

Σχολή

ΜΠΣ Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές

Διπλωματική Εργασία

«Δημοσιογραφία Δεδομένων στην Ελλάδα – Επισκόπηση
κατάστασης και στάσεις δημοσιογράφων»

«Μαρία Μαυρική»

Επιβλέπων καθηγητής: «Ανδρέας Βέγλης»

Πάτρα, «Φεβρουάριος 2020»

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Ευχαριστήριο Σημείωμα

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή και ακαδημαϊκό επιβλέπων μου κ. Ανδρέα Βέγλη για την ευκαιρία που μου έδωσε να δουλέψω μαζί του και να εκπονήσω τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους του καθηγητές του τμήματος «Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές» για την πολύτιμη βοήθεια τους και την καθοδήγηση τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Ευχαριστώ πολύ τους φίλους και τις φίλες μου που έχουν σταθεί δίπλα μου όλα αυτά τα χρόνια. Τέλος, θέλω να εκφράσω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην οικογένεια μου, για την στήριξη και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Σκοπός εργασίας και ερευνητικά δεδομένα	11
Δομή Εργασίας	11
Κεφάλαιο 2ο – Η σύγχρονη μορφή της δημοσιογραφίας.....	13
2.1 Νέες μορφές δημοσιογραφίας	13
2.2 Web 2.0.....	19
2.3 Social Media	25
2.4 Web 3.0.....	32
Κεφάλαιο 3^ο – Δημοσιογραφία Δεδομένων	35
3.1 Τι ονομάζουμε Δημοσιογραφία Δεδομένων (Data Journalism)	35
3.2 Τύποι Δημοσιογραφίας Δεδομένων	40
3.3 Η αξία της δημοσιογραφίας δεδομένων	45
Κεφάλαιο 4^ο – Σχέση Δημοσιογραφίας και Δεδομένων. Η δημιουργία μίας ιστορίας.....	48
4.1 Τι εννοούμε δεδομένα	48
4.2 Τρόποι Συλλογής, Διαχείρισης & Οπτικοποίησης Δεδομένων	52
Η ροή εργασιών της δημοσιογραφίας δεδομένων	52
4.3 Καθαρισμός Δεδομένων (Data Clearing).....	63
4.4 Πρακτικές αναζήτησης και επαλήθευσης Δεδομένων	64
4.5 Νομοθεσία Δεδομένων	70
Κεφάλαιο 5^ο – Δημοσιογραφία Δεδομένων στην Ελλάδα	74
5.1 Η Δημοσιογραφία Δεδομένων στα Ελληνικά Μέσα.....	74
5.1.1 Μελέτες περιπτώσεων στα Ελληνικά Μέσα	76
5.2 Οι γνώσεις και η ενασχόληση των Δημοσιογράφων με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων	78
5.3 Η στάση των Ελλήνων Δημοσιογράφων	80
Κεφάλαιο 6 – Έρευνα. Η Ελληνική περίπτωση	84
6.1 Μεθοδολογικό πλαίσιο.....	84
6.2 Σκοπός έρευνας.....	86
6.3 Δείγμα έρευνας	87

6.4 Ερευνητικό εργαλείο	88
6.5 Ηθική Δεοντολογία	90
6.7 – Συζήτηση	101
Κεφάλαιο 7^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	107
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	117
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	117

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια σημαντικός θεωρείται ο εκσυγχρονισμός της δημοσιογραφίας εξαιτίας της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών και, κυρίως, του Web 3.0, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της Δημοσιογραφίας Δεδομένων. Η Δημοσιογραφία Δεδομένων θεωρείται ένας συνδυασμός παραδοσιακής και ερευνητικής δημοσιογραφίας, ο οποίος βασίζεται, κυρίως, στην πληροφορική και στη διάδραση, προωθώντας έναν εκσυγχρονισμένο τρόπο προσέγγισης των διαφόρων ειδήσεων και δημοσίευσης ιστοριών, που παρουσιάζουν δημόσιο ενδιαφέρον. Η Δημοσιογραφία Δεδομένων δεν λειτουργεί ως ένα απλό τμήμα της δημοσιογραφίας, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ένα συγκεκριμένο διακριτό είδος, αλλά προσεγγίζεται περισσότερο ως διαφορές επικαλυπτόμενες ικανότητες και μέθοδοι, που απορρέουν από διάφορα διακριτά πεδία. Ειδικότερα, η Δημοσιογραφία Δεδομένων δανείζεται ποικίλες μεθόδους από την Πληροφορική, τη γραφιστική και από άλλες παράλληλα επιστήμες.

Η ανάπτυξη της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον αρκετών μελετητών, προκειμένου να κατανοηθεί η λειτουργικότητά της στον δημοσιογραφικό κλάδο σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Με βάση, λοιπόν, αυτά τα στοιχεία, στην εργασία αυτή θα μελετηθεί και θα αξιολογηθεί η δημοσιογραφία δεδομένων, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στον ελλαδικό χώρο και στον τρόπο, με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι Έλληνες δημοσιογράφοι την ενασχόληση τους με αυτή τη μορφή δημοσιογραφίας.

Λέξεις – Κλειδιά

Δημοσιογραφία Δεδομένων, ψηφιακά μέσα, δημοσιογράφοι, νέες μορφές δημοσιογραφίας, διαδικτυακή δημοσιογραφία, οπτικοποίηση δεδομένων, ανοικτά δεδομένα

ABSTRACT

In last years, the modernization of journalism has been considered important due to the use of new technologies and, in particular, Web 3.0, creating the conditions for the development of Data Journalism. Data Journalism is considered a combination of traditional and investigative journalism, which is mainly based on information and interaction, promoting a modernized approach to the various news and publishing stories of public interest. Data Journalism doesn't function as a mere part of journalism, nor can it be considered a particular discrete genre, but rather is approached as a variety of overlapping capabilities and methods, derived from various discrete fields. In particular, Data Journalism borrows a variety of methods from Computer Science, Graphic Design and from other sciences.

Its development and its particular features have attracted the interest of many scholars in order to understand its functionality in the journalism industry at national and international level. So, based on this information, this paper will study and evaluate data journalism, focusing on the Greek area and the way Greek journalists perceive their involvement in this form of journalism.

Keywords

Data Journalism, digital media, journalists, new forms of journalism, online journalism, data visualization, open data

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι περισσότεροι μελετητές δίνουν έμφαση στη διερεύνηση και την αξιολόγηση της έννοιας της επικοινωνίας, η οποία αφορά, κυρίως, την ανταλλαγή διαφόρων εννοιών μεταξύ των ανθρώπων, αξιοποιώντας με ουσιαστικό τρόπο ένα κοινό σύστημα συμβόλων. Όπως τονίζεται σε αρκετές έρευνες, η επικοινωνία αποτελεί μία «πολύπλευρη διαδικασία ανάπτυξης των επαφών μεταξύ ανθρώπων, η οποία υπαγορεύεται από τις ανάγκες της κοινής δραστηριότητας» (Πετρόφσκι 1990). Επιπλέον, η επικοινωνία έχει τη δυνατότητα να ικανοποιήσει τις ανθρώπινες εσωτερικές ανάγκες και να προωθήσει, κατά συνέπεια, την ανθρώπινη κοινωνική και παράλληλα φυσική επιβίωση. Είναι σαφές, λοιπόν, ότι η επικοινωνία αποτελεί βασικό παράγοντα για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των ανθρώπινων σχέσεων.

Αξιολογώντας αυτά τα στοιχεία είναι σαφές ότι στο κοινό σύστημα συμβόλων, που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να οδηγηθούν στην υλοποίηση της επικοινωνίας τους, μπορεί να εμπεριέχονται λεκτικά, αριθμητικά, μουσικά αλλά και ποικίλα άλλα είδη συμβόλων. Η συνεργασία των πέντε ανθρώπινων αισθήσεων αποτελεί βασικό εργαλείο για την κατανόηση των συγκεκριμένων εννοιών, ενώ η επικοινωνία μπορεί να λειτουργήσει με αποτελεσματικό τρόπο με τις λεκτικές ή μη λεκτικές πρακτικές διατύπωσης τους. Παράλληλα οι άνθρωποι στρέφουν την προσοχή τους στην ανάπτυξη της επικοινωνίας, ενισχύοντας τη δυνατότητα της προώθησης της αμοιβαίας ανταλλαγής συναισθημάτων, πληροφοριών, σκέψεων και συναισθημάτων (Παπαθανασόπουλος, 2011).

Η ύπαρξη της ανθρώπινης επικοινωνίας καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ενός δέκτη και ενός πομπού, οι οποίοι απαιτείται να διακρίνονται για τα εξής :

- 1) ανατροφοδότηση
- 2) εναλλαγή ανάμεσα σε δέκτη και πομπό
- 3) δυνατότητα κατανόησης των αναγκών των άλλων
- 4) παρουσίαση κοινού κώδικα επικοινωνίας

5) ύπαρξη επικοινωνιακής πρόθεσης

Πολλές φορές η υλοποίηση της επικοινωνίας είναι απαραίτητο να εστιάσει στην αλληλεπίδραση, στον χώρο των αισθήσεων και στην αξιοποίηση ενός αποτελεσματικού συστήματος επικοινωνίας, το οποίο οδηγεί στην ανταλλαγή πληροφοριών και μηνυμάτων. Για τον λόγο αυτό θεωρείται σημαντική η αξιοποίηση της επικοινωνίας στη δημοσιογραφία, επιβεβαιώνοντας ότι πλέον η δημοσιογραφία καλείται να αξιοποιήσει εκσυγχρονισμένες και αναβαθμισμένες πρακτικές, δίνοντας έμφαση στο διαδίκτυο (Fink & Anderson, 2015).

Τα τελευταία χρόνια η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και η εφαρμογή των καινοτόμων προγραμμάτων έχουν οδηγήσει σε ποικίλες αλλαγές σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας μας, ενώ παράλληλα έχουν οδηγήσει στον βομβαρδισμό του σύγχρονου ανθρώπου από έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επιρροή της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στον χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπου εμφανής είναι πλέον ο εκσυγχρονισμένος και παράλληλα ψηφιοποιημένος τρόπος λειτουργίας τους (Pavlik, 2008). Σε μία καθαρά, λοιπόν, μεταβαλλόμενη εποχή, θεωρείται σημαντικός ο ρόλος της επικοινωνίας, προβάλλοντας ουσιαστικά την ιδιαίτερη σημασία της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης λειτουργούν τις περισσότερες φορές ως φορείς μετάδοσης των διαφόρων πληροφοριών και ικανοποιούν, κατά συνέπεια, την ανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία και ενημέρωση. Για τον λόγο αυτό υποστηρίζεται ότι «η πρωτογενής λειτουργία των ΜΜΕ είναι αυτή της διαμεσολάβησης μεταξύ του γεγονότος – πηγής της πληροφορίας και των υποκειμένων ως μελών ενός συνόλου ατόμων, πράγμα το οποίο συντελείται μεταξύ των τηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων» (Fink & Anderson, 2015).

Η αξιοποίηση του διαδικτύου τα τελευταία δέκα χρόνια στον χώρο της δημοσιογραφίας έχει μεταβάλει τη φύση και παράλληλα τις πρακτικές της δημοσιογραφίας. Ο δημοσιογράφος μπορεί να αντλήσει τις περισσότερες φορές περιεχόμενο ακόμη και τη στιγμή της δημιουργίας του από διαδικτυακούς τόπους, απλών χρηστών και επίσημων φορέων. Το περιεχόμενο που αξιοποιείται στην παρούσα φάση στο διαδίκτυο υπολογίζεται ότι έχει μέγεθος 1 yottabyte. Μπορεί σε αυτό το τεράστιο απόθεμα πληροφοριών ο κάθε δημοσιογράφος να αναζητήσει το απαιτούμενο περιεχόμενο για το ερευνώμενο θέμα, χωρίς να απαιτείται να είναι παρών στον τόπο και ταυτόχρονα στον χρόνο, που συμβαίνουν τα διάφορα γεγονότα. Η διευκόλυνση αυτή παρέχεται από τους πολίτες – δημοσιογράφους,

εφόσον οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να αναδημοσιεύσουν, να επεξεργαστούν, να αλλοιώσουν και να δημοσιεύσουν τις διάφορες πληροφορίες (Βέργος, 2007) .

Παράλληλα, σημαντικό εργαλείο της σύγχρονης διαδικτυακής δημοσιογραφίας μπορούν να θεωρηθούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία διακρίνονται για την υπερκειμενικότητα, την πολυμεσικότητα και τη διαδραστικότητα ως προς την παραγωγή και τη δημιουργία περιεχομένου. Η διαδικτυακή ενημέρωση έχει, επίσης, ως κύριο στοιχείο της τον ασυνεχή χαρακτήρα της, επειδή υλοποιείται κατά τη διάρκεια πληροφοριακής υπερφόρτωσης ή κατά τη διάρκεια της υλοποίησης διαφορετικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, οι φορείς, οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον χώρο του διαδικτύου, περιορίζονται στην αναπαραγωγή αλλά και στην αντιγραφή του δημοσιογραφικού περιεχομένου, εξαιτίας της ύπαρξης χαμηλού κόστους παραγωγής, αλλά και της τάσης ανακύκλωσης των διαφόρων θεμάτων της διαδικτυακής επικαιρότητας (Παπαθανασόπουλος, 2011).

Στον ψηφιακό κόσμο, λοιπόν, όπου τα πάντα πλέον καθορίζονται από τα δεδομένα, θεωρείται σημαντική η προώθηση της λειτουργίας της δημοσιογραφίας των δεδομένων. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι πιο σημαντικοί λόγοι για την ενίσχυση του ρόλου της δημοσιογραφίας των δεδομένων μπορούν να θεωρηθούν οι εξής (Παπαθανασόπουλος, 2011):

- οι δυνατότητες των εκσυγχρονισμένων λογισμικών οπτικοποιήσεων
- επίδειξη εμπιστοσύνης του κοινού σε άρθρα
- παρουσίαση ανοικτών δεδομένων
- διαθεσιμότητα των διαφόρων εργαλείων λογισμικού της διαχείρισης των ποικίλων δεδομένων

Σε γενικές γραμμές, η δημοσιογραφία των δεδομένων αναφέρεται στην προσπάθεια να συνδυαστεί ο διαδραστικός εκσυγχρονισμός των διαφόρων βάσεων δεδομένων με τους παραδοσιακούς τύπους δημοσιογραφίας.

Απώτερος στόχος της θεωρείται η ανάδειξη στην επικαιρότητα ενός άγνωστου ζητήματος ή την ανάλυση με ενδεδειγμένο τρόπο των ζητημάτων, που κυριαρχούν στον δημόσιο διάλογο. Επίσης, επισημαίνεται ότι η χρήση των δεδομένων για την υποστήριξη μίας

δημοσιογραφικής ιστορίας μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα σημαντική, από τη στιγμή που μπορεί να οδηγήσουν στην αποκάλυψη πτυχών, οι οποίες δεν είναι τις περισσότερες φορές ορατές με το ρεπορτάζ ή την παραδοσιακή δημοσιογραφική ανάλυση. Κατανοώντας, λοιπόν, τη σημασία της δημοσιογραφίας των δεδομένων στη σύγχρονη εποχή, στη συγκεκριμένη εργασία θα μελετηθεί και θα αξιολογηθεί ο ρόλος της, ενώ παράλληλα θα αξιολογηθεί η εφαρμογή της στη χώρα μας (Gray, 2012).

Σκοπός εργασίας και ερευνητικά δεδομένα

Ο σκοπός, λοιπόν, αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση και η αξιολόγηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και του ρόλου της δημοσιογραφίας των δεδομένων, αλλά και η αξιολόγηση της εφαρμογής της στην Ελλάδα. Τέλος, τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας είναι τα εξής:

- 1) Σε ποιο βαθμό αξιοποιούν οι δημοσιογράφοι σήμερα τις μεθόδους της δημοσιογραφίας δεδομένων;
- 2) Πόσο θετική/χρήσιμη είναι η επαφή/εμπειρία των δημοσιογράφων με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 3) Σε ποιο βαθμό οι δημοσιογράφοι επιθυμούν την επιμόρφωση στα εργαλεία και τις μεθόδους της δημοσιογραφίας δεδομένων;

Δομή Εργασίας

Για την κατανόηση όλων όσων θα αναλυθούν στη συγκεκριμένη εργασία, θα παρουσιαστεί στη συνέχεια το περιεχόμενο του κάθε κεφαλαίου.

Κεφάλαιο 2ο : Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθεί και θα αξιολογηθεί ο τρόπος λειτουργίας της σύγχρονης δημοσιογραφίας. Ειδικότερα, θα παρουσιαστούν οι νέες μορφές δημοσιογραφίας, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στο Web 2.0, στα Social media, στο Web 3.0 και, τέλος, στα ανοικτά δεδομένα.

Κεφάλαιο 3^ο : Στο επόμενο κεφάλαιο το ενδιαφέρον εστιάζεται στη διερεύνηση της δημοσιογραφίας των δεδομένων. Αρχικά, θα παρουσιαστεί το περιεχόμενο της δημοσιογραφίας των δεδομένων, ενώ στη συνέχεια θα αναλυθούν οι τύποι της και παράλληλα θα ερμηνευθεί η αξία της.

Κεφάλαιο 4^ο : Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί η σχέση της δημοσιογραφίας και των δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα θα οριοθετηθεί η έννοια των δεδομένων και θα παρουσιαστούν οι τρόποι συλλογής και διαχείρισης τους. Επίσης, θα ερμηνευθεί η επαλήθευση των δεδομένων και θα παρουσιαστούν τα μέσα και οι τρόποι οπτικοποίησης τους, αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νομοθεσίας.

Κεφάλαιο 5^ο : Στο πέμπτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η λειτουργία της δημοσιογραφίας δεδομένων στον ελλαδικό χώρο. Αρχικά, θα παρουσιαστούν μελέτες περιπτώσεων, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι γνώσεις αλλά και ο τρόπος ενασχόλησης των Ελλήνων δημοσιογράφων, καθώς, επίσης, και η στάση τους.

Κεφάλαιο 6^ο : Στο κεφάλαιο αυτό θα διερευνηθεί η ελληνική περίπτωση, μέσα από τη διερεύνηση και την αξιολόγηση των αντιλήψεων Ελλήνων δημοσιογράφων, αφού πρώτα παρουσιαστεί το μεθοδολογικό πλαίσιο αυτής της έρευνας.

Κεφάλαιο 7^ο : Η εργασία αυτή θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση των συμπερασμάτων αλλά και την υποβολή των προτάσεων για τη σωστή εφαρμογή της δημοσιογραφίας των δεδομένων.

Κεφάλαιο 2ο – Η σύγχρονη μορφή της δημοσιογραφίας

2.1 Νέες μορφές δημοσιογραφίας

Οι μεταβολές που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης που είναι εμφανείς στους περισσότερους τομείς έχουν επηρεάσει και τον τρόπο λειτουργίας της δημοσιογραφίας. Όπως επισημαίνεται, η δημοσιογραφία διευκολύνει την ενημέρωση των πολιτών, αξιοποιώντας τον ηλεκτρονικό ή έντυπο τύπο. Οι παρατηρούμενες μεταβολές στη δημοσιογραφία είναι περισσότερο έντονες τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και των προκαλούμενων υφεσιακών πολιτικών. Για την ερμηνεία και την κατανόηση των μεταβολών αυτών και παράλληλα την αξιολόγηση της επιρροής τους στην άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και στον τρόπο λειτουργίας των μέσων ενημέρωσης είναι αναγκαία η παρουσίαση του τρόπου λειτουργίας των νέων μορφών δημοσιογραφίας (Curran & Gurevitch, 1996).

Η δημοσιογραφία αναπτύσσεται και εξελίσσεται εξαιτίας/λόγω της ανάγκης μετάδοσης των διαφόρων πληροφοριών γραπτά, προκειμένου να μπορεί να επιτευχθεί η τεκμηρίωση της μετάδοσης τους. Η γραπτή μετάδοση των πληροφοριών άρχισε να αναπτύσσεται τον 15ο αιώνα, δίνοντας έμφαση στη σημασία της τεκμηρίωσης και παράλληλα της ανάλυσης των ποικίλων μεταδιδόμενων πληροφοριών για τους πομπούς της κάθε είδους πληροφορίας αλλά και για τους ίδιους τους δέκτες. Η ενίσχυση, όμως, του ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη επικοινωνίας με γραπτό τρόπο προωθήθηκε ουσιαστικά με την ανάπτυξη και την εξέλιξη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο, ενώ ως πρώτο έντυπο κείμενο παρουσιάζεται η Αγία Γραφή (Curran & Gurevitch, 1996).

Τα πρώτα έντυπα κείμενα άρχισαν να δημιουργούνται, με στόχο την ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφορία από όλους τους πολίτες, ενώ βασικά προβλήματα για την επίτευξη της ελεύθερης πρόσβασης μπορούν να θεωρηθούν το κόστος και σε αρκετές περιπτώσεις ο όγκος τους, με αποτέλεσμα να έχει καλλιεργηθεί η εντύπωση ότι απευθύνονταν σε συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις. Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον εστιάστηκε στη δημιουργία των διαφόρων έντυπων εικονογραφημένων κειμένων, με στόχο τον καυτηριασμό και τη στηλίτευση της πολιτικής και κοινωνικής επικαιρότητας της εποχής. Τα

εικονογραφημένα κείμενα, που αναπτύχθηκαν περισσότερο είναι τα κόμικς (comics), ενώ το 1702 στην Αγγλία κυκλοφόρησε η πρώτη εφημερίδα, η Daily Courant (Τσουκής, 2014).

Επίσης, την περίοδο εκείνη έκαναν την εμφάνισή τους διάφορες εφημερίδες και περιοδικά και στον χώρο της Γαλλίας, επιβεβαιώνοντας ουσιαστικά με τον τρόπο αυτό την καθιέρωση της γραπτής ενημέρωσης και την παράλληλα αξιοποίηση των πιο σημαντικών αρχών της δημοσιογραφίας. Η κατανόηση του ρόλου και της λειτουργικότητας του έντυπου τύπου παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της εποχής του Διαφωτισμού, όπου οι εφημερίδες και τα περιοδικά επιχειρήθηκε να αξιοποιηθούν για την προστασία της δημοκρατίας των πιο σημαντικών αξιών της και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, σημαντικός θεωρείται ο ρόλος της δημοσιογραφίας στην ενδυνάμωση και στην προβολή του ρόλου των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης/Επικοινωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να διευκολυνθεί η αντικειμενική ενημέρωση των πολιτών (Παπαθανασόπουλος, 2011).

Κατά τη δεύτερη δεκαετία του 19ου αιώνα έχει αρχίσει ήδη να παρουσιάζεται ότι ο παραδοσιακός τρόπος άσκησης της δημοσιογραφίας είναι αναποτελεσματικός αναδεικνύοντας, κατά συνέπεια, την ανάγκη εκσυγχρονισμού του τρόπου λειτουργίας και αξιοποίησης της δημοσιογραφίας. Οι τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν και τη λειτουργία της δημοσιογραφίας, δίνοντας ώθηση στον εκσυγχρονισμό και στην αναβάθμιση της διαδικασίας σχεδιασμού της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Παράλληλα, οι πιο σημαντικές κοινωνικές αλλαγές και εξελίξεις που γίνονται αισθητές κατά την περίοδο αυτή δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της καταναλωτικής κοινωνίας, ερμηνεύοντας ουσιαστικά το ενδιαφέρον του κοινού για τα έντυπα, που κυκλοφορούν με χαμηλό κόστος (Quinn & Lamble, 2008). Σε ένα τέτοιο περιβάλλον κυκλοφορούν διάφορες εφημερίδες, επιδιώκοντας το χαμηλό κόστος με απώτερο στόχο την προσέλκυση του αναγνωστικού κοινού. Οι πιο σημαντικές εφημερίδες με βάση τη χρονολογία κυκλοφορίας είναι οι εξής :

- i. εφημερίδα New York Sun (1833)
- ii. εφημερίδα New York Herald (1835)
- iii. εφημερίδα New York Tribune (1841)

Οι διάφορες μεταβολές, οι οποίες σημειώθηκαν στη δεκαετία του 1860 οδήγησαν στη διαμόρφωση νέων καταναλωτικών τάσεων, επηρεάζοντας τον σχεδιασμό της λειτουργίας της δημοσιογραφίας στους παρακάτω τομείς (Quinn & Lamble, 2008):

- i. διεύρυνση και εμπλουτισμός των διαφόρων ειδήσεων
- ii. εκσυγχρονισμός και εμπλουτισμός παράλληλα των πρακτικών διανομής
- iii. διεύρυνση των νέων πρακτικών συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών από τους δημοσιογράφους
- iv. εκσυγχρονισμός και εμπλουτισμός παράλληλα των τρόπων διαμόρφωσης και των εσόδων των διαφόρων εφημερίδων, ενώ το ενδιαφέρον γίνεται εντονότερο στη διαφήμιση

Στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα σημαντική θεωρείται η κυκλοφορία περίπου 1500 περιοδικών, ενώ το ενδιαφέρον του κοινού για την έντυπη δημοσιογραφία αυξάνεται, αρχίζει να προσεγγίζεται ως η πλέον καθημερινή συνήθεια, που επιδιώκει να αναπτύξει το αναγνωστικό τους κοινό. Στον ελλαδικό χώρο οι πρώτες εφημερίδες άρχισαν να κυκλοφορούν στον διεθνή χώρο, με σημαντικότερες τις εξής (Curran & Gurevitch, 1996) :

- i. ο Ερμής ο Λόγιος
- ii. η Εφημερίς
- iii. η Εφημερίς των Αθηνών (η πρώτη αθηναϊκή εφημερίδα το 1824)

Στη συνέχεια οι τεχνολογικές εξελίξεις, που αναπτύχθηκαν και σημειώθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οδήγησαν στην απόφαση δημιουργίας του ραδιοφώνου, που αποτέλεσε για δεκαετίες ένα από τα σημαντικότερα μέσα ενημέρωσης. Στις Η.Π.Α ο Frank Conrad λειτούργησε ως ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός και κατά τη διάρκεια του 1923 στις ΗΠΑ παρουσιάζεται η λειτουργία περίπου 500 ραδιοφωνικών σταθμών. Μετά τη δημιουργία των ραδιοφωνικών σταθμών δίνεται ώθηση στη δημιουργία των ραδιοφωνικών δικτύων, προκειμένου να διασφαλιστεί η κάλυψη των εξόδων και παράλληλα η επιτυχής, συστηματική

και αποτελεσματική λειτουργία τους. Ο ρόλος του ραδιοφώνου ενισχύθηκε ουσιαστικά κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αποτελώντας ουσιαστικά το πιο σημαντικό μέσο ενημέρωσης των πολιτών παγκοσμίως (Quinn & Lamble, 2008).

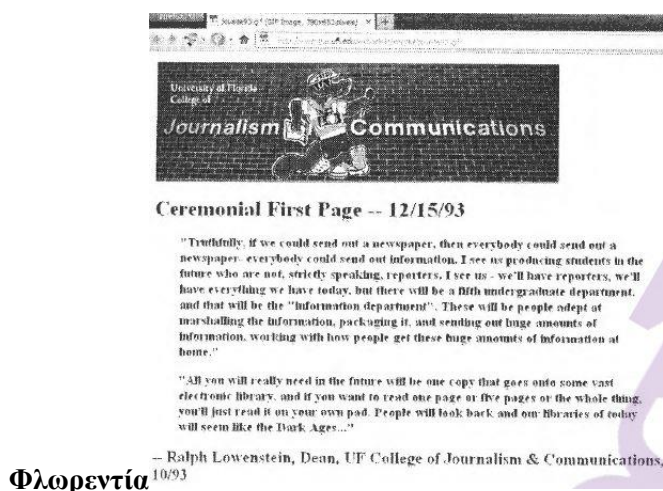
Η επικράτηση των ραδιοφωνικών σταθμών άρχισε να μειώνεται με την ανάδειξη της τηλεόρασης κατά τη διάρκεια το δεύτερο μισό περίπου του 20^{ου} αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό το Βρετανικό BBC λειτούργησε ως ο πρώτος τηλεοπτικός σταθμός, αναλαμβάνοντας την ευθύνη για τον σχεδιασμό και τη λειτουργία ενός τηλεοπτικού προγράμματος. Από τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή έως και την εποχή μας η τηλεόραση αποτελεί το κυριότερο μέσο ενημέρωσης, το οποίο αρχίζει να επικρατεί και να κυριαρχεί, κυρίως, μετά την ίδρυση και παράλληλα τη λειτουργία των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών.

Περίπου στη μέση του 21^{ου} αιώνα θα εμφανιστεί και το πρώτο δίκτυο, το APRANET, που λίγα χρόνια αργότερα σε συνδυασμό με την εφαρμογή της υπηρεσίας του Παγκόσμιου Ιστού από τον Τιμ Μπέρνερς-Λι στο ερευνητικό ίδρυμα CERN το 1989¹, θα δημιουργηθεί η βάση για τη σύγχρονη μορφή του διαδικτύου. Εκείνη τη περίοδο θα πραγματοποιηθεί και η πρώτη προσπάθεια εμφάνισης της δημοσιογραφίας στο διαδίκτυο μέσω της Σχολής Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας το 1993, μόλις δύο χρόνια από τη δημιουργία του Word Wide Web (WWW). Οι πρώτες ιστοσελίδες θα είναι στατικές και θα αποτελέσουν κυρίως αντίγραφα έντυπα εκδόσεων (Web1.0). Το κοινό παραμένει παθητικό ενώ η στροφή της δημοσιογραφίας στο διαδίκτυο θα επικεντρωθεί κυρίως προς στην εμπορική εκμετάλλευση (Σιάπερα Ε.- Δημητρακοπούλου Δ., 2012). Έτσι, οι πρώτες προσπάθειες εμφάνισης της διαδικτυακής δημοσιογραφίας εκείνη την περίοδο θα λάβουν μια πληθώρα αντικρουόμενων επιχειρημάτων σε σχέση με τη παραδοσιακή δημοσιογραφία και τις αντίστοιχες δημοσιογραφικές πρακτικές της.

¹

Wikipedia: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF>

Εικόνα 2.1 Πρώτη Ιστοσελίδα - Σχολή Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της

Πηγή: Σιάπερα Ε.- Δημητρακοπούλου Δ., 2012

Τα τελευταία χρόνια με την τεχνολογική επανάσταση και με τη μετεξέλιξη του διαδικτύου (web 2.0), σημειώνονται σημαντικές εξελίξεις και στον χώρο της δημοσιογραφίας, με αποτέλεσμα να παρατηρείται η επικράτηση του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων (social media), που αποτελούν πλέον τους σημαντικότερους φορείς της ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας (Leveson, 2012).

Στο πλαίσιο αυτό είναι πλέον σαφές ότι η πληροφορική και τεχνολογική επανάσταση της εποχής μας επιτυγχάνει να εκσυγχρονίσει και να αναβαθμίσει και τη δημοσιογραφία, αφήνοντας πίσω τις παραδοσιακές μορφές ενημέρωσης του κοινού. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η λειτουργία της ψηφιακής επικοινωνίας, ενώ θεωρείται ότι «η καινοτομία της ψηφιακής τεχνολογίας έγκειται στην ικανότητά της να ενσωματώνεται στις εφαρμογές ποικίλων τεχνολογικών κλάδων, κατά τρόπο που να μεταβάλλει ριζικά τα δεδομένα της παραγωγής, αλλά κυρίως της παροχής υπηρεσιών, πολλαπλασιάζοντας την ταχύτητα μετάδοσης πληροφοριών και ουσιαστικά καταργώντας τους χρονικούς και χωρικούς περιορισμούς» (Τσούκης, 2014).

Σε γενικές γραμμές, η δημοσιογραφία αξιοποιείται για να προωθηθεί η έκφραση του δημόσιου λόγου, ενώ, παράλληλα έμφαση δίνεται στην επίδραση που ασκείται στη διαμόρφωση των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων. Επιπλέον, η υιοθέτηση του Διαδικτύου από τη δημοσιογραφία παρουσιάζει πολλαπλές επιρροές στη φύση και την πρακτική της λειτουργίας της δημοσιογραφίας.

Αρχικά, η αναζήτηση και η άντληση πληροφοριών από το Διαδίκτυο έχει εκσυγχρονίσει και μετασχηματίσει τους παλαιότερους τρόπους της δημοσιογραφικής έρευνας. Στη συνέχεια, με την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρατηρείται μεταβολή στον τρόπο λειτουργίας της διαδικτυακής δημοσιογραφίας. Πιο συγκεκριμένα, με την προώθηση της αξιοποίησης τους δίνεται η δυνατότητα να διευρυνθούν οι παρακάτω δυνατότητες στον χώρο της διαδικτυακής δημοσιογραφίας (Παπαθανασόπουλος, 2011):

- i. Προσέλκυση εσόδων μέσω της αύξησης επισκεψιμότητας και ταυτόχρονα ύπαρξη χαμηλού κόστους
- ii. Αμφίδρομη επικοινωνία αναγνωστών και παράλληλα συντακτών
- iii. Κατάργηση περιορισμών χρόνου και χώρου
- iv. Ύπαρξη εν δυνάμει παγκόσμιου κοινού
- v. Επίτευξη πολυεπίπεδης ανάγνωσης με την προώθηση της αξιοποίησης των υπερκείμενων και των πολυμέσων

Με τον τρόπο αυτό, η κυριαρχία του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δίνει ουσιαστικά στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης την αίσθηση του εκσυγχρονισμού και της νεωτερικότητας του τρόπου λειτουργίας τους. Επισημαίνεται παράλληλα ότι τα κοινωνικά δίκτυα (social media) αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της δημοσιογραφικής λειτουργίας στην εποχή μας, αλλά ο αυθορμητισμός τους πολλές φορές έρχεται σε σύγκρουση με την ανάγκη για την επίτευξη της σωστής επιμέλειας μίας είδησης, εισάγοντας με τον τρόπο αυτό ένα είδος αναρχίας στην πληροφόρηση. Παράλληλα, ο δημοσιογράφος μπορεί να έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που αναρτώνται στο διαδίκτυο, όχι μόνο από επίσημους φορείς αλλά πολλές φορές και από απλούς χρήστες οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες, με τη μορφή των User Generated Content (UGC). Με βάση αυτά τα στοιχεία, λοιπόν, στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα κυριότερα μέσα της εκσυγχρονισμένης δημοσιογραφίας.

2.2 Web 2.0

Η μεγάλη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και παράλληλα η τάση αξιοποίησης τους και στον χώρο της δημοσιογραφίας έχει οδηγήσει στην αναβάθμιση και στον εκσυγχρονισμό του ρόλου τους. Η λειτουργία τους θεωρείται ότι έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς συντελούν στη διευκόλυνση του τρόπου ελέγχου λειτουργίας του κράτους και στην ενίσχυση παράλληλα του διαλόγου και της πολυφωνίας. Σημαντικός μπορεί να θεωρηθεί, επίσης, ο ρόλος τους στην προώθηση αλλαγών, στον τρόπο καλλιέργειας των κοινωνικών αντιλήψεων, αλλά και στην ενημέρωση και παράλληλα την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης (Agner, 2004).

Τα τελευταία χρόνια, εμφανής είναι η «κατάρρευση» της παραδοσιακής δημοσιογραφίας, εξαιτίας της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας. Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για την ενίσχυση του ρόλου της ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας είναι αναμφισβήτητο η μεταφορά των διαφόρων διαφημιστικών εσόδων από την έντυπη μορφή ενημέρωσης στην ηλεκτρονική μορφή ενημέρωσης, ενώ αρκετοί μελετητές επισημαίνουν σημαντική απώλεια του μονοπωλίου της ενημέρωσης των πολιτών από τις εφημερίδες. Η αξιοποίηση του διαδικτύου στον χώρο της δημοσιογραφίας ανέδειξε την ανάγκη αντικατάστασης της έντυπης δημοσιογραφίας από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το διαδίκτυο, που αποτελεί πλέον το σημαντικότερο επικοινωνιακό μέσο. Η ενίσχυση του ρόλου του και της λειτουργίας του στον χώρο της επικοινωνίας προωθήθηκε από την τάση μεγάλου αριθμού ατόμων να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο αλλά και από τη διεύρυνση παράλληλα των προοπτικών εμπορικής του εκμετάλλευσης.

Η είσοδος λοιπόν του διαδικτύου στα τέλη του 21ου αιώνα θα επιφέρει αλλαγές στον τομέα της δημοσιογραφίας, αλλάζοντας σημαντικά τον τρόπο συλλογής, παραγωγής και μετάδοσης των πληροφοριών. Η εμφάνιση και εγκαθίδρυση του web2.0 σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών (πχ laptops, pc) θα μετονομάσει τη δημοσιογραφία, σε αυτό της διαδικτυακής δημοσιογραφίας (online journalism), επονομαζόμενο και ως τέταρτο είδος δημοσιογραφίας, διαφοροποιώντας το ριζικά από τις παραδοσιακές μορφές της δημοσιογραφίας, με διακριτό χαρακτηριστικό τη χρήση της τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα του διαδικτύου.

Βασικά χαρακτηριστικά της διαδικτυακής δημοσιογραφίας είναι: η άμεση και διαρκής ενημέρωση, η παγκόσμια πρόσβαση στην πληροφορία, η δυνατότητα αμφίδρομης

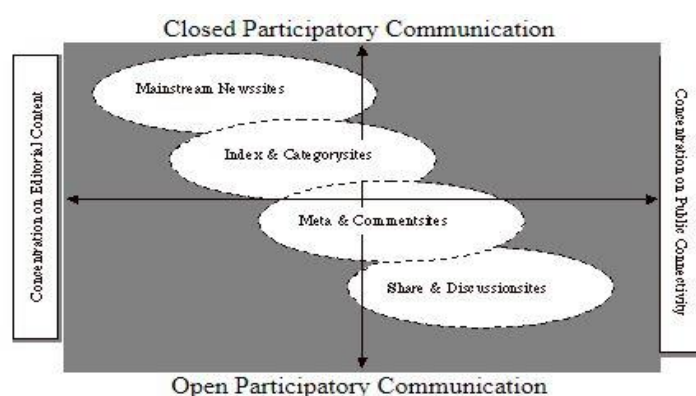
ανταλλαγής στοιχείων και πληροφοριών (interactivity), η χρήση πολυμεσικών εφαρμογών στη δημιουργία και ανάγνωση του περιεχομένου (multimediality), η προσπέλαση της γραμμικής δομής του κειμένου από το χρήστη (hypertextuality) και η έντονη εξατομίκευση της πληροφορίας (Φραγκονικολόπουλος, 2005).

Ουσιαστικά, η διαδικτυακή δημοσιογραφία (online journalism) αναφέρεται στην τάση διάδοσης των διαφόρων πνευματικών, κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών, πολιτιστικών και κάθε άλλου είδους ειδήσεων, αξιοποιώντας το διαδίκτυο και δίνοντας έμφαση στην ενημέρωση και την πληροφόρηση των πολιτών με εκσυγχρονισμένες πρακτικές (Agner, 2004).

Σύμφωνα με τον Deuze (2001), υπάρχουν τέσσερις διαφορετικές μορφές της διαδικτυακής δημοσιογραφίας:

- Κλασσικοί ειδησεογραφικοί ιστότοποι (Mainstream News sites)
- Ιστότοποι δεικτών και κατηγοριών (Index & Category sites)
- Μετά-ιστότοποι και ιστότοποι σχολιασμού (Meta & Comment sites)
- Ιστότοποι ανταλλαγής και συζήτησης (Share & Discussion sites)

Εικόνα2.2 – Μορφές Διαδικτυακής Δημοσιογραφίας

Πηγή: Deuze², 2001

Η πιο διαδεδομένη μορφή διαδικτυακής δημοσιογραφίας είναι οι κλασσικοί ειδησεογραφικοί ιστότοποι (Mainstream News sites). Το περιεχόμενο που παράγεται σε αυτά τα sites

² Mark Deuze, "Online Journalism: Modeling the first generation of news Media on the world Wide Web", Characteristics (σελ. 5) (<http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/893/802>)

προέρχεται είτε από άλλο συνδεδεμένο «γονικό» μέσο, πχ έντυπη εφημερίδα, είτε αποτελεί καθαρό προϊόν του Ιστού ενώ διακρίνεται μια περιορισμένη και συχνά μετριοπαθής μορφή της συμμετοχικής επικοινωνίας. Αυτός ο τύπος ιστότοπου δε διαφέρει - στην προσέγγισή του ως προς τη δημοσιογραφική αφήγηση, τις αξίες των ειδήσεων, τις σχέσεις με το κοινό - από τη παραδοσιακή δημοσιογραφία, όπως ασκείται στον έντυπο τύπο ή στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα. Παραδείγματα τέτοιων ειδησεογραφικών πορταλς είναι το CNN, BBC, κ.τ.λ. Μια άλλη κατηγορία διαδικτυακής δημοσιογραφίας που μπορούμε να συναντήσουμε είναι οι ιστότοποι δεικτών και κατηγοριών (Index and Category sites). Οι ιστότοποι αυτοί δεν προσφέρουν ένα δικό τους αυθεντικό συντακτικό περιεχόμενο, αντίθετα προφέρουν συνδέσμους που μπορεί ο χρήστης να ανατρέξει και να βρει εξειδικευμένο περιεχόμενο σε άλλα sites πχ. Μηχανές αναζήτησης όπως η Google, yahoo κτλ. Παράλληλα μέσω αυτών των ιστοτόπων δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να σχολιάσουν ή και να συνομιλήσουν με άλλους χρήστες για την εύρεση συνδέσμων με θέματα που τους ενδιαφέρουν π.χ. φόρουμ, blogs. Η μορφή της συμμετοχικής επικοινωνίας είναι μεγαλύτερη από την προηγούμενη κατηγορία καθώς ο χρήστης μπορεί να προσφέρει και ο ίδιος περιεχόμενο άλλα είναι περιορισμένο καθώς αποτελεί μια πληροφορία από έναν χρήστη, δηλαδή, η αφήγηση ενός γεγονότος/ιστορίας περιορίζεται στη προσωπική αφήγηση. Η τρίτη κατηγορία οι μετά-ιστότοποι και ιστότοποι σχολιασμού (Meta & Comment Sites) είναι η παραγωγή περιεχομένου για τα MME κυρίως από τους ίδιους τους δημοσιογράφους. Αυτή η «δημοσιογραφία για τη δημοσιογραφία» ή η μετα-δημοσιογραφία ευδοκμεί ιδιαίτερα στο διαδίκτυο. Από αυτή την άποψη, το Διαδίκτυο συνέβαλε στην περαιτέρω επαγγελματικοποίηση της δημοσιογραφίας εν γένει, καθώς η ικανότητα και η προθυμία να προβληματιστεί δημόσια και να ασκήσει αυτοκριτική θεωρείται γενικά ως ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά ενός επαγγέλματος. Τέλος, η τέταρτη κατηγορία διαδικτυακής δημοσιογραφίας είναι οι ιστότοποι ανταλλαγής και συζήτησης (Share & Discussion Sites). Οι χρήστες εδώ μπορούν να συνομιλήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις ανά πάσα στιγμή και να ανταλλάξουν οτιδήποτε μπορεί να λάβει ψηφιακή μορφή μέσω πλατφόρμων πχ Indymedia (Deuze, 2001). Η διαδραστικότητα και η συμμετοχική επικοινωνία στην κατηγορία είναι μεγαλύτερη από τις προηγούμενες.

Η διαδικτυακή δημοσιογραφία βασίζεται, λοιπόν, στην άσκηση και στην προβολή της μέσα από τις διάφορες ενημερωτικές ιστοσελίδες αλλά και από πρακτορεία ειδήσεων, ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, περιοδικά και εφημερίδες, που επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν στον χώρο του διαδικτύου. Η ανάπτυξη της online δημοσιογραφίας έγινε

αισθητή σε τρεις διαφοροποιημένες φάσεις, οι οποίες διακρίνονται για τον διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και αξιοποίησης του διαδικτύου και των εφαρμογών του. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης (web1.0) ο πλήρης έλεγχος και η λειτουργία των ειδησεογραφικών sites ανήκε στους ιδιοκτήτες τους, με αποτέλεσμα να περιορίζεται οποιαδήποτε μορφή παρέμβασης της κοινής γνώμης. Στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης (web2.0) εμφανής ήταν η προσπάθεια των χρηστών του διαδικτύου να αυξήσουν τον έλεγχό τους σε ειδησεογραφικά sites, με απώτερο στόχο τη δωρεάν προσφορά των διαφόρων ειδήσεων (Τσούκης, 2014).

Κύριο χαρακτηριστικό της τελευταίας φάσης μπορεί να θεωρηθεί, επίσης, η συνειδητοποίηση της ανάγκης να συνεργαστούν οι ιδιοκτήτες των δικτύων και η κοινή γνώμη, με απώτερο στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη τους και την κυριαρχία τους στον χώρο της ενημέρωσης. Πρέπει να επισημανθεί ότι όλα τα MME σε διεθνές επίπεδο έχουν επιχειρήσει τη σύνδεσή τους με το Διαδίκτυο, αξιοποιώντας το ως σημαντική πηγή προβολής των διαφόρων πληροφοριών και ειδήσεων και, κατά συνέπεια, ως ένα από τα πιο σημαντικά μέσα επικοινωνίας. Για τον λόγο αυτό θεωρείται ότι οι όροι λειτουργίας των MME καθορίζονται πλέον από το ίδιο το διαδίκτυο, μέσα από το οποίο προωθείται η επέκταση του χώρου λειτουργίας της παγκόσμιας επικοινωνίας.

Παράλληλα, σε αντίθεση με τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης, η διαδικτυακή δημοσιογραφία εστιάζει το ενδιαφέρον της στην ενίσχυση της δυνατότητας μετάδοσης των ποικίλων ειδήσεων με πολλαπλούς τρόπους, στον ευέλικτο χαρακτήρα παράλληλα της μορφής του περιεχομένου των ειδήσεων και των πρακτικών αξιοποίησής τους. Όμως τελευταία, εμφανής είναι η προσπάθεια διεύρυνσης της συμμετοχής της κοινής γνώμης αλλά και της προώθησης της αποκέντρωσης, δημιουργώντας ένα νέο τοπίο στον χώρο της ενημέρωσης (Powers, 2012). Έτσι, σύμφωνα με το βαθμό και τη μορφή συμμετοχής του κοινού στη δημοσιογραφική διαδικασία μέσω των διαδραστικών πλατφόρμων, που θα αναλυθούν παρακάτω, κάνουν την εμφάνισή τους και νέα μορφώματα δημοσιογραφίας όπως φαίνονται και στην Εικόνα 2.2.1 (Σιάπερα Ε. & Δήμητρα Δ, 2012):

Εικόνα 2.2.1 Βαθμός και μορφή συμμετοχής κοινού

Διαδραστική / Διαδικτυακή δημοσιογραφία	Συμμετοχική Δημοσιογραφία	Δημοσιογραφία του κοινού	Εναλλακτική δημοσιογραφία	Δημοσιογραφία των πολιτών
<ul style="list-style-type: none"> - Αναφέρεται τους πρακτικές τους διαδικτυακής δημοσιογραφίας - Χρησιμοποιεί τους νέες τεχνολογίες για διαδραστικότητα & συζήτηση 	<p>Το κοινό συνεισφέρει ενεργά τους διαδικασίες συλλογής ειδήσεων, επιλογής & σχολιασμού, σε συνεργασία και διάδραση με τους επαγγελματίες δημοσιογράφους</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Μια μορφή δημοσιογραφίας από και για το κοινό -Εμπλέκει ενεργά το κοινό στη διαδικασία - Εξισορροπεί τον έλεγχο ανάμεσα στους δημοσιογράφους & το κοινό 	<ul style="list-style-type: none"> -Εκπροσωπεί τα συμφέροντα του κοινού -Δίνει έμφαση στην άμεση συμμετοχή των πολιτών και στην ανεξαρτησία από τους επαγγελματίες δημοσιογράφους 	<ul style="list-style-type: none"> -Δημοσιογραφία της λαϊκής βάσης -Συμμετέχουν αποκλειστικά πολίτες που είναι ταυτόχρονα και παραγωγοί και χρήστες των ειδήσεων

Πηγή: Δημητρακοπούλου, 2011:72

Στο πλαίσιο αυτό, τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται ποικίλες προκλήσεις για τους δημοσιογράφους, οι οποίες αποδίδονται στις νέες τεχνολογίες, με αποτέλεσμα το διαδικτυακό περιβάλλον να έχει τη δυνατότητα να διευκολύνει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη δημοσιογραφία, επιτυγχάνοντας σε αρκετές περιπτώσεις να μετατραπούν σε παραγωγούς ειδήσεων και γενικότερα σε παραγωγούς περιεχομένου.

Παράλληλα, οι εξελίξεις που σημειώνονται στη δημοσιογραφία δημιουργούν πολλές φορές ερωτηματικά για τον πώς μπορεί να προωθηθεί ο καθορισμός και η αποτύπωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της διαδικτυακής δημοσιογραφίας, συγκρίνοντας ουσιαστικά τις πρακτικές λειτουργίας της παραδοσιακής (Παπουτσή, 2013). Στην παραδοσιακή δημοσιογραφία μπορούν να ενταχθούν η έντυπη και η τηλεοπτική δημοσιογραφία, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στην αξιοποίηση των χρηστικών και παράλληλα των διαφόρων προσανατολιστικών λειτουργιών της αλλά σε αρκετές περιπτώσεις και στην παροχή του περιεχομένου. Με τον τρόπο αυτό εφοδιάζεται η κοινή γνώμη με τις πληροφορίες, που

θεωρούνται ότι είναι σημαντικές για τον αποτελεσματικό της προσανατολισμό, κατά κύριο λόγο, στο ευρύτερο περιβάλλον (Παπουτσή, 2013).

Πολλές φορές επίσης, δίνεται ώθηση στην αναπαράσταση με ουσιαστικό τρόπο της επικαιρότητας, μέσα από την προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν γνωστικοί και γλωσσικοί όροι, αλλά και κειμενικές ακολουθίες.

Οι συγκεκριμένες κειμενικές ακολουθίες είναι εμφανείς στο οργανωτικό πλαίσιο των ειδήσεων αλλά και στη λειτουργία σε γενικές γραμμές της γραμματικής και του λεξιλογίου (Leveson, 2012). Σύμφωνα με τον Glaser (1999), θεωρείται ότι στον χώρο της παραδοσιακής δημοσιογραφίας «ο γραφέας είναι, βέβαια, ένας ιδεότυπος, που αντιπροσωπεύει τον χειρώνακτα της «λευκής» δημοσιογραφικής γραφής, αυτόν που ισοπεδώνει τα ανάγλυφα ύφους προκειμένου να χαθεί η αίσθηση της διαμεσολάβησης και να αναδυθούν τα συμβάντα έξω και πέρα από τη γλώσσα». Παράλληλα, το νέο περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης, όπως αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια δίνει τη δυνατότητα επαναπροσδιορισμού του ρόλου και της λειτουργίας του δημοσιογράφου. Η τεχνολογική εξέλιξη και, κατά κύριο λόγο, η μετεξέλιξη του απλού διαδικτύου σε αυτό που πλέον αποκαλείται συμμετοχικό διαδίκτυο, έχει συμβάλει στη απόρριψη του παραδοσιακού μοντέλου δημοσιογραφίας και στην ανάδυση ενός εκσυγχρονισμένου και πολλά υποσχόμενου μιντιακού τοπίου, αλλά και σε μια νέα μορφή δημοσιογραφίας. Πρόκειται για τη λεγόμενη «δημοσιογραφία των πολιτών» (Worthy & Hazell, 2014).

Στην ψηφιακή εποχή επομένως, πλέον παύει να είναι ένας ο αφηγητής, ενώ οι δημοσιογραφικές αφηγήσεις εμπλουτίζονται διαρκώς με τη μεταφορά τους από τα πιο παραδοσιακά στα νέα διαδραστικά μέσα, όπως είναι τα κοινωνικά δίκτυα (social networks), τα wikis και τα blogs. Η αρθρογραφία των ιστολογίων για κάθε θέμα, σε συνδυασμό με τη συμμετοχική παραγωγή ειδήσεων, τη δημιουργία περιεχομένου απευθείας, αλλά πολλές φορές και την αξιοποίηση εφαρμογών multimedia και web 2.0, οδηγούν στη διαρκή μεταβολή της λειτουργίας της δημοσιογραφίας (Worthy & Hazell, 2014). Οι πολίτες κατέχοντας οι ίδιοι τα παραγωγικά μέσα (pc-smart phones κτλ) αλλάζουν την ιεραρχία πρόσβασης από κάθετη σε οριζόντια αποκλείοντας συχνά τις επίσημες δημοσιογραφικές ομάδες ως τον μοναδικό πόλο εξουσίας ενώ ο βαθμός συμμετοχής είναι καθοριστικός. Έτσι ο ρόλος του δημοσιογράφου έχει επαναπροσδιοριστεί και από “πυλωρός” (Hermida-Thruman, 2008) της ενημέρωσης έχει μετατραπεί σε αυτόν του “καθοδηγητή”.

Ειδικότερα για τον Web 2.0, επισημαίνεται ότι αποτελεί μία τάση και όχι μία τεχνολογική μορφή, επισημαίνοντας ταυτόχρονα την παρουσίαση όχι μίας τεχνολογικής αλλά μίας κοινωνικής επανάστασης. Σε αντίθεση με το Web 1.0, όπου οι χρήστες απλά μετείχαν με παθητικό τρόπο διαβάζοντας, ενώ, επίσης, παρουσιάζονταν πιο στατικοί, με το Web μεταβάλλονται τα δεδομένα, καθώς μετατρέπονται σε περισσότερο ενεργούς χρήστες, οι οποίοι συμμετέχουν στις διάφορες διαδικασίες διαμοιρασμού των ποικίλων πληροφοριών, τις οποίες μπορούν παράλληλα να τροποποιήσουν. (Παπουτσή, 2013). Όμως, εκτός από τον ρόλο του διαδικτύου, τα τελευταία χρόνια σημαντική θεωρείται η εμφάνιση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία έχουν αναλάβει έναν διαφοροποιημένο ρόλο στον χώρο της ενημέρωσης, όπως θα επισημανθεί στην επόμενη ενότητα.

2.3 Social Media

Τα κοινωνικά δίκτυα είναι διαδικτυακά (online) εργαλεία και υπηρεσίες που υποστηρίζουν τη δημιουργία και την ανταλλαγή πληροφοριών (κείμενο, εικόνες, ήχοι και βίντεο) σε εικονικές κοινότητες και δίκτυα. Η κοινωνική δικτύωση είναι η πιο διαδεδομένη υπηρεσία των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης. Τα κοινωνικά μέσα ανήκουν στο Web 2.0 και τυπικά παραδείγματα είναι τα blogs, τα wikis, η κοινωνική δικτύωση και το microblogging. Τα κοινωνικά μέσα συνδέονται στενά με το περιεχόμενο που δημιουργείται από τους χρήστες, καθώς αποτελούν τα εργαλεία μέσω των οποίων οι χρήστες δημιουργούν, συνεργάζονται, συζητούν και μοιράζονται περιεχόμενο. Αντιπροσωπεύουν σημαντικές αλλαγές στις επικοινωνίες μεταξύ ατόμων, κοινοτήτων και οργανισμών. Τα κοινωνικά μέσα μπορούν να οριστούν ως διάφοροι τύποι εργαλείων και υπηρεσιών Διαδικτύου μέσω των οποίων οι χρήστες του Διαδικτύου είναι σε θέση να παράγουν και να διανέμουν περιεχόμενο (σε διάφορες μορφές), να μοιράζονται πληροφορίες, ιδέες και προσωπικά μηνύματα και να δημιουργούν διαδικτυακές κοινότητες (Veglis, 2018).

Η πρώτη υπηρεσία ηλεκτρονικών υπολογιστών που σχετίζεται με τα κοινωνικά μέσα ήταν η CompuServe, η οποία εισήχθη στη δεκαετία του 1960. Το 1979, το UseNet έδωσε στους χρήστες την ευκαιρία να ανταλλάζουν μηνύματα με τη βοήθεια ενός εικονικού ενημερωτικού δελτίου. Στη συνέχεια, το Internet Relay Chat εισήχθη το 1988 και σταδιακά έγινε πολύ δημοφιλές στη δεκαετία του 1990. Η SixDegrees, που ήταν η πρώτη υπηρεσία που είχε

πολλά από τα χαρακτηριστικά των σημερινών κοινωνικών μέσων (π.χ. προφίλ χρηστών, φίλοι), εμφανίστηκε το 1997.

Εικόνα 2.1: Η SixDegrees, θεωρείται συχνά ως ο πρώτος χώρος κοινωνικής δικτύωσης

Πηγή: wikipedia³

Δύο χρόνια αργότερα, οι υπηρεσίες blogging άρχισαν να κερδίζουν δημοτικότητα. Λίγο μετά το 2000, εμφανίστηκαν πολλά από τα σημερινά κοινωνικά μέσα, όπως το Myspace, το LinkedIn, το Flickr και το Wikipedia. Το YouTube εισήχθη το 2005, δημιουργώντας έτσι έναν νέο τρόπο επικοινωνίας και ανταλλαγής βίντεο. Το 2006, διατέθηκαν δύο από τις πιο δημοφιλείς υπηρεσίες κοινωνικών μέσων ενημέρωσης, το Facebook και το Twitter. Τα επόμενα χρόνια εισήχθησαν smartphones και tablet υπολογιστών και εμφανίστηκαν πολλά άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πολλά από τα οποία απευθύνονται ειδικά στους χρήστες κινητών τηλεφώνων.

Η υιοθέτηση λοιπόν του Διαδικτύου και των εφαρμογών του, όπως τα κοινωνικά δίκτυα, από την δημοσιογραφία έχει αναμφισβήτητα ποικίλες επιπτώσεις στη φύση και στην πρακτική της δημοσιογραφίας. Αρχικά, η αναζήτηση και οι πρακτικές άντλησης πληροφοριών από το Διαδίκτυο έχουν τροποποιήσει και εκσυγχρονίσει τους παλαιούς τρόπους της δημοσιογραφικής έρευνας. Ο δημοσιογράφος όπως έχει ήδη επισημανθεί, μπορεί να έχει πλέον πρόσβαση σε πληροφορίες που αναρτώνται και δημοσιεύονται στο διαδίκτυο, όχι μόνο, από επίσημους φορείς αλλά και από απλούς χρήστες οι οποίοι παρέχουν τις αποκαλούμενες User Generated Content (UGC) πληροφορίες. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο περιεχόμενο που παρέχεται από χρήστες του διαδικτύου ως προς τον πραγματικό χρόνο πραγματοποίησης ενός γεγονότος, το οποίο σε αρκετές περιπτώσεις παρέχει

³

https://en.wikipedia.org/wiki/Social_media

πληροφορίες που δεν μπορεί ο δημοσιογράφος να αντλήσει με άλλον τρόπο ενώ πολλές φορές μπορεί να είναι αναξιόπιστο ή ψευδές (Παπουτσή, 2013).

Για τη σημασία που έχει το περιεχόμενο που παρέχεται από τους χρήστες (UGC) χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί περιγραφή των Dubberley και Larrea (2017) που αφορά το ότι, ενώ οι διαδηλώσεις κορυφώνονταν στην Τουρκία του 2013, ως διαμαρτυρία για την καταστροφή του πάρκου Γκεζί και την ανοικοδόμηση εμπορικού κέντρου στη θέση του και την ίδια ώρα που οι διαδηλωτές δέχονταν επίθεση από την αστυνομία, η επίσημη Τουρκική τηλεόραση δεν πρόβαλε τις διαδηλώσεις, αλλά αντίθετα μετέδιδε ντοκιμαντέρ για τους πικουίνους. Τα συγκεκριμένα γεγονότα γνωστοποιήθηκαν στις αναρτήσεις των πολιτών σε πραγματικό χρόνο στα κοινωνικά μέσα, αποτελώντας το κύριο υλικό για τη δημοσιογραφική έρευνα των συγκεκριμένων γεγονότων και αποδεικνύοντας τον τρόπο, με τον οποίο μπορούν να αξιοποιηθούν τέτοιου είδους γεγονότα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί παράλληλα η περίπτωση του σεισμού που σημειώθηκε στις 12 Ιανουαρίου του 2010 στην Αϊτή της Καραϊβικής στις 12 Ιανουαρίου του 2010, προκαλώντας blackout στην παροχή ηλεκτρισμού στο νησί, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό προβλήματα στο τηλεοπτικό και ραδιοφωνικό δίκτυο. Ο σεισμός προκάλεσε εκείνη την περίοδο τον θάνατο 230.000 ανθρώπων και παράλληλα τον τραυματισμό 300.000, ενώ την ίδια ώρα 1000000 έμειναν άστεγοι. Με την τηλεόραση και το ραδιοφωνικό δίκτυο να μην μπορούν να λειτουργήσουν, ο μόνος τρόπος προβολής και γνωστοποίησης της συγκεκριμένης είδησης, προκειμένου να προσέλθει βοήθεια στους σεισμόπληκτους ήταν τα κινητά τηλέφωνα των κατοίκων της Αϊτής, αξιοποιώντας τις αναρτήσεις τους στα κοινωνικά δίκτυα όπως το Twitter αλλά παράλληλα και μέσα από τις αναρτήσεις ερασιτεχνικών βίντεο στο YouTube (Dubberley & Larrea, 2017).

Οι περιπτώσεις του σεισμού της Αϊτής και των διαδηλώσεων στην Τουρκία αποτελούν, λοιπόν, χαρακτηριστικά παραδείγματα όπου το παραχθέν περιεχόμενο από χρήστες (UGC) του διαδικτύου και τα γεγονότα στα οποία αναφερόταν δεν μπορούσαν να είναι προσβάσιμα από δημοσιογραφικούς φορείς. Οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες στους δημοσιογράφους, τις οποίες δεν μπορεί να αντλήσουν με άλλους τρόπους. Κατά συνέπεια, η διερεύνηση των αναρτήσεων χρηστών στο διαδίκτυο θεωρείται πλέον απαραίτητη δημοσιογραφική πρακτική (Dubberley et al, 2017) .

Παρόλα αυτά, η υιοθέτηση του διαδικτύου από τη δημοσιογραφία ασκεί επιρροή και με άλλους τρόπους στη φύση και παράλληλα στην πρακτική της δημοσιογραφίας. Επειδή ο κάθε χρήστης του διαδικτύου μπορεί να συμμετέχει στην ανάρτηση πληροφοριών, το διαδίκτυο έχει προχωρήσει στη διαμόρφωση μιας πλατφόρμας (social network), στην οποία το κοινό δεν λειτουργεί μόνο ως απλός δέκτης πληροφοριών των ειδησεογραφικών οργανισμών και δημοσιογραφικών πρακτορείων αλλά παράλληλα αποτελεί μέρος της παραγωγής της πληροφορίας, συμμετέχοντας ουσιαστικά στον διάλογο και στην επεξεργασία των διαφόρων ειδήσεων. Το διαδίκτυο γνωστοποιεί τις ποικίλες καταστάσεις στις οποίες παραβιάζονται ανθρώπινα δικαιώματα, δίνει τη δυνατότητα έκφρασης σε καταπιεσμένες ομάδες ή την ευκαιρία να προβληθούν διαμαρτυρίες που προέρχονται από λιγότερο δημοκρατικές χώρες, παρουσιάζοντας με τον τρόπο αυτό πολλές διαφορετικές πηγές και απόψεις (Χουβαρδά, 2017).

Αυτός ο δημοκρατικός χώρος που έχει διαμορφώσει με τη λειτουργία του το διαδίκτυο και παράλληλα με τις ποικίλες δυνατότητες διαδραστικότητας, πολυμέσων, όπως τη δυνατότητα του δημοσιογράφου-πολίτη, που είναι εμφανής με την περίπτωση των bloggers αλλά και του απλού χρήστη του Facebook ή του Twitter που σχολιάζει δημοσιεύσεις, δίνει ώθηση στην εμφάνιση ποικίλων ζητημάτων και στην καλλιέργεια ενός έντονου διαλόγου. Πρέπει να επισημανθεί ότι το διαδίκτυο δίνει την ευκαιρία στους χρήστες να παράγουν περιεχόμενο σε πραγματικό χρόνο στο οποίο μπορούν να έχουν πρόσβαση οι δημοσιογράφοι, χωρίς να είναι παρόντες στα γεγονότα, ενώ παράλληλα το περιεχόμενο που παράγεται από τους χρήστες του διαδικτύου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την έγκαιρη και σε σχεδόν πραγματικό χρόνο δημοσιοποίηση των διαφόρων ειδήσεων από τον δημοσιογράφο. Μάλιστα ο Nicola Bruno (2010-2011), «ακολουθώντας τον όρο ‘CNNeffect’ περιγράφει το εν λόγω φαινόμενο με τον όρο ‘Twitter effect’: ακριβώς όπως το ‘αποτέλεσμα CNN’ αποτέλεσε ορόσημο στο χώρο της δημοσιογραφίας με την διαρκή, ζωντανή και παγκόσμια αναμετάδοση σε πραγματικό χρόνο, το αποτέλεσμα Twitter αποτελεί σύμβολο του φαινομένου της διαδικτυακής δημοσίευσης περιεχομένου που παράγεται από τους χρήστες του διαδικτύου ακόμη και σε πραγματικό χρόνο» (Dubberley et al, 2017).

Το φαινόμενο του αποτελέσματος Twitter παρέχεται από το Twitter και πολλές φορές από το YouTube, το Facebook και τα άλλα κοινωνικά δίκτυα, μετατρέποντας τον τρόπο με τον οποίο ακόμη και μεγάλοι δημοσιογραφικοί οργανισμοί επιλέγουν να καλύψουν τα γεγονότα, καθώς και η παρουσία ανταποκριτών δεν κρίνεται πλέον απαραίτητη. Το

περιεχόμενο των ειδήσεων μπορεί να γνωστοποιηθεί σε πραγματικό χρόνο από τους ίδιους τους χρήστες. Ο Nicola Bruno (2010-2011) εκφράζει τον προβληματισμό του τη διαρκή ροή ειδήσεων και παράλληλα για το πώς η παραδοσιακή δημοσιογραφία θα μπορέσει «να ενσωματώσει επιτυχώς αυτή τη διαρκή ροή βασικών και από πρώτο χέρι αναφορών, η οποία μερικές φορές βοηθά αλλά σε άλλες περιπτώσεις είναι ξεκάθαρα δύσκολο να αφομοιωθεί και είναι ενδεχομένως αναξιόπιστη» (Bruno, 2010-2011: 9).

Πολλοί μελετητές της διαδικτυακής δημοσιογραφίας επισημαίνουν την τυραννία του πραγματικού χρόνου, η οποία, ως προς τα διάφορα κρίσιμα γεγονότα η/και τις ποικίλες πληροφορίες θέτει στον δημοσιογράφο τις περισσότερες φορές το δίλημμα αν πρέπει να αναπαραγάγει το περιεχόμενο που αναρτάται από τους χρήστες εγκαίρως σε σχεδόν πραγματικό χρόνο, κερδίζοντας με τον τρόπο αυτό στον χρόνο που δημοσιεύει την πληροφορία αλλά διακινδυνεύοντας παράλληλα με τις συγκεκριμένες πρακτικές την αξιοπιστία της. Επίσης, ερωτηματικά δημιουργούνται για το αν πρέπει να επαληθεύσει πρώτα την πληροφορία, καθυστερώντας, κατά συνέπεια, τη δημοσιοποίησή της. Επειδή, λοιπόν, ένας δημοσιογραφικός οργανισμός κρίνεται, κατά κύριο λόγο, από την αξιοπιστία του διαπιστώνουμε ότι σημαντικότερο ρόλο για τον δημοσιογράφο διαδραματίζουν ο έλεγχος της αξιοπιστίας του περιεχομένου και η επαλήθευσή του στο συντομότερο χρονικό διάστημα.

Οι πληροφορίες που αναρτώνται στο διαδίκτυο ή στα κοινωνικά μέσα σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί να είναι αμφιβόλου ποιότητας και αξιοπιστίας ή σε αρκετές περιπτώσεις να είναι επεξεργασμένες ή αλλοιωμένες. Ο δημοσιογράφος τα τελευταία χρόνια, οφείλει, όπως θα επισημανθεί και σε επόμενο κεφάλαιο, να ελέγξει και να επαληθεύσει την εγκυρότητα και την αλήθεια των ανακτώμενων από το διαδίκτυο πληροφοριών.

Τα πιο σημαντικά ερωτήματα που τίθενται στους δημοσιογράφους τα τελευταία χρόνια είναι τα ακόλουθα (Younes & Mackintosh, στο Dubberley και Larrea, 2017: 44):

- αν επεξεργάζεται μία πρωτότυπη πληροφορία;
- αν μπορεί να επαληθεύσει την πηγή;
- αν μπορεί να επαληθεύσει την εγκυρότητα της εικόνας, του βίντεο ή της πληροφορίας

Υπάρχουν κάποιοι γενικοί τρόποι με τους οποίους έχουν τη δυνατότητα οι δημοσιογράφοι να διερευνήσουν και να ελέγξουν τα παραπάνω ζητήματα, οι οποίοι θα αναπτυχθούν στη συνέχεια. Παρόλα αυτά είναι σαφές ότι ο δημοσιογράφος πρέπει να μπορεί να ελέγξει άμεσα την πρωτοτυπία των πληροφοριών και να προχωρήσει στην επαλήθευσή τους, με απώτερο

στόχο τη δημοσιοποίηση έγκυρων και αξιόπιστων πηγών. Για τον λόγο αυτό οι σημαντικές πρακτικές για τον έλεγχο των διαφόρων θεμάτων, που οφείλουν οι δημοσιογράφοι να χειριστούν με επιτυχή τρόπο είναι οι εξής (Τσούκης, 2014):

- ποιοτικός έλεγχος της αλήθειας του βίντεο και της φωτογραφίας
- αναζήτηση με το URL του κειμένου, της εικόνας ή πολλές φορές του βίντεο σε διάφορες πλατφόρμες, με απώτερο στόχο την ταυτοποίηση της πηγής

Η νέα μορφή της δημοσιογραφίας με την αξιοποίηση του διαδικτύου και των εφαρμογών τους αποτελεί ταυτόχρονα για πολλούς μελετητές ευλογία και ταυτόχρονα κατάρα για τη δημοσιογραφία. Ευλογία μπορεί να θεωρηθεί, καθώς οι δημοσιογράφοι έχουν εύκολα πρόσβαση σε δεδομένα που διασαφηνίζουν πολλές πτυχές των γεγονότων, ενώ παράλληλα γνωστοποιούνται πληροφορίες γεγονότων των οποίων ανταποκριτές ή οι ίδιοι δεν θα μπορούσαν να είναι μάρτυρες. Τις περισσότερες φορές παράλληλα μεταδίδονται με άμεσο τρόπο και ενδεχομένως έχουν τη δυνατότητα να αναδείξουν ερμηνείες διαφορετικές, από αυτές που παρέχουν οι επίσημοι φορείς. Παρόλα αυτά, η ελεύθερη διάθεση των πληροφοριών στον χώρο του διαδικτύου μπορεί να επιφέρει και αρνητικές επιπτώσεις, καθώς καίριο θέμα πλέον θεωρείται ο πολυποίκιλος τρόπος παροχής της γνησιότητας των πληροφοριών, περιορίζοντας, κατά συνέπεια, τη δράση των παραδοσιακών δημοσιογράφων (Παπουτσή, 2013).

Με βάση, λοιπόν, αυτά τα στοιχεία κατανοούμε ότι τα social media αποτελούν πλέον σημαντικό τμήμα της δραστηριοποίησης έχουν γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της δουλειάς των δημοσιογράφων, ενώ η αξιοποίησή τους γίνεται με ποικίλους τρόπους. Μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι δημοσιογράφοι έχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν για διάφορα έκτακτα γεγονότα και παράλληλα μπορούν να εντοπίσουν ενδιαφέροντα θέματα, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άρθρα, πηγές και πολλές φορές για πληροφορίες για ρεπορτάζ.

Στην προσπάθειά τους αυτή σημαντική θεωρείται, όπως ήδη επισημάνθηκε η στήριξη, που δόθηκε από ερασιτέχνες δημοσιογράφους, με την παροχή υλικού από διάφορα γεγονότα στον διεθνή χώρο, αλλά και η παροχή βοήθειας από πιστό αναγνωστικό κοινό. Σημαντική θεωρείται η έρευνα του Oriella PR Network⁴, που υλοποιήθηκε το 2013 σε 15 χώρες, επισημαίνοντας ότι το 51% των δημοσιογράφων που συμμετείχαν χρησιμοποιούν υπηρεσίες

⁴ <https://showcase.pangea-cms.com/a/25088886.html>

micro-blogging, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το Twitter, το Facebook και παράλληλα το Weibo για τη συλλογή ειδήσεων, Το 42% παράλληλα από τους συμμετέχοντες δήλωσε πως χρησιμοποιεί micro-blogs, ενώ το 37% ότι χρησιμοποιεί blogs, τα οποία αποτελούν αξιόπιστες πηγές για την επαλήθευση των πληροφοριών.

Σε μία παρόμοια έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο της Ιντιάνα καταγράφηκαν παρόμοια αποτελέσματα, ενώ το 5% των δημοσιογράφων εμφανίστηκε να χρησιμοποιεί τα social media, για να ενημερωθεί για τις διάφορες έκτακτες ειδήσεις. Επίσης, το 73,1 % δήλωσε ότι τα χρησιμοποιεί, με απώτερο στόχο τον έλεγχο του ανταγωνισμού, ενώ το 59,8%) επεσήμανε ότι εντοπίζουν ιδέες για νέα άρθρα και επικοινωνούν με το κοινό τους μέσω των κοινωνικών δικτύων. Στις ΗΠΑ παράλληλα μόνο το 24,7% των δημοσιογράφων χρησιμοποιεί τα social media, επιδιώκοντας την επαλήθευση πληροφοριών, για να επαληθεύσει τις διάφορες πληροφορίες.

Σε γενικές γραμμές οι δημοσιογράφοι τα τελευταία χρόνια οφείλουν να προωθήσουν τη διάδοση των ειδήσεων τους, αναδεικνύοντας και προβάλλοντας την εργασία τους, αξιοποιώντας τις προσωπικές τους σελίδες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι περισσότεροι από αυτούς (80,3%) επισημαίνουν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διευκολύνουν την προβολή τους εαυτού τους και της δημοσιογραφικής τους δουλειάς, ενώ ταυτόχρονα το 69,2% τόνισε τη διεθνή ανάπτυξη συναναστροφών με το κοινό τους. Σε αντίθεση, μόνο το 48,9% θεωρεί ότι τα social media διευκολύνουν την καλύτερη επικοινωνία τους με άτομα, που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δουλειά τους, ενώ μόνο για το 29,7% θεωρείται σημαντική η συμβολή τους για την αύξηση της αξιοπιστίας τους (Willnat & Weaver, 2014). Πρέπει να επισημανθεί, όμως, ότι η πιο σημαντική αλλαγή που έχουν επιφέρει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αναφέρεται στις πρακτικές, με τις οποίες οι καταναλωτές έρχονται σε επαφή με τις ειδήσεις. Ειδικότερα, πλέον περισσότεροι είναι αυτοί, που χρησιμοποιούν τα social media ως κεντρική τους σελίδα στον χώρο τους. Το διαδίκτυο αποτελεί ουσιαστικά τον χώρο ενημέρωσης για όλα όσα συμβαίνουν σε διεθνή επίπεδο, διευρύνοντας με τον τρόπο αυτό τις πηγές ενημέρωσης τους.

Ως προς το Facebook σε σχετική έρευνα του Κέντρου Ερευνών Pew που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013 σε δείγμα 5.173 ανθρώπων, επισημάνθηκε ότι το 64% του ενήλικου πληθυσμού των ΗΠΑ χρησιμοποιεί το Facebook σε καθημερινό επίπεδο. Από αυτούς το 47% επεσήμανε ότι διαβάζει ειδήσεις, οι οποίες έχουν αναρτηθεί

στο Facebook. Οι περισσότεροι δεν παρακολουθούν τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης για να διαβάσουν ειδήσεις, αλλά παρόλα αυτά, αν παρατηρήσουν κάποια πληροφορία, που τους ενδιαφέρει θα επιχειρήσουν να διαβάσουν το σχετικό άρθρο το οποίο τους προσέλκυσε το ενδιαφέρον. Μόνο, όμως, το 22% δήλωσε ότι το Facebook αποτελεί ένα χρήσιμο τρόπο για τον εντοπισμό ειδήσεων. Επίσης, μέσα από την έρευνα αυτή επισημαίνεται ότι από τα άτομα, τα οποία διαβάζουν ειδήσεις μέσω του Facebook, πολλοί θεωρούν ότι διαφορετικά δεν θα γνώριζαν την επικαιρότητα, καθώς δεν εκδηλώνουν ενδιαφέρον για τις ειδήσεις. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι «οι χρήστες που ακολουθούν ειδησεογραφικούς οργανισμούς ή εφημερίδες έχουν περισσότερες πιθανότητες να χρησιμοποιήσουν το Facebook και ως μέσο ενημέρωσης για τις εξελίξεις στον κόσμο (Mitchell et al, , 2013).

Σε γενικές γραμμές, με την εμφάνιση και τη λειτουργία των νέων διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης και τη διακίνηση με καταϊγιστικό τρόπο των διαφόρων πληροφοριών δημιουργείται έντονος προβληματισμός για το αν οδηγούμαστε στο τέλος εποχής για την παραδοσιακή επαγγελματική δημοσιογραφία, και την αντικατάστασή της πλέον από τη συμμετοχική δημοσιογραφία στον χώρο των social media. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη δομή της κοινωνίας. Η συμμετοχικότητα και κατά συνέπεια, η δημοκρατία δημιουργούν ποικίλα ερωτηματικά, ενώ παράλληλα δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω διερεύνησης και αξιολόγησης του ρόλου τους στον χώρο της δημοσιογραφίας (Powers, 2012).

2.4 Web 3.0

Το 2006 στους New York Times προτάθηκε για πρώτη φορά ο όρος Web 3.0 από τον John Markoff για την προσέγγιση της τρίτης γενιάς του Web, οδηγώντας σε έντονο επιστημονικό διάλογο για τον νέο παγκόσμιο ιστό σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας. Μέχρι τώρα το Web 2.0 ήταν αυτό που συνδεόταν με σημαντικά θέματα, όπως η κοινωνική δικτύωση, η κοινή χρήση πολυμέσων και παράλληλα τα bookmarking και Ajax. Η προβληματική όμως των προηγούμενων ετών που συναντήθηκε σχετικά με την αδυναμία του ιντερνέτ και των μηχανών αναζήτησης να διασύνδεσουν στο μέλλον τον μεγάλο όγκο πληροφοριών και δεδομένων που δημιουργήθηκαν στο Web 2.0 έρχεται να καλύψει το Web 3.0. Προέκυψε δηλαδή η ανάγκη για έναν νέο τρόπο αναζήτησης και παράλληλα για έναν νέο τρόπο αποθήκευσης των δεδομένων με στόχο την ευκολότερη, ταχύτερη και αποτελεσματικότερη

εύρεση χρήσιμων αποτελεσμάτων. ‘Η αλλιώς, η ανάγκη για έναν επανασχεδιασμό του υπάρχοντος web (Παναγιώτης Αρβανίτης - Παναγιώτης Παναγιωτίδης, 2011).

Μετά την εφαρμογή του, λοιπόν, σε πολλούς τομείς δόθηκε η δυνατότητα σχεδιασμού του Web 3.0, το οποίο «αποτελεί τη μετάβαση από το Web 2.0 στην κατάσταση που υπάρχει πρόσβαση σε ένα σημασιολογικό Web και η προσπάθεια να ενσωματωθεί σε ένα τεράστιο χώρο το σύνολο των δεδομένων» (d’ Aquin, 2008).

Παράλληλα, επισημαίνεται ότι «όταν μιλάμε για το περιβάλλον του ΣΙ δεν μιλάμε απλά για την σύνδεση μεταξύ ανθρώπων μέσω του Διαδικτύου, αλλά για την σύνδεση σχετικών μεταξύ, εγγράφων, οργανώσεων, εκδηλώσεων, τοποθεσιών, προσώπων, φωτογραφιών και ότι άλλο μπορεί κανείς να φανταστεί» (Παναγιωτίδης & Αρβανιτίδης, 2014). Σε γενικές γραμμές ο σημασιολογικός ιστός (Web 3.0) προϋποθέτει, κυρίως, την όσο τον δυνατόν πιο αποδοτική δόμηση των δεδομένων και παράλληλα των διαφόρων πληροφοριών, που παρέχονται στον χώρο του Παγκόσμιου Ιστού, διευκολύνοντας την πρόσβαση και την επεξεργασία τους από τους χρήστες. Καινοτομία του αποτελεί παράλληλα η παροχή της δυνατότητας επεξεργασίας και κατανόησης των διαφόρων δεδομένων, από τους υπολογιστές, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στη διευκόλυνση της παροχής αναβαθμισμένων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών (Λίτινας, 2018).

Εικόνα 2.1 Δομή Σημασιολογικού Ιστού

Ως προς τις τεχνολογίες του επισημαίνεται παράλληλα ότι «Αν και συναντάται ένα μεγάλο πλήθος δυσκολιών που εμποδίζουν το εγχείρημα της μετάβασης και ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών στις ήδη υπάρχουσες (...) οι τεχνολογίες που απαρτίζουν το οικοσύστημα του Σημασιολογικού Ιστού είναι πλέον σε ώριμο στάδιο (...) Έχουν ωριμάσει υπό την έννοια ότι έχουν αναπτυχθεί και τα αντίστοιχα πρότυπα από τις ρυθμιστικές αρχές του Διαδικτύου, όπως το W3C (...) Η τεχνογνωσία εξαπλώνεται συνεχώς με την εισαγωγή μαθημάτων με αντικείμενο το ΣΙ στα μεταπτυχιακά προγράμματα σχολών σχετικών με την επιστήμη των υπολογιστών, όπου ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι έρχονται σε επαφή με τις βασικές έννοιες που απαρτίζουν τον ΣΙ» (Κωνσταντίνου, 2010).

Η αξιοποίηση του θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική στον χώρο της δημοσιογραφίας, καθώς παρέχει τα εξής (Παπανδρόπουλος, 2010):

- δυνατότητα έκφρασης γνώμης και άμεσης δημοσιοποίησης
- λειτουργία σε διεθνή κλίμακα
- ενημέρωση σε οπουδήποτε μέρος και οποιαδήποτε χρονική στιγμή
- άμεσος και εύκολος τρόπος σύγκρισης των μέσων
- απεριόριστες επιλογές ενημέρωσης

Με βάση, λοιπόν αυτές τις τεχνολογικές εξελίξεις μπορούμε να επισημάνουμε ότι οι δημοσιογράφοι έχουν κληθεί να ανταποκριθούν ταυτόχρονα σε διάφορα και παράλληλα αντικρουόμενα θέματα, επειδή η σύγκλιση των τεχνολογιών και πολλές φορές η εμφάνιση και η αξιοποίηση των νέων μέσων προώθησαν τον μετασχηματισμό του τρόπου λειτουργίας και άσκησης της δημοσιογραφίας, επηρεάζοντας, όχι μόνο την καθημερινότητα των δημοσιογράφων, αλλά και τη λειτουργία των διαφόρων ειδησεογραφικών οργανισμών.

Σύμφωνα με τον Bakker (2014) υπάρχουν τέσσερις νέοι ρόλοι που καλούνται να υιοθετήσουν οι δημοσιογράφοι. όπως αυτοί έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια μέσω της τεχνολογικής σύγκλησης αλλά και του εκδημοκρατισμού της πληροφόρησης. Ο δημοσιογράφος στην σύγχρονη εποχή οφείλει να αποτελεί ένα πολυεργαλείο, συνδυάζοντας συγγραφικές και τεχνικές δεξιότητες. Οι νέοι ρόλοι του δημοσιογράφου μπορούν να καταταχθούν στις εξής κατηγορίες. 1) Community Manager: ο δημοσιογράφος εδώ έχει

Κεφάλαιο 3^ο – Δημοσιογραφία Δεδομένων

3.1 Τι ονομάζουμε Δημοσιογραφία Δεδομένων (Data Journalism)

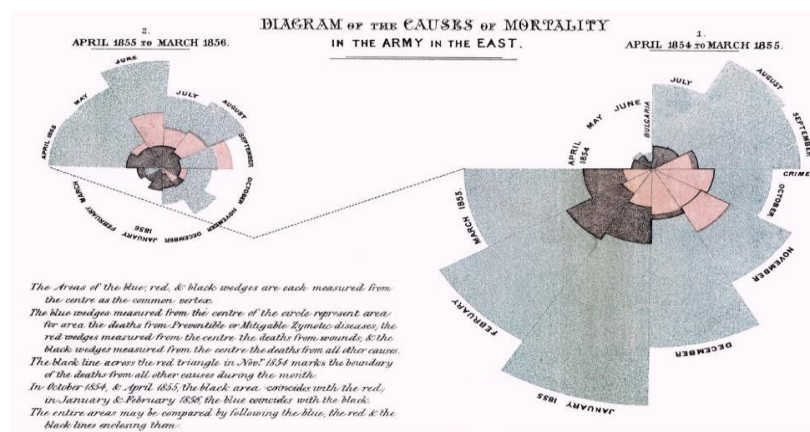
Εικόνα 3.1 – Δημοσιογραφία δεδομένων στον Guardian, 1821

[illegible]

Πηγή : Χουβαρδά, 2017

Στόχος του άρθρου ήταν να αναδείξει τον πραγματικό αριθμό φοιτητών που φοιτούσαν δωρεάν και λάμβαναν δωρεάν εκπαίδευση, ο οποίος ήταν και μεγαλύτερος από τους επίσημους αριθμούς. Ένα ακόμα ιστορικό παράδειγμα δημοσιογραφίας δεδομένων συναντάμε στο άρθρο της δημοσιογράφου Florence Nightingale το 1858, κι αυτή τη φορά γίνεται χρήση γραφημάτων για πρώτη φορά. Το θέμα του άρθρου αφορούσε τη θνησιμότητα στον Βρετανικό στρατό και στόχο είχε να αναδείξει την άμεση ανάγκη για βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στις υπηρεσίες του Βρετανικού στρατού. Στην πιο πρόσφατη περίοδο, ο πρώτος που αναφέρεται επίσημα με το όρο της Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Εικόνα 3.1.1 Η γραφική αναπαράσταση της Florence Nightingale

Πηγή: wikipedia⁵

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι η δημοσιογραφία δεδομένων αποτελεί ουσιαστικά ένα νέο τρόπο προσέγγισης και αφήγησης των γεγονότων η οποία έχει προσελκύσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον τα τελευταία δέκα χρόνια. Ωστόσο, σήμερα υπάρχει μια σύγχυση μεταξύ των δημοσιογράφων σχετικά με τον όρο Δημοσιογραφία Δεδομένων. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να οριστεί ως δημοσιογραφία, ενώ άλλοι ισχυρίζονται ότι θα μπορούσε να είναι η αρχή μιας νέας εποχής στη δημοσιογραφία (Rogers 2013: 43).

Η Δημοσιογραφία Δεδομένων καταρχάς βασίζεται στη διαθεσιμότητα ψηφιακών δεδομένων και μπορούμε να τη συναντήσουμε με τους όρους data journalism, computer-

⁵

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/17/Nightingale-mortality.jpg>

assisted reporting ή data driven journalism ενώ θεωρείται ότι αποτελεί το μέλλον της δημοσιογραφίας.

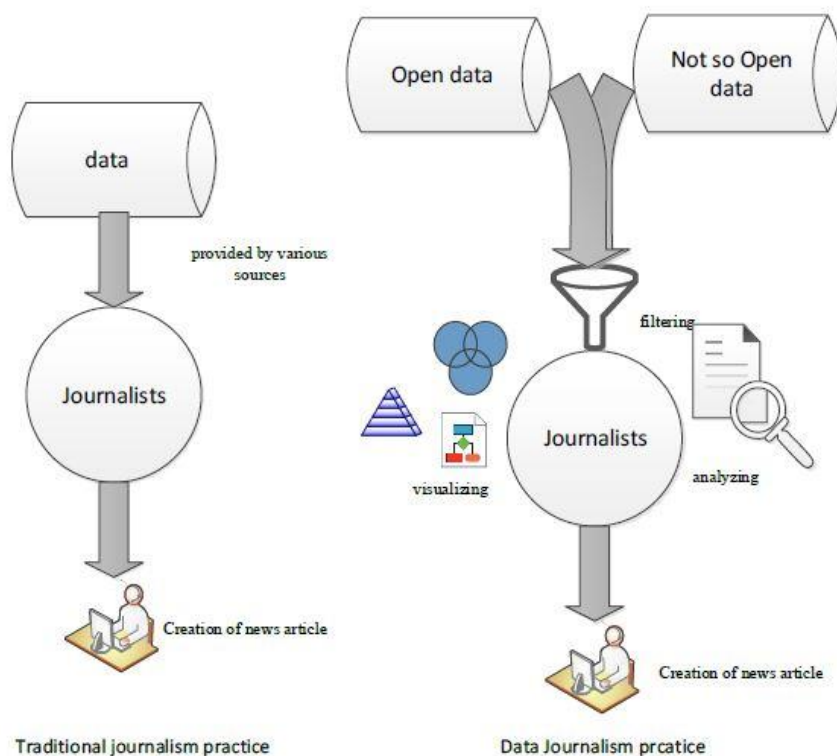
Λόγω της δυσκολίας ενός συνολικού ορισμού γύρω από την έννοια της Δημοσιογραφίας Δεδομένων ο Coddington (2014⁶) κάνει έναν πρώτο διαχωρισμό μεταξύ των τριών ειδών της δημοσιογραφίας των ποσοτικών δεδομένων (computer-assisted reporting, data journalism, computational journalism) επισημαίνοντας ότι αν και υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά ουσιαστικά αποτελούν ξεχωριστές, ποσοτικά προσανατολισμένες, δημοσιογραφικές μορφές.

Μεταξύ άλλων ερμηνειών, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δημοσιογραφία δεδομένων είναι η δημοσιογραφία, η οποία βασίζεται στον συνδυασμό της παραδοσιακής δημοσιογραφίας για τον εντοπισμό των διαφόρων θεμάτων και στη χρήση των ψηφιακών εφαρμογών και δεδομένων, με στόχο τη διήγησή τους. Με βάση τις νέες δυνατότητες που δημιουργεί ο τομέας της τεχνολογίας, οι δημοσιογράφοι μπορούν να οπτικοποιήσουν τα διάφορα θέματα, είτε με απλό είτε με διαδραστικό τρόπο, με βάση τον τρόπο διήγησης των θεμάτων τους (Χουβαρδά, 2017). Επίσης, Ο Veglis και ο Bratsas (2017) όρισαν τη δημοσιογραφία των δεδομένων ως τη διαδικασία εξαγωγής χρήσιμων πληροφοριών από τα δεδομένα, τη σύνταξη άρθρων με βάση τις πληροφορίες και την ενσωμάτωση οπτικοποιήσεων (διαδραστικά σε ορισμένες περιπτώσεις) στα άρθρα που βοηθούν τους χρήστες να κατανοήσουν τη σημασία της ιστορίας ή να τους επιτρέψουν να εντοπίσουν τα δεδομένα που σχετίζονται με αυτά.

Η εισαγωγή λοιπόν, της δημοσιογραφίας των δεδομένων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης γίνεται σταδιακά, αξιοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα μέσα μαζικής ενημέρωσης ενώ υπάρχουν διακριτές διαφορές με τις μορφές της παραδοσιακής δημοσιογραφίας.

Εικόνα 3.1.2 Παραδοσιακή Δημοσιογραφία – Δημοσιογραφία Δεδομένων

⁶ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2014.976400>

Πηγή: Veglis και ο Bratsas (2017)

Στην προσπάθεια να διευκρινιστεί η σύνδεση της δημοσιογραφίας δεδομένων με τις πιο παραδοσιακές πρακτικές της οι μελετητές βρήκαν τα εξής χαρακτηριστικά της Δημοσιογραφίας Δεδομένων (Δ.Δ). Συνήθως βασίζεται σε (μεγάλα) σύνολα (ψηφιακών) ποσοτικών δεδομένων ως «πρώτες ύλες» που υπόκεινται σε κάποια μορφή (στατιστικής) ανάλυσης για τον εντοπισμό και την αφήγηση ιστοριών (Coddington, 2015, Royal and Blasingame, 2015). Επίσης, τα αποτελέσματά που προκύπτουν συχνά χρειάζονται οπτικοποίηση, δηλαδή παρουσιάζονται με τη μορφή χαρτών, γραμμών και άλλων γραφικών (Royal και Blasingame, 2015 Young et al., 2017). Συχνά χαρακτηρίζεται από το συμμετοχικό άνοιγμά του (Coddington, 2015: 337) και από το λεγόμενο "crowdsourcing" (Appelgren and Nygren, 2014: 394) στο ότι οι χρήστες βοηθούν στη συλλογή, ανάλυση ή ερμηνεία των δεδομένων (Borges-Rey , 2016 • Boyles and Meyer, 2016 • Karlsen και Stavelin, 2014) εφαρμόζει τακτικά μια ανοιχτή προσέγγιση δεδομένων και ανοιχτού κώδικα και τα σχετικά «ιδεώδη διαφάνειας και ανοίγματος» (Borges-Rey, 2017: 12), που σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι θεωρείται ως ποιοτικό κριτήριο της Δ.Δ ότι οι δημοσιογράφοι δημοσιεύουν τα πρωτογενή δεδομένα δημιουργούν μια ιστορία (Gray et al., 2012).

Σήμερα υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός παραδειγμάτων δημοσιογραφίας δεδομένων, που παράγονται σε όλο τον κόσμο. Τα έργα αυτά ποικίλλουν σημαντικά όσον αφορά τη δομή και τα χαρακτηριστικά απεικόνισης. Μία από τις πιο σημαντικές παραμέτρους της λειτουργίας αυτής της εκσυγχρονισμένης μορφής δημοσιογραφίας μπορεί να θεωρηθεί η ύπαρξη ή η απουσία της αλληλεπίδρασης. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ο τύπος της αλληλεπίδρασης. Μια άλλη παράμετρος που πρέπει να εξεταστεί είναι η έκταση του κειμένου που περιλαμβάνεται στο έργο καθώς και ο ρόλος του. Συγκεκριμένα, μπορούμε να έχουμε την περίπτωση όπου η οπτικοποίηση συμπληρώνει το κείμενο καθώς και την περίπτωση όπου η απεικόνιση είναι το κέντρο του έργου και το κείμενο παίζει συμπληρωματικό ρόλο εξηγώντας τμήματα της απεικόνισης (Fink & Anderson, 2015).

Για τον λόγο αυτό οι δημοσιογράφοι δεν επιχειρούν να είναι οι πρώτοι, για να μεταδώσουν μία είδηση, αλλά τους ενδιαφέρει να ανακαλύψουν την πραγματική σημασία της είδησης (Λίτινας, 2018).

Οι πιο σημαντικοί παράγοντες για την εμφάνιση της δημοσιογραφίας δεδομένων είναι οι εξής (Χουβαρδά, 2017):

- Δυνατότητες των σύγχρονων λογισμικών οπτικοποιήσεων
- Εμπιστοσύνη των πολιτών σε άρθρα
- Ανοικτά δεδομένα
- Διαθεσιμότητα εργαλείων λογισμικού διαχείρισης δεδομένων

Σε πολλές αίθουσες ειδήσεων (newsrooms) παρουσιάζονται ομάδες αφοσιωμένες στη συλλογή και παράλληλα στην επεξεργασία και την παρουσίαση πολύπλοκων συνόλων δεδομένων. Χαρακτηριστικές μπορούν να θεωρηθούν οι ικανότητες και, επίσης, οι γνώσεις, οι οποίες συνδυάζουν προγραμματισμό, δημοσιογραφία και σε αρκετές περιπτώσεις στατιστική και design. Παρόλο, που η χρήση υπολογιστών και γραφικών μεθόδων παρουσιάζει τη δημοσιογραφία δεδομένων ως μία νέα εξέλιξη, ουσιαστικά, η προσπάθεια της διερεύνησης των αριθμητικών πληροφοριών για την εξαγωγή συμπερασμάτων έχει διαχρονικό χαρακτήρα. Κατανοώντας, λοιπόν, τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της σύγχρονης αυτής μορφής δημοσιογραφίας, στη συνέχεια θα αναλυθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

3.2 Τύποι Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Για την κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Δημοσιογραφίας Δεδομένων, πρέπει να επισημανθούν οι διαφορετικές μορφές εμφάνισής της. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2015 σε κορυφαίους δημοσιογράφους δεδομένων σε Αγγλία, Η.Π.Α. και Φιλανδία υποστήριξαν ότι υπάρχουν περισσότεροι από ένας τύποι δημοσιογραφίας δεδομένων. Σύμφωνα λοιπόν με την έρευνα, η δημοσιογραφία δεδομένων χωρίζεται στη δημοσιογραφική έρευνα δεδομένων (IDJ) και στη γενική δημοσιογραφία δεδομένων (GDJ), ενώ η διαφοροποίησή τους βασίζεται, κυρίως, στην ανάπτυξη διαφορετικών πρακτικών και ηθικών θεμάτων. Στην IDJ, οι δημοσιογράφοι έχουν αρκετό χρόνο για την εργασία τους, η οποία μπορεί να διαρκέσει μήνες ή και χρόνια. Αντίθετα, στο GDJ οι δημοσιογράφοι έχουν μόνο λίγες ώρες ή λίγες μέρες για να μπορέσουν να δημοσιοποιήσουν τις ιστορίες τους. Παράλληλα, στον πρώτο τύπο οι δεξιότητες δεδομένων χρησιμοποιούνται σε προχωρημένα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης της κωδικοποίησης και αυτό θα μπορούσε, επίσης, να γίνει στην ομαδική εργασία. Στον δεύτερο τύπο, οι δεξιότητες δεδομένων εντοπίζονται στο βασικό επίπεδο, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την ικανότητα χρήσης Excel ή Google Docs και ορισμένα εργαλεία οπτικοποίησης και ανάλυσης δεδομένων. Στον τύπο IDJ, το θέμα και η άποψη της ιστορίας καθορίζουν τα δεδομένα που πρέπει να συγκεντρωθούν, ενώ στον τύπο GDJ, τα σύνολα δεδομένων αποτελούν την αφετηρία για την ιστορία και με βάση το περιεχόμενό τους, καθορίζουν το θέμα της ιστορίας (Uskali & Kuutti, 2015)

Στην προσπάθεια λοιπόν κατηγοριοποίησης της Δ.Δ. η Megan Knight (2015) πρότεινε την κατάταξη των τύπων με βάση το επίπεδο ερμηνείας και ανάλυσης που απαιτείται για την παραγωγή τους. Η κατάταξη αυτή περιελάμβανε: αριθμό λέξεις κλειδιών (pullquote), στατικό χάρτη, λίστα και χρονοδιαγράμματα, πίνακας, γραφήματα και διαγράμματα, δυναμικό χάρτη, ανάλυση κειμένων και infographic. Ο Simon Rogers, δημοσιογράφος και συντάκτης δεδομένων, πρότεινε πέντε τύπους δημοσιογραφίας δεδομένων. Αυτή η ταξινόμηση βασίζεται στο είδος των δεδομένων που περιλαμβάνουν, τις μεθόδους που χρησιμοποιούν και επίσης την έκταση των ατόμων με τα οποία σχετίζονται (Veglis & Bratsas, 2015).

Πιο συγκεκριμένα:

Μόνο από τα γεγονότα (just the facts): Περιλαμβάνει συνήθως διαθέσιμα στο κοινό δεδομένα και παράγει μια ενιαία απεικόνιση που υποστηρίζει το θέμα του έργου.

Ιστορίες ειδήσεων βάσει δεδομένων (Data-based news stories): Αναφέρεται σε θέματα που βρίσκονται στο δημόσιο βλέμμα και αποκαλύπτει αριθμούς πίσω από τις ειδήσεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το σχέδιο δημοσιογραφίας δεδομένων σχετικά με τα αποτελέσματα των εκλογών ή των ψηφοφοριών.

Τοπικά δεδομένα που αναφέρουν ιστορίες (Local data telling stories): Περιλαμβάνει την παραγωγή έργων δημοσιογραφίας δεδομένων σε θέματα που ενδιαφέρουν την τοπική κοινότητα από τοπικούς ειδησεογραφικούς οργανισμούς με μικρούς πόρους. Τα στοιχεία παρέχονται συνήθως από τις κυβερνήσεις.

Ανάλυση και υπόβαθρο (Analysis and background): Αυτού του είδους τα προγράμματα δημοσιογραφίας δεδομένων προσπαθούν να εξηγήσουν τα γεγονότα πίσω από τα νέα, επικοινωνώντας με μια λεπτομερή ανάλυση και εκθέτοντας μεγάλες εξαιρέσεις. Τέτοια έργα χρειάζονται αρκετούς μήνες για να ολοκληρωθούν και συνδυάζουν δημόσια δεδομένα και ανάλυση δημοσιογράφων.

Εξετάσεις βαθιάς έρευνας (Deep dive investigations): Σε αυτή την περίπτωση έχουμε εκτεταμένες έρευνες σχετικά με μεγάλα σύνολα δεδομένων και την κατασκευή βάσεων δεδομένων που συνήθως μπορούν να παρέχουν περισσότερες από μία ιστορίες ειδήσεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι έργα που διεξήχθησαν από γνωστούς οργανισμούς ειδήσεων γύρω από χωματερές δεδομένων WikiLeaks.

Αντίστοιχα μια άλλη εκδοχή και ταξινόμηση της Δ.Δ. είναι αυτή της Martha Kang (2015) η οποία πρότεινε επτά διαφορετικούς τύπους ιστοριών, συγκεκριμένα:

Narrate change over time : Τα δεδομένα χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση των αλλαγών και στη συνέχεια εξηγούν την αλλαγή/ιστορία στο κείμενο.

Start big and drill down: Στην περίπτωση αυτή, τα δεδομένα μπορούν να καθοδηγήσουν τον αναγνώστη από μια μεγάλη προβολή σε μια εστιασμένη προβολή. Ο αναγνώστης μπορεί να κάνει μεγέθυνση και σμίκρυνση από περιοχές (για παράδειγμα σε χάρτη) και να έχει πρόσβαση σε δεδομένα για κάθε συγκεκριμένη περιοχή. Οι αναγνώστες μπορούν επίσης να παρέχονται με διαδραστικά φίλτρα για να έχουν πρόσβαση σε ορισμένα δεδομένα.

Start small and zoom out: Σε αυτόν τον τύπο δημοσιογραφικής ιστορίας, ο αναγνώστης αρχικά επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο μέρος των διαθέσιμων πληροφοριών (για παράδειγμα σε μια συγκεκριμένη χώρα ή σε μια συγκεκριμένη πόλη μιας χώρας) και στη συνέχεια μπορεί να επεκτείνει την άποψή του σε μια μεγαλύτερη προβολή και λήψη πληροφοριών σε μια ευρύτερη προοπτική.

Highlight contrasts: Σε αυτή την περίπτωση, η αφήγηση της ιστορίας της δημοσιογραφίας στοιχείων βασίζεται στην περιγραφή των διαφορών.

Explore the intersection: Αυτό το είδος ιστορίας δημοσιογραφίας δεδομένων προσπαθεί να εξηγήσει την περίπτωση δύο διαφορετικών σειρών δεδομένων που τέμνονται και το ένα ξεπερνάει το άλλο.

Dissect the factors: Στην περίπτωση αυτή, οι δημοσιογράφοι διερευνούν τη σχέση μεταξύ διαφορετικών παραγόντων μιας ιστορίας.

Profile the outliers: Σε αυτή την περίπτωση, η ιστορία επικεντρώνεται σε εξωστρέφεια και επιχειρεί να εξηγήσει γιατί συμβαίνει αυτό. Συνήθως, η εύρεση των ακραίων τιμών περιλαμβάνει κάποια διερεύνηση δεδομένων.

Ο Martin Rosenbaum με βάση την εμπειρία του στο BBC έχει καταρτίσει μια λίστα με διαφορετικούς τύπους ιστοριών δεδομένων. Ο πρώτος τύπος είναι η μέτρηση, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως η απλούστερη ιστορία που περιλαμβάνει την καταμέτρηση ή το άθροισμα ορισμένων αριθμών. Το πρόβλημα είναι ότι η ιστορία των δεδομένων αυτών δεν παρέχει κανένα πλαίσιο. Το τελευταίο μπορεί να επιτευχθεί με τους άλλους τύπους ιστοριών δεδομένων, δηλαδή, αναλογία, εσωτερική σύγκριση, εξωτερική σύγκριση, αλλαγή με το χρόνο, πίνακες πρωταθλήματος, ανάλυση ανά κατηγορίες και συσχέτιση.

Εικόνα 3.2 – Τύποι Δημοσιογραφίας Δεδομένων

<i>Simon Rogers</i>	<i>Martha Kang</i>	<i>Martin Rosenbaum</i>
by just the facts	narrate change over time	measurement
data-based news stories	start big and drill down	proportion
local data telling stories	start small and zoom out	internal comparison
analysis and background	highlight contrasts	external comparison
deep dive investigations	explore the intersection	change over time
	dissect the factors	league tables
	profile the outliers	analysis by categories
		association

Πηγή : Veglis & Bratsas, 2017

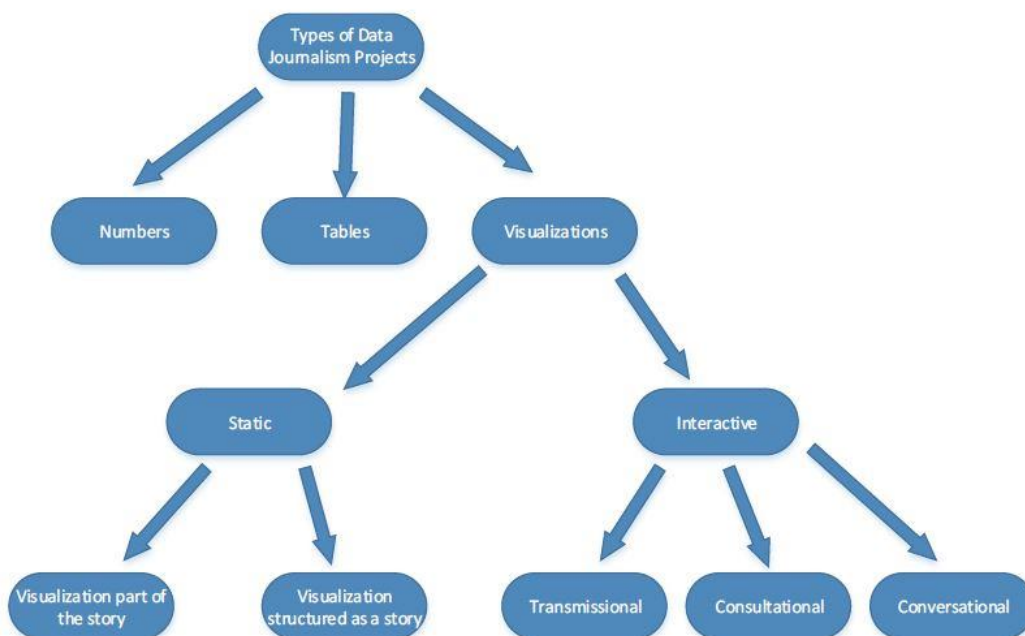
Μια ακόμα κατηγοριοποίηση μπορεί να βασιστεί πάνω στα δεδομένα και τις μορφές τους. Συγκεκριμένα μπορούμε να διακρίνουμε επτά τύπους δεδομένων (Shneiderman, Plaisant, Cohen & Jacobs, 2009):

- (i) μονοδιάστατο (ή γραμμικό) (one dimensional or linear),
- (ii) δισδιάστατο (ή χάρτες) (two-dimensional or maps),
- (iii) δισδιάστατο κόσμο (two-dimensional world)
- (iv) πολλαπλών διαστάσεων (multiple dimensional)
- (v) χρονικό (temporal)
- (vi) δέντρο (tree)
- (vii) δίκτυο (network)

Καθώς λοιπόν παρατηρείται ότι υπάρχει μια μεγάλη διαφοροποίηση σχετικά με την ταξινόμηση της Δ.Δ και τα χαρακτηριστικά της, είτε με βάση την οπτικοποίηση, είτε με βάση τα δεδομένα και τη διαδραστικότητά της, οι ταξινομήσεις αυτές αδυνατούν να περιλάβουν όλες τις ιστορίες. Για παράδειγμα ο Simon Rogers (2014) προσεγγίζει το ζήτημα από διαφορετική οπτική γωνία. Αντιμετωπίζει το έργο δημοσιογραφίας δεδομένων ως σύνολο και τα ταξινομεί με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως: τον τύπο των δεδομένων, τη μέθοδο συλλογής δεδομένων και το επιθυμητό κοινό. Αυτή η συλλογιστική οδηγεί στην προβληματική ότι εξαιρείται εντελώς η παράμετρος της οπτικοποίησης και κυρίως η περίπτωση της διαδραστικής απεικόνισης που προσφέρει τεράστιες δυνατότητες στην εξερεύνηση των διαθέσιμων δεδομένων. Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία και προς

αποφυγήν τέτοιων περιορισμών προτείνεται μια άλλη είδους ταξινόμησης. Η προτεινόμενη ταξινόμηση λοιπόν, δεν θα λαμβάνει υπόψη τη μέθοδο διερεύνησης ή το επιθυμητό κοινό ή τη μέθοδο συλλογής δεδομένων, αλλά θα επικεντρώνεται αποκλειστικά στη μέθοδο παρουσίασης των πληροφοριών στο κοινό. (Veglis & Bratsas, 2017).

Εικόνα 3.2.1 Ταξινόμηση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Πηγή: Veglis & Bratsas, 2017

Σύμφωνα με την παραπάνω εικόνα (Εικόνα 3.2.1) στο πρώτο επίπεδο, μπορούμε να βρούμε μια διάκριση μεταξύ έργων που περιλαμβάνουν μόνο αριθμούς, έργα που περιλαμβάνουν πίνακες και έργα που περιλαμβάνουν κάποιο είδος απεικόνισης. Στο δεύτερο επίπεδο της ιεραρχίας, μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ των έργων που έχουν στατική και των έργων που περιλαμβάνουν μια διαδραστική απεικόνιση. Τα έργα με στατικές απεικονίσεις μπορούν να δημοσιευτούν τόσο σε στατικά (για παράδειγμα σε έντυπα) όσο και σε διαδραστικά μέσα (για παράδειγμα το WWW). Στο τρίτο επίπεδο, μπορούμε να βρούμε την κατηγοριοποίηση των έργων με στατική απεικόνιση σε έργα στα οποία η απεικόνιση μέρους της ιστορίας συμπληρώνει ή προσθέτει αξία και έργα όπου η απεικόνιση είναι δομημένη ως ιστορία. Σε

μια μεταγενέστερη κατηγορία, οι απεικονίσεις αποτελούν το κύριο μέρος της ιστορίας και το πραγματικό κείμενο του έργου είναι αρκετά περιορισμένο και επιχειρεί να εξηγήσει και να διευκρινίσει τμήματα της απεικόνισης. Επίσης, στο τρίτο επίπεδο, μπορούμε να βρούμε την κατηγοριοποίηση των έργων που περιλαμβάνουν διαδραστικές οπτικοποιήσεις σε: (i) μεταδόσεις που περιλαμβάνουν έργο που περιέχει απλές διαδραστικές απεικονίσεις που επιτρέπουν στο χρήστη να δει την απεικόνιση και να του δώσει κάποια επιπλέον επεξήγηση διαφόρων στοιχείων (ii) διαβουλεύσεις που περιλαμβάνουν έργα που προσφέρουν πολλαπλές προβολές των ίδιων δεδομένων, καθώς και έργα που περιλαμβάνουν διαδραστική απεικόνιση που επιτρέπει στο χρήστη να μεγεθύνει σε συγκεκριμένες περιοχές (χάρτες, χρονοδιαγράμματα κ.λπ.), και (iii) συνομιλία που περιλαμβάνει έργα οπτικοποίησης που δέχονται δεδομένα εισόδου από τον χρήστη τα οποία μπορούν να αλλάξουν την απεικόνιση (Veglis & Bratsas, 2017).

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η δημοσιογραφία των δεδομένων είναι ένας πολύ ελπιδοφόρος τύπος δημοσιογραφίας με πολλές δυνατότητες που δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί ακόμα. Καθώς η κοινωνία μετακινείται βαθμιαία στην εποχή των μεγάλων δεδομένων, η αξία της δημοσιογραφίας δεδομένων θα αυξηθεί εκθετικά. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε για την αξία της Δ.Δ.

3.3 Η αξία της δημοσιογραφίας δεδομένων

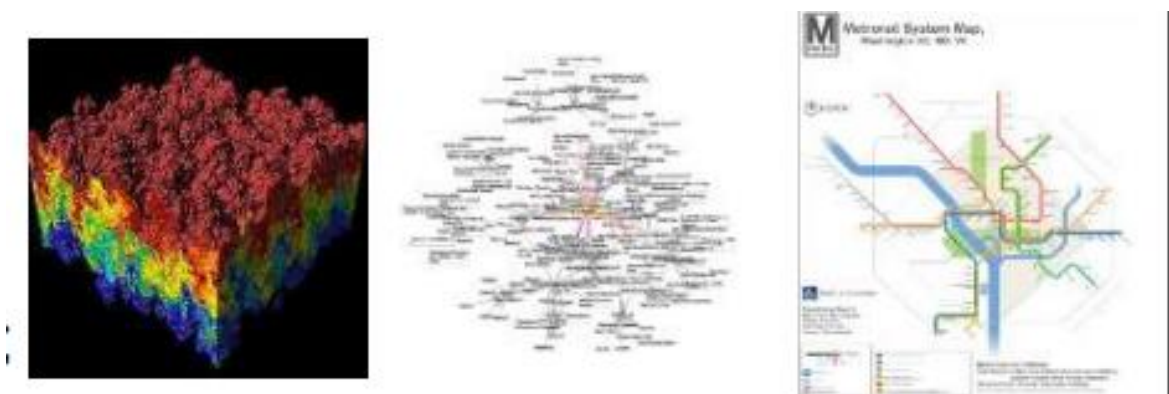
Η δημοσιογραφία των δεδομένων, αποτελεί έναν εκσυγχρονισμένο τρόπο αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, διευκολύνοντας την παρέμβαση των δημοσιογράφων, μέσω της εμπλοκής των διαφόρων πληροφοριών.

Τα δεδομένα μπορούν να λειτουργήσουν ως η πηγή της δημοσιογραφίας δεδομένων, ή μπορεί να αποτελέσουν το εργαλείο με το οποίο λέγεται η ιστορία - ή μπορεί να αξιοποιηθούν και με τις δύο μορφές. Όπως κάθε πηγή, θεωρείται ότι είναι απαραίτητο να αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό και για τον λόγο αυτό, όπως κάθε εργαλείο, θα πρέπει να γνωρίζουμε τον τρόπο, με τον οποίο έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει και να περιορίσει τις ιστορίες που μπορούν να δημιουργηθούν μαζί του (Fink & Anderson, 2015). Οι αλλαγές στις ψηφιακές τεχνολογίες διευκόλυναν την ανάπτυξη μορφών για την αφήγηση, την αλληλεπίδραση και σε αρκετές περιπτώσεις την αφοσίωση με την αξιοποίηση της

εξερεύνησης, της οπτικοποίησης, των εργαλείων λογισμικού επί παραγγελία για τη συλλογή δεδομένων, των δεδομένων των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης, των δορυφορικών δεδομένων, των εργαλείων crowdsourcing και των drones (Nygren et al, 2014sc). Οι δημοσιογράφοι δεδομένων δεν περιορίζονται στη χρησιμοποίηση των δεδομένων ως πηγή, αλλά διερευνούν διαρκώς, ενώ παράλληλα, διερευνούν και παρεμβαίνουν γύρω από τις πρακτικές, τους αλγορίθμους, τις πλατφόρμες και σε αρκετές περιπτώσεις τις συσκευές μέσω των οποίων παράγονται, κυκλοφορούν και λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο (Appelgren & Nygren, 2014).

Επίσης, με τη συγκεκριμένη μορφή δημοσιογραφίας επιχειρείται η διευκόλυνση των πολιτών και των πολιτικών να κατανοήσουν τα διάφορα σχέδια και να προχωρήσουν στη λήψη αποφάσεων, σύμφωνα με αυτά. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η διεύρυνση του κοινωνικού ρόλου των δημοσιογράφων, ενώ η φιλοσοφία της δημοσιογραφίας δεδομένων βασίζεται στην ερευνητική δημοσιογραφία περισσότερο και λιγότερο στο ρεπορτάζ ή στην επικαιρότητα. Παρότι λοιπόν τον μεγάλο όγκο δεδομένων και πληροφοριών ο δημοσιογράφος δεδομένων (data journalist) καλείται σήμερα να παράξει ένα αυθεντικό προϊόν και να εξασφαλίσει μια έγκυρη είδηση μέσω των δεδομένων. Σήμερα, παρά το θόρυβο που προκαλεί η επικαιρότητα ο δημοσιογράφος μπορεί να συνδράμει στην ουσιαστική και αξιόπιστη είδηση.

Εικόνα 3.3 – Είδη οπτικοποιήσεων

Πηγή : Βέγλης, 2016

Παράλληλα, οι δημοσιογράφοι αναπτύσσουν με δημιουργικό τρόπο τεχνικές και προσεγγίσεις που μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφοροποιημένα είδη πολιτικών,

τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτιστικών και κοινωνικών προκλήσεων και ρυθμίσεων. Τέλος, ο ρόλος της βασίζεται στις ικανότητες της, οι οποίες είναι οι εξής (Veglis&Bratsas 2015) :

- Χρήση διαφόρων εφαρμογών οπτικοποίησης
- Εντοπισμός ενδιαφερόντων στοιχείων.
- Συνδυασμός δεδομένων
- Επεξεργασία δεδομένων
- Ανεύρεση δεδομένων

Η αξία της δημοσιογραφίας δεδομένων μπορεί να γίνει αντιληπτή και μέσω των Ανοικτών Δεδομένων. Η σημασία των Ανοικτών Δεδομένων σε γενικές γραμμές είναι εμφανής στην παραγωγή των ειδήσεων και παράλληλα στη διαδικασία της διάδοσής τους. Ως προς τη διαδικασία του στησίματος των διαφόρων ειδήσεων, ο ρόλος των Ανοικτών Δεδομένων αφορά την προσπάθεια εξερεύνησης ιστοριών μέσα από τις διάφορες διαθέσιμες βάσεις δεδομένων και των ποικίλων προσβάσιμων αρχείων πληροφοριών, προωθώντας, κατά συνέπεια, τη λεπτομερή ανάλυση των στοιχείων, που μπορούν να αναδειχθούν μέσα από τις ποικίλες προφανείς ιστορίες και την προσπάθεια να τοποθετηθούν οι ιστορίες σε ένα πλαίσιο. Τα Ανοικτά Δεδομένα ανταποκρίνονται ουσιαστικά στην προσπάθεια να ικανοποιηθεί το δημόσιο συμφέρον, συμβάλλοντας στη διάδοση ιστοριών, μέσω της αξιοποίησης της οπτικοποιημένης πληροφορίας και σε αρκετές περιπτώσεις προωθώντας τη διάδραση μέσα από τον διάλογο και μέσα από τη σύνδεση με άλλες ιστορίες. Τα ΜΜΕ και οι δημοσιογράφοι, που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τα Ανοικτά Δεδομένα, είναι απαραίτητο να επιχειρήσουν την τροφοδότηση της παγκόσμιας κοινότητας πληροφοριών, μέσω των δικών τους στοιχείων (Appelgren & Nygren, 2014).

Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι είναι εφικτή η συνεργασία τους με ήδη υπάρχουσες κοινότητες, οι οποίες εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στον διαμοιρασμό των διαφόρων δεδομένων, είτε στη δημοσίευση των δικών τους πληροφοριών, μέσα από τη χρησιμοποίηση ειδικού λογισμικού και ανοικτών αδειών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε για τα Ανοικτά Δεδομένα και την λειτουργία τους στη Δημοσιογραφία Δεδομένων.

Κεφάλαιο 4^ο – Σχέση Δημοσιογραφίας και Δεδομένων. Η δημιουργία μίας ιστορίας

4.1 Τι εννοούμε δεδομένα

Στην εποχή μας η συστηματική προσπάθεια που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια για τα Ανοικτά Δεδομένα (Open Data) , σε διεθνές επίπεδο, βασίζεται, κυρίως, στην αξιοποίηση της δυνατότητας, η οποία παρέχεται από το διαδίκτυο για διάδοση των διαφόρων πληροφοριών, συμβάλλοντας με σημαντικό τρόπο στο έργο των δημοσιογράφων δεδομένων.

Παράλληλα, θεωρούνται σημαντικά για τους πολίτες, που αναζητούν πληροφορίες για προσωπική χρήση. Ανοικτά Δεδομένα, θεωρούνται τα δεδομένα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε αρκετές περιπτώσεις να αναδιανεμηθούν με ελεύθερο τρόπο από οποιονδήποτε, με την προϋπόθεση να γίνεται η απαιτούμενη αναφορά στους δημιουργούς και παράλληλα να μπορούν να διατεθούν με τη σειρά τους με τους ίδιους όρους. Με βάση αυτή την αρχή, τα διάφορα δεδομένα μπορούν να θεωρούνται ότι είναι ανοικτά σε κάθε είδους πεδίο. Ανοικτή Πληροφόρηση πλέον προωθείται μετά το 2004 από τον μη κερδοσκοπικό Οργανισμό Open Knowledge Foundation (Fink&Anderson, 2015).

Με τον όρο δεδομένα περιγράφονται ουσιαστικά οντότητες ή συσχετίσεις του πραγματικού Κόσμου. Σε γενικές γραμμές, τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι τα εξής (Getting, 2007):

- επαναχρησιμοποίηση και αναδιανομή
- προσβασιμότητα και διαθεσιμότητα
- καθολική συμμετοχή

Επιπλέον, σύμφωνα με τους Schellong και Stepanets (2011) υπάρχουν οκτώ αρχές που πρέπει να διέπουν τα δεδομένα για να προσλάβουν την κατάσταση του ανοιχτού χαρακτήρα των δεδομένων:

1. Πληρότητα

2. Υπεροχή

3. Επικαιρότητα.

4. Προσβασιμότητα.

5. Έχουν χαρακτηριστικά που διευκολύνουν την αναγνωσιμότητα τους από υπολογιστές.

6. Απουσία διακρίσεων

7. Απουσία ελέγχου χρήσης και πνευματικών δικαιωμάτων

Τα μεγάλα δεδομένα (Big Data) επίσης μπορούν να αξιοποιηθούν στους περισσότερους τομείς. Σε αυστηρούς υπολογιστικούς όρους, αναφέρονται ως μεγάλα δεδομένα τα σύνολα δεδομένων που είναι υπερβολικά μεγάλα για την κανονική μνήμη υπολογιστή και το λογισμικό ως προς την επεξεργασία. Σε αρκετές περιπτώσεις υποστηρίζεται ότι, όταν αυξάνεται ο όγκος, η ποικιλία και η ταχύτητα των δεδομένων, οι τρέχουσες τεχνικές και τεχνολογίες μπορεί να μην είναι σε θέση να χειριστούν την αποθήκευση και την επεξεργασία των δεδομένων σε αρκετές περιπτώσεις (Suthaharan 2014). Πέρα από τις τεχνικές προδιαγραφές, ωστόσο, τα μεγάλα δεδομένα μπορούν να αναφερθούν τόσο στις διεργασίες που περιβάλλουν τα δεδομένα όσο και σε όλα αυτά, που προκύπτουν από πληροφορίες για πολλούς ανθρώπους, μέρη και πράγματα. Σε γενικές γραμμές αφορούν στη πρόσφατη ικανότητά μας να προσεγγίζουμε μια τεράστια ποσότητα πληροφοριών, να την αναλύουμε και στη συνέχεια να αντλούμε σημαντικά αποτελέσματα από αυτή τη διαδικασία (Fink & Anderson, 2015).

Παράλληλα, τα δεδομένα μπορούν να προέλθουν από διάφορα θεματικά πεδία, αλλά παράλληλα και από διάφορους τομείς, με πιο σημαντικούς την επιστήμη και τις μεταφορές, τις διάφορες επιχειρήσεις, τον πολιτισμό, την οικονομία, τη νομοθεσία και την εκπαίδευση, χωρίς να υπάρχει κάποιος τομέας, ο οποίος μπορεί να αποκλειστεί⁷. Ενδεικτική μπορεί να θεωρηθεί η αναφορά στα παραγόμενα δεδομένα από τους οργανισμούς της Ε.Ε, τα οποία μπορούν να διατεθούν σε αρκετές περιπτώσεις, μέσω της Πύλης Δημοσίων Δεδομένων, που διαθέτει η Ε.Ε, με απώτερο στόχο τη λειτουργία της ως ένας χώρος παροχής εκσυγχρονισμένης γνώσης (Parasie & Dagiral, 2012).

⁷ OpenKnowledgeGreece. <http://okfn.gr/files/2013/01/open-data-handbook.pdf>

Η πρώτη προσπάθεια στον ελλαδικό χώρο, για να ανοιχτούν τα δεδομένα πραγματοποιήθηκε με τη θεσμοθέτηση του προγράμματος Διαύγεια, στο οποίο δίνεται η δυνατότητα ανάρτησης των αποφάσεων των διαφόρων πράξεων των διοικητικών και παράλληλα κυβερνητικών οργάνων. Το 2014 αποφασίστηκε η ψήφιση του νόμου για τα ανοικτά δεδομένα, με βάση τη σχετική Ευρωπαϊκή οδηγία ως προς τη χρήση πληροφοριών από τον δημόσιο τομέα, με στόχο την ενίσχυση του δημόσιου ελέγχου, της διαφάνειας και της συμμετοχής, αλλά παράλληλα και την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάκαμψη σε μακροπρόθεσμο επίπεδο της οικονομίας της χώρας μας. Στο data.gov.gr συμπεριλαμβάνονται ουσιαστικά σύνολα μηχανικών αναγνώσιμων δεδομένων, που προέρχονται από 190 φορείς της ελληνικής κυβέρνησης. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στην αποθήκευση, την αναζήτηση και τη διαθεσιμότητα των δεδομένων και παράλληλα των διαφόρων πληροφοριών του δημόσιου τομέα, ενώ, επίσης, σημαντικές θεωρούνται οι παρεχόμενες στους πολίτες διαδικτυακές υπηρεσίες⁸.

Ως προς την ποιότητα και τον ανοικτό χαρακτήρα των δεδομένων υποστηρίζεται, ότι για να αξιοποιηθούν τα διάφορα δεδομένα, θεωρείται αρχικά η προσπάθεια να ανοιχτούν , διαδικασία, όμως, που δεν είναι πάντα εύκολη, καθώς η αποθήκευσή τους γίνεται με ποικίλους τρόπους⁹.

Είναι σαφές ότι τα δεδομένα πρέπει να παρουσιάζονται μηχανικά αναγνώσιμα, με απώτερο στόχο τη συστηματική και επιτυχή επεξεργασία τους, ενώ έμφαση δίνεται στην προσπάθεια να παρουσιάζονται σημασιολογικά ανοικτά. Για τη διαδικασία αυτή, ο Tim Burners-Lee ιδρυτής του web, εντοπίζει πέντε διαφορετικά επίπεδα, τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια¹⁰:

- 1^ο επίπεδο : τα αρχεία παρουσιάζονται να είναι σε οποιαδήποτε μορφή απλώς διαθέσιμα στον χώρο του διαδικτύου
- 2^ο επίπεδο : η διάθεση των δεδομένων γίνεται με δομημένο τρόπο, όπως μπορούν να παρουσιαστούν με τη μορφή excel

⁸ Open Knowledge Greece. <http://okfn.gr/files/2013/01/open-data-handbook.pdf>

⁹ Open Knowledge Greece. <http://okfn.gr/files/2013/01/open-data-handbook.pdf>

¹⁰ <https://5stardata.info/en/>

- 3^ο επίπεδο : διατίθενται σε αρχεία, κυρίως, csv, και κατά συνέπεια, παρουσιάζονται σε μία μη ιδιόκτητη ανοικτή μορφή
- 4^ο επίπεδο : χρησιμοποιούνται URIs για την υπόδειξη των αρχείων . Πρόκειται για ενιαία αναγνωριστικά ονόματα πόρων URI (Uniform Resource Identifiers), τα οποία αξιοποιούνται για τη λειτουργία των σημασιολογικών εφαρμογών
- 5^ο επίπεδο : σύνδεση μεταξύ των δεδομένων, παρουσιάζοντας με τον τρόπο αυτό το πιο μεγάλο επίπεδο ανοιχτότητας¹¹.

Η ανοιχτή και παράλληλα τις περισσότερες φορές ελεύθερη πρόσβαση στα δεδομένα με στόχο την επιτυχή αξιοποίησή τους έχει ιδιαίτερη σημασία για το κοινωνικό σύνολο. Τα οφέλη ποικίλουν και μπορούν να εφαρμοστούν στον ιδιωτικό και παράλληλα στον δημόσιο τομέα, όπως άλλωστε επιβεβαιώνεται από σχετική έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του European Data Portal . Ο ρόλος των δεδομένων εντοπίζεται στα εξής (Parasie & Dagiral, 2012):

- αναβάθμιση της κοινωνικής πρόνοιας καθώς μέσα από τα δεδομένα μπορεί να προωθηθεί η συμμετοχή, η κοινωνική καινοτομία και παράλληλα η συνεργασία
- ενίσχυση της οικονομίας, αξιοποιώντας την παρεχόμενη από τα δεδομένα γνώση, η οποία λειτουργεί ως εργαλείο ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μοντέλων και καινοτόμων υπηρεσιών
- αναβάθμιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών, επιδεικνύοντας πιο μεγάλη αποτελεσματικότητα στην παροχή των υπηρεσιών και στις διάφορες διαδικασίες, εξαιτίας της ανταλλαγής με διατομεακό τρόπο των ανοιχτών δεδομένων

¹¹

5staropendata. <http://5stardata.info/en/>

Εικόνα 4.1 – Οφέλη από ανοικτά δεδομένα

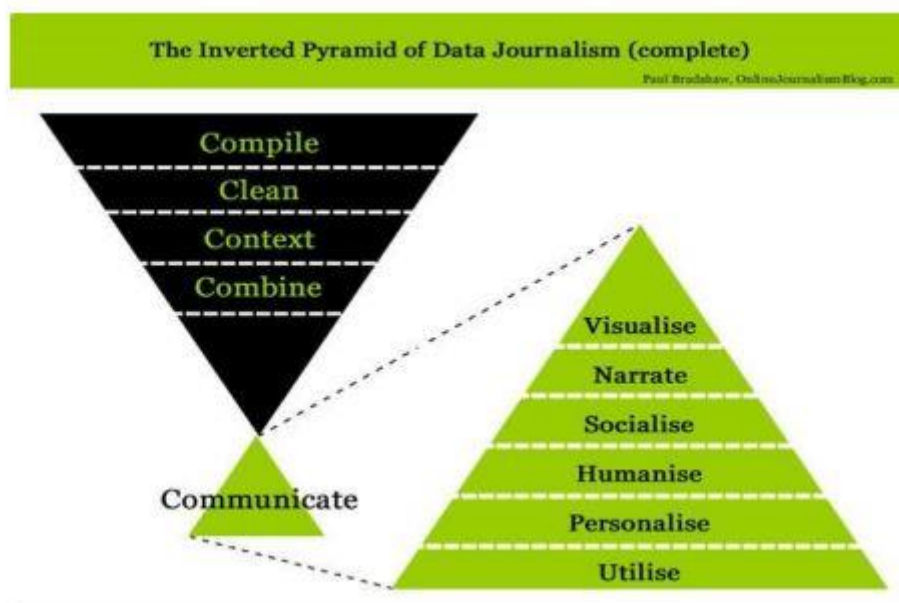
Πηγή : Χουβαρδά, 2017

4.2 Τρόποι Συλλογής, Διαχείρισης & Οπτικοποίησης Δεδομένων Η ροή εργασιών της δημοσιογραφίας δεδομένων

Η επεξεργασία των διαφόρων δημόσιων πηγών δεδομένων για την εξαγωγή ιστοριών και συμπερασμάτων αποτελεί, όπως ήδη επισημάνθηκε έναν εξελισσόμενο τομέα τα τελευταία χρόνια. Πολλές αίθουσες ειδήσεων (newsrooms) έχουν σχηματίσει ομάδες, οι οποίες παρουσιάζονται αφοσιωμένες στη συλλογή, επεξεργασία και πολλές φορές στην παρουσίαση πολύπλοκων συνόλων δεδομένων, με ικανότητες και γνώσεις που συνδυάζουν προγραμματισμό, δημοσιογραφία, και ταυτόχρονα στατιστική και design.

Για τη δημιουργία λοιπόν, μιας ιστορίας δημοσιογραφίας δεδομένων υπάρχουν πέντε (5) στάδια επεξεργασίας των δεδομένων σύμφωνα με τον Paul Bradshaw, δημοσιογράφο στο GuardianData Blog και συνιδρυτής του δικτύου HelpMeInvestigate.com:

Εικόνα 4.2: Το μοντέλο της ανάστροφης πυραμίδας

Πηγή: Paul Bradshaw, 2011

Compile (Συλλογή): Η συλλογή των δεδομένων μπορεί να προκύψει μέσα από διαφορετικές πηγές όπως :

- i. Απευθείας διάθεση από έναν οργανισμό
- ii. Ανεύρεση χρησιμοποιώντας τεχνικές προχωρημένης αναζήτησης.
- iii. Συλλογή με τεχνικές scraping διαδικτυακών βάσεων δεδομένων ή απλών σελίδων.
- iv. Μετατρέποντας αρχεία σε κάποια μορφή που μπορεί να αναλυθεί.
- v. Με απευθείας συλλογή δεδομένων μέσω παρατήρησης, ερωτηματολογίων (διαδικτυακών ή όχι) και τεχνικών πληθοπορισμού (crowdsourcing)

Clean (Καθαρισμός): Δηλαδή αφορά τη διαδικασία καθαρισμού των δεδομένων όπως πχ κενά κελιά σε excel, διπλοεγγραφές κ.τλ. Εξηγείτε αναλυτικότερα παρακάτω.

Context (Δημιουργώντας το πλαίσιο): Αυτό θα λέγαμε αποτελεί ένα κομμάτι της παραδοσιακής δημοσιογραφίας. Προσπαθούμε στο στάδιο αυτό να απαντήσουμε βασικές ερωτήσεις για τη συνέχιση της ιστορίας όπως: Τι σημαίνουν οι αριθμοί; Τι μας δείχνουν; Ποιο είναι το σημαντικό στοιχείο που βλέπουμε;

Combine (Συνδυασμός): Τις περισσότερες φορές απαιτείται συνδυασμός δύο ή περισσότερων σετ δεδομένων. Για παράδειγμα συνδυασμός δεδομένων με δεδομένα χάρτη.

Δηλαδή, συνδυασμός 2 σετ δεδομένων που έχουν ένα κοινό σημείο (όνομα πολιτικού, γεωγραφική θέση, σχολείο, κλπ).

Communicate (επικοινωνία):¹² Στη δημοσιογραφία των δεδομένων, το πολύ προφανές πράγμα που θα πρέπει να συμβεί σε αυτό το σημείο είναι η απεικόνιση των αποτελεσμάτων - σε ένα χάρτη, σε ένα διάγραμμα, σε ένα infographic ή σε ένα κινούμενο σχέδιο.

Σχετικά με τη δεύτερη πυραμίδα που απεικονίζεται την εξειδίκευση της επικοινωνίας των δεδομένων ο Paul Bradshaw τα διαχωρίζει ως εξής:

Visualize (Οπτικοποίηση):¹³ Ο ταχύτερος τρόπος επικοινωνίας και κοινοποίησης αποτελεσμάτων ενός project Δημοσιογραφίας Δεδομένων είναι η οπτικοποίησή του. Η απεικόνιση έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα, γεγονός που καθιστά αυτή την προσπάθεια χρήσιμη, καθώς μπορεί να κάνει την επικοινωνία απίστευτα αποτελεσματική. Και μπορεί να παρέχει μια μέθοδο διανομής του περιεχομένου, η οποία δεν μπορεί να συνδυαστεί με τους άλλους τύπους επικοινωνίας που αναφέρονται παρακάτω. Η κύρια αδυναμία της είναι η άμεση φύση των εικονογραφικών στοιχείων που σημαίνει επίσης ότι οι άνθρωποι συχνά δεν ξοδεύουν πολύ χρόνο να την κοιτάζουν.

Narrate (Αφήγηση): Αποτελεί παραδοσιακά έναν αποδοτικό τρόπο μετάδοσης μιας ιστορίας. Ωστόσο μπορεί γρήγορα να γίνει προβληματική αν περιλαμβάνει πολλούς αριθμούς σε αντίθεση με την οπτικοποίηση ενώ για να είναι αποτελεσματική πρέπει να είναι στοχευμένες οι ποσότητες και να εστιάζει στην ουσία του θέματος.

Socialise (Κοινωνικοποίηση): Η χρήση των infographics και γενικότερα των δεδομένων μέσω των κοινωνικών μέσων μπορεί να αποτελεί ένα αποτελεσματικό τρόπο διάδοσης αλλά δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο σε αυτά τα κανάλια. Η χρήση των καναλιών πληθοπορισμού (Crowdsourcing) μπορούν επίσης να παρέχουν μια κοινωνική διάσταση στα δεδομένα ενώ τέλος η διάχυση μέσω των κοινωνικών δικτύων μπορεί να αξιοποιήσει τα κοινωνικά δεδομένα προς όφελος της ιστορίας και της δημοσιογραφίας δεδομένων.

Humanise (Εξανθρωπισμός): Ο εξανθρωπισμός της επικοινωνίας αφορά την ανθρωποκεντρική μορφή της είδησης με σκοπό οι χρήστες να μπορούν να βάλουν τον εαυτό τους μέσα στην ιστορία. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί είναι η άμεση επαφή πχ μέσω

¹² <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/>

¹³ <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/13/the-inverted-pyramid-of-data-journalism-part-2-6-ways-of-communicating-data-journalism/>

συνέντευξης ενός ατόμου του οποίου η ζωή επηρεάστηκε από τα δεδομένα του project ενώ θα πρέπει να αποφεύγεται η καταγραφή μεγάλων κλιμάκων/ποσοστών που θα απομακρύνει τον αναγνώστη.

Personalise (Προσωποποίηση):¹⁴ Ο τρόπος αυτός δίνει μεγάλη δυνατότητα αλληλεπίδρασης με το περιεχόμενο της είδησης. Μία από τις μεγαλύτερες αλλαγές στη διαδικτυακή δημοσιογραφία είναι ότι ανοίγει όλες τις δυνατότητες γύρω από τη διαδραστικότητα. Όταν πρόκειται για τη δημοσιογραφία των δεδομένων, αυτό σημαίνει ότι ο χρήστης μπορεί, ενδεχομένως, να ελέγξει ποιες πληροφορίες τους παρουσιάζονται με βάση διάφορες εισροές. Για παράδειγμα, όταν μια κυβέρνηση παρουσιάζει τον τελευταίο προϋπολογισμό της, οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες συχνά καλούν τον χρήστη να εισαγάγει τις δικές του λεπτομέρειες (για παράδειγμα, τα κέρδη τους ή η οικογένειά τους συνθέτουν) για να μάθουν πώς επηρεάζει τον προϋπολογισμό. Μια πρόσφατη παραλλαγή αυτού του είδους είναι εκείνες οι αλληλεπιδράσεις που προσκαλούν τον χρήστη να κάνει τις δικές του αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να μειώσει το έλλειμμα. Μια άλλη συνήθης μορφή είναι η γεωγραφική εξατομίκευση: ο χρήστης καλείται να εισαγάγει τον ταχυδρομικό του κωδικό, τον ταχυδρομικό κώδικα ή άλλες γεωγραφικές πληροφορίες για να μάθει πώς διαδραματίζεται ένα συγκεκριμένο ζήτημα στην πατρίδα του. Καθώς όλο και περισσότερα προσωπικά δεδομένα διατηρούνται από ιστότοπους τρίτων, αυξάνονται οι δυνατότητες εξατομίκευσης. Οι εξατομικευμένες ιστορίες μπορούν, με πολλούς τρόπους, να χρησιμοποιηθούν ως έκφραση της ταυτότητάς μας: εδώ μένω. έτσι επηρεάζομαι. αυτό είναι που με ενδιαφέρει.

Utilise (Χρησιμότητα): Ο πιο πολύπλοκος τρόπος επικοινωνίας των αποτελεσμάτων της δημοσιογραφίας των δεδομένων είναι να δημιουργηθεί ένα είδος εργαλείου με βάση τα δεδομένα. Οι αριθμομηχανές είναι δημοφιλείς επιλογές, όπως και τα εργαλεία που βασίζονται στο GPS, αλλά υπάρχουν πολλά περιθώρια για πιο περίπλοκες εφαρμογές καθώς τα περισσότερα δεδομένα διατίθενται τόσο από τον εκδότη όσο και από τον χρήστη. Η δημιουργία χρησιμότητας από δεδομένα είναι σήμερα σχετικά δαπανηρή - αλλά το κόστος αυτό μειώνεται εξαιτίας του ανταγωνισμού και της τυποποίησης. Για παράδειγμα, καθώς όλο και περισσότεροι οργανισμοί ειδήσεων υιοθετούν τυπικούς τρόπους αποθήκευσης δεδομένων

¹⁴ <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/13/the-inverted-pyramid-of-data-journalism-part-2-6-ways-of-communicating-data-journalism/>

ιστορικού (π.χ. αρχεία XML), είναι ευκολότερο να δημιουργηθούν εφαρμογές που τραβούν δεδομένα από σύνολα δεδομένων.

Μια ακόμη εναλλακτική ροή της δημιουργίας της είδησης δεδομένων προσθέτοντας ακόμα ένα στάδιο είναι αυτή του Veglis και ο Bratsas (2017) που καταγράφεται στα παρακάτω έξι (6) στάδια :

- Συλλογή δεδομένων (*Data Compilation*)
- Καθαρισμός δεδομένων (*Data Cleaning*)
- Κατανόηση δεδομένων (*Data Understanding*)
- Επιβεβαίωση δεδομένων (*Data Validation*)
- Οπτικοποίηση δεδομένων (*Data Visualization*)
- Σύνταξη άρθρων (*Article Writing*)

Η ροή εργασιών της δημοσιογραφίας δεδομένων

Πηγή: Veglis και Bratsas (2017)

Συλλογή δεδομένων (Data compilation): Η δημοσιογραφία των δεδομένων αρχίζει με έναν από τους δύο τρόπους: είτε ο δημοσιογράφος έχει μια ερώτηση που χρειάζεται δεδομένα για απάντηση ή ένα σύνολο δεδομένων που χρειάζονται διερεύνηση. Όποια και αν είναι η επιλογή του δημοσιογράφου για να ξεκινήσει την ιστορία του, η συλλογή δεδομένων μπορεί να λάβει μία από τις ακόλουθες μορφές: (i) μπορεί να παρέχονται δεδομένα απευθείας από έναν οργανισμό (σε ορισμένες περιπτώσεις με τη μορφή ανοικτών δεδομένων), (ii) μπορεί να είναι δεδομένα που βρέθηκαν με τη βοήθεια προηγμένων τεχνικών αναζήτησης, (iii) τα δεδομένα μπορούν να συλλεχθούν από αποκοπή ιστοσελίδων, (iv) η συλλογή δεδομένων με

τη μετατροπή εγγράφων σε άλλες μορφές που μπορούν να αναλυθούν και (ν) τα δεδομένα μπορούν να συλλέγονται μέσω παρατήρησης, ερευνών, ηλεκτρονικών εντύπων/φορμών ή το crowdsourcing (Bradshaw, 2011a).

Καθαρισμός δεδομένων (Cleaning Data): Γνωστή επίσης ως «σφουγγάρισμα-scrubbing-δεδομένων», είναι η διαδικασία του εντοπισμού και της διόρθωσης φθαρμένων ή αναληθών στοιχείων ενός σετ δεδομένων (Wu, 2013). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφαιρώντας ανθρώπινα λάθη και μετατρέποντας τα αρχεία σε ένα μορμά συμβατό με τα υπόλοιπα δεδομένα τα οποία χρησιμοποιεί ο δημοσιογράφος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, συμπεριλαμβάνουν τις κενές ή διπλές καταχωρήσεις, τη χρήση προκαθορισμένων αξιών για την εξοικονόμηση χρόνου ή την έλλειψη πληροφοριών, λαθεμένη διαμόρφωση (για παράδειγμα λέξεις αντί για αριθμούς), κατεστραμμένες καταχωρήσεις ή καταχωρήσεις σε κώδικα HTML, πολλαπλές ονομασίες για το ίδιο πράγμα και ελλιπή δεδομένα (Bradshaw, 2011). Ο καθαρισμός δεδομένων μπορεί να πραγματοποιηθεί με απλούς τρόπους, για παράδειγμα με τη χρήση της εντολής εύρεσης και αντικατάστασης ή με τη χρήση φίλτρων σε υπολογιστικά φύλλα. Υπάρχουν ταυτόχρονα εξειδικευμένα εργαλεία, όπως το OpenRefine της Google, το οποίο είναι μια εφαρμογή ανοιχτού κώδικα για τον καθαρισμό αρχείων και τη μετατροπή σε διαφορετικά μορμά. Η όψη της εφαρμογής παραπέμπει σε υπολογιστικά φύλλα και δύναται να ανοίξει αρχεία διάφορων μορμά (Veglis & Bratsas, 2017).

Κατανόηση δεδομένων (Data Understanding): Τα σετ δεδομένων συνήθως περιλαμβάνουν διάφορους κώδικες, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν κατηγορίες, αρχειοθετήσεις ή τοποθεσίες, καθώς και εξειδικευμένη ορολογία, μη κατανοητή στους δημοσιογράφους. Συχνά απαιτούνται επιπλέον δεδομένα προκειμένου τα υπάρχοντα να νοηματοδοτηθούν. Συνολικά οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να είναι στοιχειο-εγγράμματοι, με την έννοια ότι θα πρέπει να είναι ικανοί να καταναλώσουν γνώση, να διατυπώνουν με σαφήνεια και να εφαρμόζουν κριτική σκέψη απέναντι στα δεδομένα (Veglis & Bratsas, 2017). Επιπροσθέτως, οι δημοσιογράφοι πρέπει να κατέχουν στατιστική γνώση και ταυτόχρονα να κατανοούν πώς να εργάζονται με μεγάλα σετ δεδομένων, το πώς αυτά δημιουργήθηκαν, πώς να συνδέουν διαφορετικά σετ δεδομένων και πώς να τα ερμηνεύουν (Gray, Chambers, & Bounegru, 2012).

Επικύρωση δεδομένων (Data Validation): Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει τη διαδικασία της επαλήθευσης των αρχικών δεδομένων και της απόκτησης επιπλέον δεδομένων από διαφορετικές πηγές προκειμένου να εμπλουτιστεί η διαθέσιμη πληροφορία (Silverman, 2014; Veglis, 2013). Είναι άξιο αναφοράς ότι, όμοια με κάθε πηγή, τα σετ δεδομένων δεν μπορούν να θεωρούνται πάντοτε αξια εμπιστοσύνης, καθώς έρχονται με τη δική τους ιστορία, οπτική και υποκειμενικότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να ερευνούν θέματα όπως: ποιος τα συγκέντρωσε, πότε και με ποιο σκοπό, καθώς και πώς συγκεντρώθηκαν (Bradshaw, 2011). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διερεύνησης της δημιουργίας του συνόλου των δεδομένων (dataset), βρίσκοντας παραπομπές στο dataset ή χρησιμοποιώντας άλλες πηγές πληροφόρησης επάνω στο υπό διερεύνηση θέμα (Silverman, 2014; Veglis & Bratsas, 2017).

Οπτικοποίηση δεδομένων (Data Visualization): Η οπτικοποίηση δεδομένων είναι ένας σύγχρονος κλάδος της περιγραφικής στατιστικής που περιλαμβάνει τη δημιουργία και μελέτη της οπτικής αναπαράστασης των δεδομένων. Είναι η γραφιστική παρουσίαση αφηρημένων πληροφοριών για την ανάλυση δεδομένων και για επικοινωνιακούς στόχους (Cairo, 2013). Η πληροφορία, και πιο συγκεκριμένα η στατιστική πληροφορία, είναι αφηρημένη, καθώς περιγράφει μη απτές καταστάσεις. Μπορεί να αφορά γνώση, πωλήσεις, ασθένειες και πολλά διαφορετικά πράγματα. Ωστόσο τα πάντα μπορούν να παρουσιαστούν οπτικά εφόσον βρεθεί ο τρόπος να διαμορφωθούν ταιριαστά. Ο μετασχηματισμός του αφηρημένου σε μια απτή απεικόνιση μπορεί να πετύχει μόνο εάν κατανοούμε στοιχεία για την οπτική αντίληψη και τη γνωστική λειτουργία. Με άλλα λόγια, προκειμένου να οπτικοποιήσει δεδομένα αποτελεσματικά, οφείλει κανείς να ακολουθήσει αρχές σχεδιασμού οι οποίες αντλούνται από την κατανόηση της ανθρώπινης αντίληψης (Card, Mackinlay, & Shneiderman, 1999; Few, 2013).

Οι οπτικοποιήσεις στατικών δεδομένων προσφέρουν μονάχα προσχεδιασμένες «όψεις» των δεδομένων. Η οπτικοποίηση διαδραστικών δεδομένων υποστηρίζει πολλαπλές στατικές όψεις προκειμένου να παρουσιάσει μια ποικιλία προοπτικών πάνω στην ίδια πληροφορία. Οι σημαντικές ιστορίες περιλαμβάνουν «κρυφά» δεδομένα και η διαδραστική οπτικοποίηση δεδομένων είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος για να ανακαλυφθούν, να κατανοηθούν και να παρουσιαστούν αυτές οι ιστορίες. Στη διαδραστική οπτικοποίηση δεδομένων, υπάρχει η

συνεισφορά του χρήστη (ο έλεγχος κάποιων παραμέτρων της οπτικής απεικόνισης της πληροφορίας) και οι αλλαγές που γίνονται από τον χρήστη θα πρέπει να ενσωματώνονται στη οπτικοποίηση με έγκαιρο τρόπο (Veglis, 2015; Veglis & Bratsas, 2017).

Αξίζει να αναφερθεί ότι τα infographics αποτελούν επίσης μέρος της στατικής οπτικοποίησης. Τα infographics αποτελούν γραφιστικές απεικονίσεις δεδομένων ή γνώσεων, τα οποία είναι ικανά να παρουσιάσουν πολύπλοκες πληροφορίες γρήγορα και καθαρά (Smiciklas 2012). Χρησιμοποιούνται τακτικά στις εφημερίδες, για να δείξουν τον καιρό, καθώς και σε χάρτες, σχέδια έργων και γραφικά στατιστικών δεδομένων (Veglis & Bratsas, 2017).

Υπάρχουν πολλοί τύποι απεικονίσεων δεδομένων, Οι Heer, Bostock, and Ogievetsky (2010) καθόρισαν ως εξής τους τύπους (καθώς και τις υποκατηγορίες) της οπτικοποίησης δεδομένων: (i) Χρονολογικά Δεδομένα (Πίνακες Περιεχομένων, Σωρευμένα γραφικά, Μικρές Μεταβλητές, Οριζόντια Γραφικά), (ii) Στατιστικές Διανομές (Σχέδιο Στέλεχος-και-Φύλλο, Q-Q Σχέδιο, Πλέγμα Σκορπισμένων Σχεδίων –SPLOM, Παράλληλες Συντεταγμένες), (iii) Χάρτες (Χάρτες Ροής, Χωροπληθείς Χάρτες, Χάρτες Διαβαθμισμένων Συμβόλων, Χαρτογράμματα), (iv) Ιεραρχίες, Διαγράμματα Node-Link, Διαγράμματα Γειτνίασης, Διαγράμματα Περίφραξης και (v) Δίκτυα (Σχέδια Δυναμικών Κατευθύνσεων, Αψιδωτά Διαγράμματα, Οπτικές Πλεγμάτων).

Σύνταξη Άρθρου (Article Writing): Το τελευταίο στάδιο στη δημοσιογραφία δεδομένων περιλαμβάνει τη σύνταξη του ειδησεογραφικού άρθρου. Ανάλογα με το μέσο δημοσίευσης, το άρθρο μπορεί να περιλαμβάνει ειδικά χαρακτηριστικά (για παράδειγμα, εξωτερικούς συνδέσμους, άλλα άρθρα ή συναφές υλικό, πολυμέσα, συγχωνεύσεις, στατικές ή διαδραστικές οπτικοποιήσεις) προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες του μέσου (Veglis & Bratsas, 2017). Ο όγκος του κειμένου που περιέχεται στο άρθρο δημοσιογραφίας δεδομένων, παράλληλα με τις οπτικοποιήσεις, μπορεί να διαφέρει σημαντικά. Ειδικότερα, υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η οπτικοποίηση συμπληρώνει το κείμενο (το οποίο είναι αρκετά εκτενές), όπως επίσης και η περίπτωση όπου η οπτικοποίηση αποτελεί το επίκεντρο του πρότζεκτ και το κείμενο διαδραματίζει συμπληρωματικό ρόλο, επεξηγώντας σημεία της απεικόνισης.

Παράλληλα, στη διαδικασία της δημιουργίας μιας ιστορίας απαραίτητη είναι η διαχείριση των δεδομένων και η ανάλυση τους μέσω της εξόρυξης δεδομένων ή της μηχανικής μάθησης (machine learning). Τα πιο σημαντικά βήματα για τη Διαδικασία Ανακάλυψης της Γνώσης¹⁵ από βάσεις δεδομένων (knowledge discovery from databases-KDD) είναι τα εξής (Μεγαλοοικονόμου, 2019) :

- Επιλογή (Selection): Συλλογή των ποικίλων δεδομένων από διάφορες ετερογενείς πηγές
- Προεπεξεργασία (Preprocessing): Εσφαλμένα, προβληματικά ή πολλές φορές ελλιπή δεδομένα μπορούν να τακτοποιηθούν
- Μετασχηματισμός (Transformation): Μετατροπή των διαφόρων ετερογενών δεδομένων σε κοινή τυποποίηση για επεξεργασία
- Εξόρυξη δεδομένων (Datamining): Εφαρμογή αλγορίθμων, προκειμένου να παραχθεί μοντέλο
- Ερμηνεία/Αξιολόγηση (Interpretation/Evaluation): Παρουσίαση των διαφόρων αποτελεσμάτων της διαδικασίας της εξόρυξης δεδομένων στους χρήστες για την απαιτούμενη αξιολόγηση (χρήση μεθόδων οπτικοποίησης και παράλληλα GUI)

Θεωρείται επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό να αναλυθούν οι τρόποι, με τους οποίους μπορούν οι τεχνολογίες να προσδώσουν εμπλουτισμένη γνώση στο περιεχόμενο του Διαδικτύου, παρέχοντας του την απαιτούμενη δομή και κάνοντας το να παρουσιάζεται πιο συγκεκριμένο και παράλληλα τις περισσότερες φορές πιο προσιτό στους χρήστες. Για τον λόγο αυτό χρειάζεται να αναλυθεί η διαδικασία, η οποία θεωρείται σημαντική για την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης των υπολογιστών με τους ανθρώπους, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στην τεχνολογία, που αξιοποιείται για την επεξεργασία των διαφόρων δεδομένων με τη χρήση της φυσικής γλώσσας.

¹⁵ «KDD είναι η ντετερμινιστική διαδικασία αναγνώρισης έγκυρων, καινοτόμων ενδεχομένως χρήσιμων και εν τέλει κατανοητών προτύπων στα δεδομένα» (Frawley, Piatetsky-Shapiro and Matheus, 1991)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους δημοσιογράφους που χρησιμοποιούν υπολογιστές παρουσιάζει η κατανόηση δεδομένων με τη χρήση της φυσικής γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, οι υπολογιστές μπορούν να κατανοήσουν την ανθρώπινη φυσική γλώσσα, προκειμένου να μπορούν να αντλήσουν τα διάφορα νοήματα μέσα από τα κείμενα, τις προτάσεις, τις λέξεις που χρησιμοποιούνται και στη συνέχεια να μπορούν οι ίδιοι να προχωρήσουν στην παραγωγή τους (Powers, 2012).

Για τη μετάφραση των διαφόρων πληροφοριών από τον πραγματικό κόσμο σε κατανοητά με μηχανικό τρόπο δεδομένα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αλγόριθμοι, οι οποίοι χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους, με απώτερο στόχο τη βελτιωμένη επεξεργασία των διαφόρων κειμένων και την ενίσχυση της προσβασιμότητας των εφαρμογών στα περισσότερα από αυτά τα κείμενα. Η παρουσίαση νέων ή η εξέλιξη των ήδη υπαρχόντων αλγόριθμων προσελκύει το ενδιαφέρον αρκετών επιστημόνων, οι οποίοι επιδιώκουν να καταρτίσουν με τον κατάλληλο τρόπο υπολογιστές και τεχνολογία, διευκολύνοντας την επεξεργασία και την κατανόηση της ανθρώπινης γλώσσας. Η σύνδεση της δημοσιογραφίας με τη συγκεκριμένη διαδικασία βασίζεται στα εξής (Getting, 2007):

- αποσαφήνιση των διαφόρων λέξεων
- γραμματική επαγωγή
- εξαγωγή διαφόρων πληροφοριών
- ανάλυση με πιθανολογικό τρόπο και τοποθέτηση ετικετών
- περιλήψεις κειμένων
- ερωτήσεις – απαντήσεις
- αυτόματη μετάφραση
- ανάκτηση διαφόρων πληροφοριών
- κατανόηση διαφόρων πληροφοριών
- σχολιασμός ποικίλων κειμένων

Τα τελευταία χρόνια, πολλοί μελετητές έχουν σχολιάσει και αξιολογήσει το δυναμικό αφήγησης και απεικόνισης των διαφόρων ειδήσεων. Διάφοροι οργανισμοί ειδήσεων, με πιο σημαντικούς τους αμερικανικούς και βρετανικούς Times, Washington Post και Guardian ενσωματώνουν αρκετές φορές με δυναμικό τρόπο γραφικά στη δημοσιογραφία τους (Χουβαρδά, 2017).

Πολιτικοί, ακτιβιστές, τηλεοπτικά μέσα και δημοσιογράφοι επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν διαδραστικές οπτικοποιήσεις, προκειμένου να προβάλουν ειδήσεις για την παγκόσμια υγεία και οικονομία, αλλά και για τα αποτελέσματα των εκλογών σε διάφορες χώρες. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το The Economist, το οποίο δίνει έμφαση στη διερεύνηση της αύξησης και του πολλαπλασιασμού γενικότερα των ψηφιακών δεδομένων, επισημαίνοντας ότι τα άτομα, που επιχειρούν την απεικόνιση, επιλέγουν να συνδυάσουν τις δεξιότητες της επιστήμης των υπολογιστών, καθώς, επίσης, τις διάφορες στατιστικές, τον καλλιτεχνικό σχεδιασμό και την αφήγηση διαφόρων ιστοριών (Χουβαρδά, 2017).

Οι στατικές απεικονίσεις έχουν χρησιμοποιηθεί εδώ και χρόνια για να υποστηρίξουν την οργάνωση και την παρουσίαση της αφήγησης τις περισσότερες φορές με τη μορφή διαγραμμάτων και χαρτών, που ενσωματώνονται σε ένα μεγαλύτερο σώμα του κειμένου. Σε αυτή τη μορφή, το κείμενο προχωρεί στη μετάδοση με τυπικό τρόπο της εικόνας και της ιστορίας, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό διάφορα αποδεικτικά στοιχεία ή πολλές φορές και συναφή στοιχεία. Μια αναδυόμενη κατηγορία οπτικοποιήσεων μπορεί να θεωρηθεί αυτή, η οποία επιχειρεί να συνδυάσει αφηγήσεις με τη χρήση διαδραστικών γραφικών (Χουβαρδά, 2017).

Οι ιστορικοί, και, κυρίως, οι δημοσιογράφοι, που μεταδίδουν τις ειδήσεις σε απευθείας σύνδεση, αυξάνονται όλο και περισσότερο, ενώ σαφής είναι η ενσωμάτωση περίπλοκων απεικονίσεων στις αφηγήσεις τους. Η δημιουργία επιτυχημένων ιστοριών δεδομένων για τον λόγο αυτό απαιτεί μια ποικιλία δεξιοτήτων. Όπως επισημαίνεται η αποτελεσματική ιστορία προβάλλει την ανάγκη για δεξιότητες, όπως οι δεξιότητες που κατέχουν οι σκηνοθέτες κινηματογράφου, πέρα από τους τεχνικούς εμπειρογνώμονες, οι οποίοι κατέχουν μηχανικές γνώσεις της επιστήμης και της πληροφορικής. Όπως ήδη επισημάνθηκε, οι τεχνικές που αφορούν την ομιλία, τα κόμικς, την πεζογραφία, την παραγωγή ταινιών και τα βιντεοπαιχνίδια έχουν ιδιαίτερη σημασία για την αφηγηματική

οπτικοποίηση και για τον λόγο αυτό πρέπει να λειτουργούν ως αναδυόμενο μέσο, για να διαθέτει μοναδικά αυτά χαρακτηριστικά (Getting, 2007).

Επίσης, οι ιστορίες δεδομένων διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό από τον τρόπο παρουσίασης της παραδοσιακής αφήγησης. Πολλές φορές ιστορίες με τη μορφή κειμένου ή σε αρκετές περιπτώσεις ταινίας παρουσιάζουν τυπικά ένα σύνολο συμβάντων, με μια αυστηρά ελεγχόμενη εξέλιξη (Getting, 2007).

Ενώ, παράλληλα, οι περιηγήσεις μέσω των διαφόρων οπτικοποιημένων δεδομένων μπορούν ομοίως να οργανωθούν σε μία γραμμική αλληλουχία, μπορούν επίσης να είναι διαδραστικά, δίνοντας ώθηση στην επαλήθευση, και στην παρουσίαση νέων ερωτήσεων και εναλλακτικών εξηγήσεων. Μέχρι σήμερα, τα πιο εξελιγμένα εργαλεία οπτικοποίησης δίνουν έμφαση στην εξερεύνηση και στην ανάλυση των διαφόρων δεδομένων. Τα πιο σημαντικά από αυτά υποστηρίζουν ποικίλες τυπικές μορφές ανάλυσης αλλά και οπτικές κωδικοποιήσεις, ενώ πέρα από την εξαγωγή των διαφόρων εικόνων τις περισσότερες φορές παρέχεται περιορισμένη υποστήριξη για τη δημιουργία ιστοριών με τα σχετικά αποτελέσματα ανάλυσης. Κατά συνέπεια, παρέχουν ισχυρά ερεθίσματα για την ανακάλυψη ιστοριών, αλλά δεν βοηθούν σημαντικά στην αφηγηματική ανακοίνωση αυτών των ευρημάτων σε άλλους. Επειδή τα διάφορα εργαλεία ωριμάζουν, μπορούν πολύ εύκολα να διευρυνθούν με την αξιοποίηση του διαδικτύου. Σαφής είναι, επίσης, η δυνατότητά τους να δημοσιεύσουν δυναμικά γραφικά, παρουσιάζοντας ουσιαστικά μεταβλητά επίπεδα διαλειτουργικότητας (Powers, 2012).

Στο πλαίσιο αυτό σημαντικό μπορεί να θεωρηθεί το αναπτυσσόμενο ερώτημα για το πώς μπορεί, τέλος, ο σχεδιασμός τέτοιων εργαλείων να εξελιχθεί, για να πετύχει την υποστήριξη πλουσιότερων και πιο ποικίλων ιστοριών (Getting, 2007).

4.3 Καθαρισμός Δεδομένων (Data Clearing)

Η προεπεξεργασία των δεδομένων θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τα αρχικά δεδομένα σε αρκετές περιπτώσεις αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα. Κατά τη διάρκεια της υλοποιούνται εργασίες, όχι μόνο καθαρισμού των δεδομένων, αλλά παράλληλα ολοκλήρωσης τους, μετασχηματισμού τους και σε αρκετές περιπτώσεις μείωσής τους.

Τα πιο σημαντικά από αυτά τα προβλήματα μπορούν να θεωρηθούν τα εξής (Μεγαλοοικονόμου, 2014) :

- ύπαρξη χαμένων τιμών και θορύβου
- ύπαρξη ασυνεπειών ως προς την κωδικοποίηση, την ονοματοδοσία πεδίων και πολλές φορές ως προς τις μονάδες μέτρησης
- ύπαρξη αλληλοσυγκρουόμενων πληροφοριών

Τα προβληματικά αυτά δεδομένα ονομάζονται «ακάθαρτα» και η διαδικασία διαχείρισης των προβλημάτων τους ονομάζεται «καθαρισμός δεδομένων». Στην προεπεξεργασία των δεδομένων συμπεριλαμβάνεται ο καθαρισμός τους, αλλά και άλλες ενέργειες. Ειδικές απαιτήσεις των μεθόδων επεξεργασίας πολλές φορές καθιστούν αναγκαίο τον μετασχηματισμό των δεδομένων. Δύο από τις πιο σημαντικές εργασίες μετασχηματισμού είναι η διακριτοποίηση και παράλληλα η κανονικοποίηση. Ένα σημαντικό θέμα, που αφορά, επίσης, την προεπεξεργασία των δεδομένων είναι η μείωση του όγκου τους, ενώ «ειδική περίπτωση μείωσης των δεδομένων, με βαρύνουσα σημασία, είναι η επιλογή σημαντικών χαρακτηριστικών, η επιλογή δηλαδή εκείνων των μεταβλητών ή πεδίων που είναι απαραίτητες για την εξόρυξη της γνώσης» (Μεγαλοοικονόμου, 2019).

4.4 Πρακτικές αναζήτησης και επαλήθευσης Δεδομένων

Τις περισσότερες φορές η άντληση πηγών γίνεται από τις σημαντικότερες μηχανές αναζήτησης, δίνοντας έμφαση στις Bing και Google, μέσω της εισαγωγής φράσεων ή λέξεων κλειδιών. Πιο συγκεκριμένα τίθενται οι φράσεις σε εισαγωγικά και στη συνέχεια συνδέονται με το AND, με απώτερο στόχο την επίτευξη της συζευκτικής ή σε κάποιες περιπτώσεις με το OR για διαζευκτική αναζήτηση των διαφόρων αποτελεσμάτων στα οποία μπορεί να γίνει η εμφάνιση μίας από τις λέξεις ή φράσεις κλειδιά. Η τελευταία μέθοδος θεωρείται κατάλληλη, όταν διατυπώνονται αμφιβολίες για την επιλογή των διαφόρων λέξεων ή φράσεων ή συχνά και για την ορθογραφία τους. Οι χρήστες μπορούν παράλληλα να αποκλείσουν από την αναζήτηση τους διαφόρους δικτυακούς τόπους με την εισαγωγή του NOT, πριν το όνομα λέξεων κλειδιών ή διαδικτυακών τόπων. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα άντλησης δεδομένων με συγκεκριμένη μορφή αρχείου, προχωρώντας στην τοποθέτηση της λέξης ή της

φράσης κλειδί σε εισαγωγικά και στη συνέχεια τοποθετώντας το όνομα του τύπου αρχείου, που αναζητείται. Οι χρήστες μπορούν παράλληλα να αντλήσουν τα διάφορα δεδομένα, προχωρώντας σε σύνθετη αναζήτηση, η οποία παρουσιάζεται ως επιλογή στην αρχική σελίδα Google (Χουβαρδά, 2017).

Στις γενικές συμβουλές που παρέχονται από αρκετούς μελετητές για την περισσότερο αποτελεσματική και επιτυχή αναζήτηση στο διαδίκτυο συμπεριλαμβάνεται η προσεκτική επιλογή των λέξεων ή πολλές φορές και των φράσεων κλειδιών καθώς, όπως επισημαίνονται « η κάθε επιπλέον λέξη ή φράση αποκλείει αποτελέσματα στα οποία δεν εμφανίζεται αυτή, καθώς και την αποφυγή κοινών και πολύ χρησιμοποιούμενων όρων στις λέξεις κλειδιά καθώς η εμφάνισή τους στην αναζήτηση θα συμπεριλάβει πολλά αποτελέσματα εκτός της εμβέλειας ενδιαφέροντος». Με τις συγκεκριμένες μηχανές αναζήτησης μπορούν να αναζητηθούν δεδομένα και παράλληλα δημοσιεύσεις με λέξεις ή φράσεις κλειδιά, που παρατηρούνται στα κοινωνικά μέσα (Fink&Anderson, 2015)..

Αυτό μπορεί ουσιαστικά να πραγματοποιηθεί με την παράθεση της λέξης ή φράσης κλειδί σε εισαγωγικά, η οποία ακολουθείται από ακολουθούμενη από το όνομα του κοινωνικού μέσου και από τη φράση site. Η επιλογή της κάθε εικόνας μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο αναζήτησης στις απαιτούμενες πρακτικές διαχείρισης της επιλογής, με πιο σημαντικές τις εξής (Niall et al, 2015):

- η επίσκεψη σε ιστότοπους στους οποίους είναι δημοσιευμένη η οικογένεια
- αποθήκευση της εικόνας
- πνευματικά δικαιώματα, με βάση τα οποία γίνεται η χρήση της
- κοινωνικοποίηση σε κοινωνικά μέσα ή πρόσωπα

Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να φιλτράρουν διάφορα αποτελέσματα, αξιοποιώντας την επιλογή 'Εργαλεία αναζήτησης' και στο πλαίσιο αυτό έχοντας τη δυνατότητα να επιλέξουν τύπο εικόνας, χρώμα και μέγεθος, καθώς, επίσης, και καθεστώς των διαφόρων πνευματικών δικαιωμάτων και τον πότε έγινε η ανάρτηση ή συχνά και το χρονικό διάστημα ανάρτησης της εικόνας, που αναζητείται (Niall et al, 2015).

Στη συνέχεια πρέπει να επισημανθεί ότι η σύνθετη αναζήτηση εικόνας μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συμπλήρωση των απαιτούμενων στοιχείων. Όλα αυτά αναφέρονται σε όλες τις λέξεις κλειδιά, ενώ παράλληλα μπορεί να γίνει ρύθμιση του μεγέθους της εικόνας, αλλά και να αναφερθούν ο λόγος των διαστάσεων της, η περιοχή ή χώρα, ο τύπος εικόνας, τα διάφορα χρήματα, αποτελώντας ουσιαστικά μία ασφαλή αναζήτηση, μέσα από την οποία αποκλείεται το κάθε είδους ακατάλληλο περιεχόμενο, ενώ μπορούν να αποκλειστούν ο τύπος αρχείου, τα διάφορα δικαιώματα χρήσης και παράλληλα ο περιορισμός σε δικτυακό τόπο. Από τα κοινωνικά μέσα προωθείται η ανάρτηση ενός πολυάριθμων πληροφοριών σε μορφή βίντεο, εικόνων, αλλά και κειμένων από επίσημους φορείς, οργανισμούς και απλούς χρήστες (Χουβαρδά, 2017)..

Ιδιαίτερη σημαντική θεωρείται η σημασία των αναρτήσεων των απλών χρηστών των κοινωνικών μέσων για την υλοποίηση των στόχων του δημοσιογράφου καθώς πολλές φορές αξιοποιούνται ως άμεσες πηγές πληροφοριών αλλά και των διαφόρων γεγονότων στον τόπο και στον χρόνο, που συμβαίνουν διασαφηνίζοντας τις ποικίλες πτυχές αυτών των γεγονότων και παράλληλα εμπλουτίζοντας τις παρεχόμενες από τους επίσημους φορείς πολλές φορές ερμηνευμένες και ελεγχόμενες πληροφορίες, ίσως ελεγχόμενες και ερμηνευμένες, που παρέχονται από επίσημους φορείς (Niall et al, 205).

Τα κοινωνικά μέσα διευκολύνουν την αναζήτηση πηγών στο περιβάλλον τους καθώς, επίσης, δημιουργούν και τις προϋποθέσεις. Τις περισσότερες φορές με βάση τη διαδικασία της αναζήτησης στα κοινωνικά μέσα απαιτείται η δημιουργία λογαριασμού και στη συνέχεια η εισαγωγή λέξεων κλειδί στην περιοχή της αναζήτησης. Πολλές φορές παρέχεται η δυνατότητα αναζήτησης με βάση την επιλογή κάποιας περιοχής αλλά και του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος, κατά το οποίο έγινε η αποστολή tweets. Σημαντική θεωρείται ταυτόχρονα η δυνατότητα αναζήτησης των κατάλληλων θετικών ή αρνητικών tweets, ή, επίσης, σχολίων ή και retweets. Με το Twitter αλλά και το Facebook παρέχονται τα απαιτούμενα εργαλεία αναζήτησης, τα οποία θεωρούνται ότι αντιστοιχούν σε αυτά του Twitter (Niall et al, 2015).

Επίσης, με το κοινωνικό μέσο LinkedIn δίνεται η δυνατότητα απλής και προχωρημένης αναζήτησης σε πανεπιστήμια, οργανισμούς, επιχειρήσεις, ομάδες και άτομα. Πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι η επαλήθευση αποτελεί τον έλεγχο των διαφόρων γεγονότων- για να επαληθευτεί ο ακριβής χαρακτήρας μιας κατάστασης. Αν και στους όρους

‘επαλήθευση’ και ‘έλεγχος γεγονότων’ παρατηρείται σύγχυση στον τρόπο καθορισμού της έννοιας της επαλήθευσης, η επαλήθευση θεωρείται πιο γενική σε σχέση με τον έλεγχο των διαφόρων γεγονότων καθώς «ο έλεγχος γεγονότων συνιστά επαλήθευση αλλά δεν ισχύει το αντίστροφο. Ο έλεγχος γεγονότων συνήθως περιορίζεται στον έλεγχο των δηλώσεων κυβερνώντων και περιλαμβάνει επαλήθευση αυτών των δηλώσεων με την ανάλυσή τους στο πλαίσιο στο οποίο γίνονται και τον έλεγχό τους από επίσημες πηγές» (Ware, 2008).

Η επαλήθευση λειτουργεί ως η ουσία της δημοσιογραφίας». Κατά τους ίδιους, πρόκειται για οιονεί επιστημονική έρευνα που θέτει ως στόχο της την προσπάθεια να αδράξει τα γεγονότα με σωστό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα στη σύγχρονη νέα διαδικτυακή οικολογία, με τις πάρα πολλές πληροφορίες, οι οποίες παρέχονται από το διαδίκτυο, οι δημοσιογράφοι μπορούν να δράσουν σε αρκετές περιπτώσεις ως «μάνατζερς», αυτών των πληροφοριών.

Με τον τρόπο αυτό μπορούν ουσιαστικά να πετύχουν την ανάκτηση, την επαλήθευση και τη διάθεσή τους στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Με βάση τον Βέγλη (2017) το πιο σημαντικό ερώτημα της διαδικασίας της επαλήθευσης θεωρείται το «πώς το ξέρεις αυτό;». Ο έλεγχος, κατά συνέπεια, της αξιοπιστίας και παράλληλα της εγκυρότητας των διαφόρων πηγών, όπως μπορεί να διαμορφωθεί από αυτό το ερώτημα μπορεί να αποτελέσει το θέμα της επαλήθευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαδικασία της επαλήθευσης χρησιμοποιεί τρεις παράγοντες:

- τεκμηρίωση
- γνώση, αξιοπιστία και εντιμότητα των διαφόρων πηγών και παράλληλα αριθμός και ποικιλία των πηγών
- επινοητικότητα, σκεπτικισμός, δεξιότητα και επιμονή των ατόμων

Παράλληλα, η τεχνολογία, με την αξιοποίηση τα τελευταία χρόνια του διαδικτύου αναδεικνύει την ανάγκη της επαλήθευσης, καθώς η τεχνολογία προωθεί την ταχεία διάχυση πληθώρας πληροφοριών, ανάμεσα στις οποίες κάποιες μπορούν να θεωρηθούν αλλοιωμένες, λανθασμένες ή ψευδείς. Παράλληλα με τα παρεχόμενα από την τεχνολογία εργαλεία, προκειμένου να διευκολυνθεί η εύρεση ποικίλων πηγών για την περιεκτική τεκμηρίωση και για τον έλεγχο της αξιοπιστίας τους παρέχονται τρόποι για πιο αποτελεσματική επαλήθευση. Επισημαίνεται παράλληλα ότι ο πιο σημαντικός κανόνας που δεν πρέπει να ξεχνούν τις πιο

πολλές φορές οι δημοσιογράφοι είναι να επερωτούν τους πάντες και τα πάντα και να κατανοούν ότι δεν μπορεί να παρουσιαστεί απόλυτα αξιόπιστη πηγή στον δημοσιογραφικό χώρο. Εκτός από την έμφαση που μπορεί να δοθεί στον γενικό κανόνα της επίδειξης επιφυλακτικής στάσης απέναντι σε κάθε περιεχόμενο οι σημαντικότερες αρχές επαλήθευσης πληροφοριών μπορούν να θεωρηθούν οι εξής (Mair et al, 2013):

- Επικοινωνία και συνεργασία τις περισσότερες φορές με άλλους επαγγελματίες του χώρου, ενώ η επαλήθευση γίνεται με ομαδικό τρόπο
- Εξοικείωση με την έρευνα και ταυτόχρονα με τα εργαλεία και τις διάφορες μεθόδους της
- Επίκληση διαφόρων αξιόπιστων πηγών
- Σκεπτικισμός απέναντι σε όλα όσα δείχνουν ή μοιάζουν πολύ καλά, για να θεωρούνται αληθινά
- Επαφή, επικοινωνία και συνομιλία με τους ανθρώπους

Ως βασικές αρχές, που πρέπει να ακολουθούνται από τους δημοσιογράφους για επαλήθευση των πληροφοριών μπορούν να θεωρηθούν οι εξής (Ware, 2012):

- η κατάστρωση ενός σχεδίου με τις απαιτούμενες διαδικασίες με τις οποίες μπορεί να δράσει για την επαλήθευση των διαφόρων πληροφοριών
- επειδή η επαλήθευση προσεγγίζεται ως διαδικασία, δεν μπορούν να θεωρηθούν δεδομένα από πριν τα απαιτούμενα βήματα για επαλήθευση από τους δημοσιογράφους. Τα βήματα των δημοσιογράφων παρουσιάζονται διαφοροποιημένα σε κάθε περίπτωση και για τον λόγο αυτό οι δημοσιογράφοι πρέπει να χρησιμοποιήσουν την επινοητικότητά τους, με απώτερο στόχο την επιλογή των απαραίτητων δράσεων για την υλοποίηση της συγκεκριμένης επαλήθευσης
- επίδειξη επιφυλακτικότητας από τους δημοσιογράφους απέναντι στις κάθε είδους πηγές.
- η επαλήθευση τις περισσότερες φορές αναφέρεται στην πηγή και στο περιεχόμενο της

- οι δημοσιογράφοι είναι απαραίτητο να επερωτούν πώς γνωρίζουν τις πληροφορίες και τις πηγές, από τις οποίες αντλούνται αλλά και με ποιον διαφορετικό τρόπο μπορούν να τις γνωρίζουν
- οι δημοσιογράφοι πρέπει να αναρωτηθούν αν γνωρίζουν καλά όλα εκείνα τα στοιχεία, τα οποία θεωρούνται σχετικά, προκειμένου να μπορούν να πουν με βεβαιότητα αν έχουν επαληθεύσει τις πληροφορίες
- οι δημοσιογράφοι μπορούν να συνεργαστούν με άλλους εμπειρογνώμονες ή επαγγελματίες, ώστε να προχωρήσουν στην επαλήθευση
- οι δημοσιογράφοι πρέπει να διασταυρώνουν τις διάφορες πληροφορίες με άλλες αξιόπιστες πληροφορίες, οι οποίες πολλές φορές αντλούνται από τη συστηματική και πλήρη εξέταση τους

Παρόλο που η επιβεβαίωση ή όπως ονομάζεται επαλήθευση αποτελεί το σημαντικότερο της δημοσιογραφίας, δεν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση με αυτόματο τρόπο της τεχνολογίας ή πολλές φορές με κάποιον αλγοριθμικό τρόπο. Οι δημοσιογράφοι είναι απαραίτητο να επιστρατεύσουν όχι μόνο την τεχνολογία, αλλά παράλληλα και τις διάφορες παραδοσιακές μεθόδους έρευνας, με απώτερο στόχο την επαλήθευση των διαφόρων πληροφοριών. Οι παράγοντες που καλούνται να ελέγξουν τις πιο πολλές φορές οι δημοσιογράφοι για την επαλήθευση των διαφόρων πληροφοριών είναι οι εξής (Mair et al, 2013) :

- τοποθεσία δημιουργίας του περιεχομένου
- ημερομηνία δημιουργίας του περιεχομένου
- προέλευσή της πηγής
- πηγή
- τοποθεσία δημιουργίας περιεχομένου
- ημερομηνία της δημιουργίας του περιεχομένου

4.5 Νομοθεσία Δεδομένων

Όπως ήδη επισημάνθηκε, τα ανοικτά δεδομένα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα και στη συνέχεια να επαναχρησιμοποιηθούν και να αναδιανεμηθούν, αρκεί, όμως, να γίνεται αναφορά στους δημιουργούς τους και να μπορούν να διατεθούν με τους ίδιους όρους. Όλα τα είδη των δεδομένων μπορεί να είναι ανοικτά και να παρουσιαστούν σε όλους τους τομείς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομική κατοχύρωσή τους και για τον λόγο αυτό στη συνέχεια θα παρουσιαστούν κάποια από τα σημαντικότερα στοιχεία, που αφορούν το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων (Χουβαρδά, 2017).

Πρέπει να επισημανθεί ότι η πνευματική ιδιοκτησία ή τα πνευματικά δικαιώματα είναι τα αποκλειστικά δικαιώματα των κατόχων αυτών των δικαιωμάτων στο έργο τους. Επιτρέπεται από το νόμο για ορισμένο χρονικό διάστημα να απαγορεύουν σε τρίτους τη χρήση του έργου χωρίς, σε πολλές περιπτώσεις, την άδεια του συγγραφέα.

Τα πνευματικά δικαιώματα υπάρχουν σε έργα λογοτεχνίας και τέχνης, όπως βιβλία, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, αρχιτεκτονική και άλλες δημιουργίες όπως το λογισμικό ή οι βάσεις δεδομένων. Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνει το δικαίωμα εκμετάλλευσης του έργου (δικαίωμα ιδιοκτησίας) και το δικαίωμα προστασίας της προσωπικής προσκόλλησης του δημιουργού σε αυτό (ηθικό δικαίωμα). Τα πνευματικά δικαιώματα αποκτώνται αυτόματα χωρίς την αίτηση του δημιουργού ή την εγγραφή του έργου σε συγκεκριμένη υπηρεσία (Λίτινας, 2018).

Η προώθηση της δημιουργίας και της καινοτομίας αποτελεί σοβαρό καθήκον του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής θα εξετάσουν πέρα από το σύστημα, όπως αυτή διαμορφώνεται επί του παρόντος από το καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ευθύνη των ευρωπαίων πολιτικών είναι να καταστήσουν δυνατή την σαφή κατανόηση και αναγνώριση του δημόσιου τομέα από τα κράτη μέλη, ενθαρρύνοντας έτσι την ανάπτυξη ποικίλων μοντέλων αξιοποίησης περιεχομένου στην ψηφιακή εσωτερική αγορά. Για το σκοπό αυτό, η μελλοντική πολιτική θα κατευθύνεται προς μεγαλύτερη ευελιξία, προς όφελος όλων των δημιουργών και μελών της κοινωνίας (Χουβαρδά, 2017).

Η σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι μεγάλη. Η μετατροπή των έργων σε εμπορικά αγαθά και η οικονομική τους εκμετάλλευση δημιούργησαν την ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο νόμος για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας υπήρξε για μεγάλο χρονικό διάστημα και είναι αποτέλεσμα της σημασίας που απέδειξαν οι νομοθέτες και ολόκληρη η κοινωνία στην κατοχή νέων έργων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε έργα και η εύκολη και φθηνή αντιγραφή λόγω τεχνολογικών εξελίξεων αναδεικνύει την ανάγκη για ένα νόμο που προστατεύει τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών. Ο σεβασμός της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι απαραίτητος για την ανταμοιβή των δημιουργών και τη συνέχιση της επιχείρησής τους. Μπορούμε επίσης να πούμε ότι το κοινό πρέπει επίσης να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του έργου. Η έμπνευση και η δημιουργικότητα των δημιουργών εκφράζονται από τα πνευματικά δικαιώματα, την προστασία και τη διαχείριση τους. Το περιεχόμενο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και ο τρόπος με τον οποίο ορίζονται, δεσμεύονται και μεταφέρονται αλλάζουν διαρκώς εξαιτίας τεχνολογικών αλλαγών καθώς μεταβαίνουμε πλέον από την αναλογική μορφή στην άυλη ψηφιακή απεικόνιση (Λίτινας, 2018).

Μια τέτοια θετική ατζέντα θεωρείται ότι μπορεί να προστατεύει το δικαίωμα πρόσβασης και επαναχρησιμοποίησης του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της επιστήμης και της ενημέρωσης του κοινού. Τα έργα με ελεύθερη πρόσβαση και επαναχρησιμοποίηση αποτελούν τη βάση για την άσκηση πολλών θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αξιών, όπως το δικαίωμα στην πολιτιστική έκφραση και την εκπαίδευση, την ελευθερία της έκφρασης, τη δημοκρατική συμμετοχή των πολιτών και την οικονομική και κοινωνική καινοτομία (Χουβαρδά, 2017)..

Ο ρόλος του δημόσιου τομέα, ο οποίος είναι ήδη κρίσιμος στο παρελθόν, είναι ακόμα πιο σημαντικός σήμερα, καθώς το Διαδίκτυο και οι ψηφιακές τεχνολογίες μας επιτρέπουν να έχουμε πρόσβαση, να χρησιμοποιήσουμε και να αναδιανείμουμε πληροφορίες με οριακό κόστος μηδενικό. Ο Δημόσιος Τομέας είναι επομένως ένας χώρος που εγγυάται τις θεμελιώδεις ελευθερίες αλλά και ένα βήμα για νέες ευκαιρίες (Χουβαρδά, 2017).

Ένας από τους πιο σημαντικούς νόμους θεωρείται ο Ν. 3448 / 2006, ο οποίος αφορά την περαιτέρω χρήση των διαφόρων πληροφοριών του δημόσιου τομέα και παράλληλα διάφορα θέματα του Υπουργείου Εσωτερικών. Σημαντικός θεωρείται, επίσης, ο Ν.

3861/2010, σύμφωνα με τον οποίο επιδιώκεται η μέγιστη δυνατή δημοσιότητα της κυβερνητικής πολιτικής και παράλληλα της διοικητικής δραστηριότητας, ενώ παράλληλα έμφαση δίνεται στην επικράτηση της διαφάνειας και στην επίδειξη λογοδοσίας και υπευθυνότητας από τους φορείς άσκησης της δημόσιας εξουσίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τον Οκτώβριο του 2010 έχει επιτευχθεί η ανάρτηση στο διαδίκτυο όλων των αποφάσεων πράξεων των διοικητικών και κυβερνητικών οργάνων, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στις πράξεις, οι οποίες αφορούν τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και την εθνική άμυνα. Σημαντικός, επίσης, είναι ο Νόμος 4305/2014 «Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α' 57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» (Χουβαρδά, 2017).

Εκτός από το συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να επισημανθεί ότι σημαντικές για την προστασία των δεδομένων θεωρούνται οι άδειες χρήσης (creative commons), οι οποίες διακρίνονται για την προσαρμογή τους στις ανάγκες των δημιουργών. Δεν μπορεί να υπάρξει μία αποκλειστική άδεια, αλλά οι δημιουργοί επιλέγουν τους απαιτούμενους όρους, για να εφαρμοστούν στο έργο του, από τους οποίους μπορεί να προκύψει η τελική άδεια.

Τα βασικά ερωτήματα που αξιολογούνται για την επιλογή της κατάλληλης άδειας χρήσης είναι τα εξής (Χουβαρδά, 2017):

- μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ίδια άδεια χρήσης ή πρέπει να επιλεγεί άλλη άδεια
- είναι επιτρεπτή η τροποποίηση του έργου;
- είναι επιτρεπτή η εμπορική χρήση;
- είναι αναγκαία η αναφορά των δημιουργών

Με τον όρο ΑΝΑΦΟΡΑ (BY) θεωρείται ότι το έργο μπορεί να διατεθεί στο κοινό με την παρουσίαση των βασικών δικαιωμάτων, με το όρο ότι μπορεί να διανεμηθεί μαζί με τις σχετικές πληροφορίες αδειοδότησης αλλά και με την αναφορά στο όνομα των δημιουργών ή των χορηγών της άδειας. Παράλληλα με τον όρο ΟΧΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑ (ND) τονίζεται ότι εκχωρούνται με την άδεια τα βασικά δικαιώματα, αλλά απαγορεύεται η δημιουργία παράγωγων έργων. Τέλος, οι τέσσερις βασικές αρχές είναι οι εξής (Χουβαρδά, 2017):

-
- Αναφορά δημιουργού

 - Αναφορά δημιουργού και Παρόμοια διανομή

 - Αναφορά δημιουργού και όχι παράγωγα έργα

 - Αναφορά δημιουργού και μη εμπορική χρήση

 - Αναφορά δημιουργού και μη εμπορική χρήση και παρόμοια διανομή

Οι CC (Creative Commons) άδειες παρέχουν επίσης σε μεγάλο βαθμό τα απαιτούμενα μετα-δεδομένα (RDF/XML), μέσα από τα οποία περιγράφονται η άδεια χρήσης και παράλληλα το έργο, που δίνουν τη δυνατότητα να παρουσιάζεται πιο εύκολο και, επίσης, να μπορούμε να το επεξεργαστούμε αυτόματα, εντοπίζοντας τις αδειοδοτημένες εργασίες. Ως προς τη ζήτηση, επίσης, δημοσίευσης πνευματικών δικαιωμάτων και παράλληλα δεδομένων, θεωρείται ότι θα πρέπει η αξιοποίηση τους να γίνεται εμπειρικά. Αν η δημοσίευση τους γίνεται από την κυβέρνηση, δεν κρίνεται απαραίτητο να ζητείται ούτε άδεια ούτε συγγνώμη. Αν, όμως, η δημοσίευση γίνεται από οργανισμούς και η πώληση των δεδομένων δεν μπορεί να θεωρηθεί προσοδοφόρα, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με συστηματικό τρόπο.

Επίσης, αν η δημοσίευση των δεδομένων γίνεται από έναν οργανισμό, που θεωρείται προσοδοφόρος, εξαιτίας της πώλησης δεδομένων, τότε είναι αναγκαία η ζήτηση άδειας.

Προς την ίδια κατεύθυνση συντελεί ουσιαστικά και η λειτουργία του προγράμματος Διαύγεια (Ν. 3861/2010), «το οποίο στοχεύει στην επίτευξη της μέγιστης δυνατής δημοσιότητας της κυβερνητικής πολιτικής και της διοικητικής δραστηριότητας, τη διασφάλιση της διαφάνειας και την εμπέδωση της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας από την πλευρά των φορέων άσκησης της δημόσιας εξουσίας» (Μπράτσας 2015).

Σήμερα, στο πρόγραμμα Διαύγεια συμπεριλαμβάνονται 3.660 φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του δημόσιου τομέα, ενώ μέχρι σήμερα επισημαούνται η ανάρτηση περισσότερων από 11.500.000 πράξεις. Με βάση, λοιπόν, αυτά τα στοιχεία κατανοούμε τη σημασία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την προστασία των ανοικτών δεδομένων, που πλέον αξιοποιούνται όλο και περισσότερο στον χώρο της δημοσιογραφίας. Για τον λόγο αυτό στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθεί ο ρόλος τους στον χώρο της ελληνικής δημοσιογραφίας.

Κεφάλαιο 5^ο – Δημοσιογραφία Δεδομένων στην Ελλάδα

5.1 Η Δημοσιογραφία Δεδομένων στα Ελληνικά Μέσα

Στον τομέα των οπτικοακουστικών μέσων κύρια χαρακτηριστικά τα τελευταία χρόνια θεωρούνται η διεξόδωση των δυνάμεων της αγοράς και την αποδυνάμωση του κρατικού μονοπωλίου, προωθώντας με τον τρόπο αυτό την ανάπτυξη του μοντέλου εμπορευματοποίησης, το οποίο άσκησε σημαντική επιρροή στον τρόπο διαμόρφωσης των μέσων ενημέρωσης. Πιο συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1989 ανατράπηκε το προηγούμενο καθεστώς, ενώ σημαντική θεωρείται η δραστηριοποίηση με δυναμικό τρόπο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία οδήγησε στη σταδιακή συρρίκνωση του δημόσιου τομέα. Θεωρείται, επίσης, σημαντική η ευρύτερη ιδεολογική και πολιτική διαπάλη, η οποία εκφράζεται με ακραίες μορφές στις αναπτυγμένες χώρες. Επισημαίνεται, επίσης, ότι «η κυριαρχία κολοσσών στο χώρο των τηλεπικοινωνιών και των μέσων ενημέρωσης, η σταδιακή εμπορευματοποίηση των πολιτιστικών βιομηχανιών, η επέλαση των διαφημιστών και η επικράτηση νεοφιλελεύθερων πολιτικών, συντέλεσαν στην απορρύθμιση του χώρου και της δημοσιογραφίας ειδικότερα, με πλείστες όσες πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις (Fink & Anderson, 2015).

Στον ελλαδικό χώρο οι εξελίξεις ακολουθούν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό τις τάσεις, οι οποίες παρουσιάζονται σε διεθνές επίπεδο, ενώ η ανάπτυξη της διαδικτυακής δημοσιογραφίας στη χώρα μας άρχισε μετά από 15 χρόνια, σε σχέση με άλλες δυτικές κοινωνίες. Μετά από λίγους μήνες μεταφέρθηκε στο διαδίκτυο η εφημερίδα «Ελευθεροτυπία, η οποία έθεσε τις προϋποθέσεις για την αποτελεσματική λειτουργία των εφημερίδων της χώρας μας στο ίντερνετ, με κύριο χαρακτηριστικό το πλούσιο ειδησεογραφικό περιεχόμενο και παράλληλα την ενισχυμένη δυνατότητα αναζήτησης στα διάφορα επιμέρους φύλλα. Μετά το 1997 οι εφημερίδες που αρχίζουν να λειτουργούν διαδικτυακά είναι οι εξής (Veglis, 2009) :

- i. Ναυτεμπορική
- ii. Βήμα

iii. Καθημερινή

iv. Έθνος

Μετά το 2000 οι περισσότερες ελληνικές εφημερίδες κατανόησαν τις ανάγκες του έντονου ανταγωνισμού της εποχής μας και επιχείρησαν τη μετάβασή τους στο νέο ψηφιακό περιβάλλον. Οι απαρχές της διαδικτυακής δημοσιογραφίας στον ελλαδικό χώρο συνδέονται παράλληλα και με την είσοδο με δυναμικό τρόπο στον χώρο των ενημερωτικών πυλών, που άρχισαν τις περισσότερες φορές να λειτουργούν ως θυγατρικές εταιρίες μεγάλων εκδοτικών συγκροτημάτων. Η λειτουργία τους άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του '90 και κύριο χαρακτηριστικό αυτών των πυλών, θεωρούνταν ο ενημερωτικός τους χαρακτήρας, ενώ, επίσης έδιναν τη δυνατότητα εύρεσης του κατάλληλου περιεχομένου αξιοποιώντας τις υπηρεσίες φιλοξενίας ιστοσελίδων και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και των μηχανών αναζήτησης. Πιο δημοφιλής μπορεί να θεωρηθεί η θυγατρική εταιρία του Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη, ενώ δύο χρόνια πριν άρχισε να λειτουργεί ο Pathfinder της Phaistos Networks S.A., με τη μορφή της μηχανής αναζήτησης και στη συνέχεια ως διαδικτυακή πύλη με έμφαση σε διάφορες θεματικές κατηγορίες και ειδήσεις. Οι πιο γνωστές πύλες ήταν οι πύλες flash.gr και e-go.gr, οι οποίες ανήκαν στους ομίλους Intracom και Πήγασος, στις οποίες παρουσιάζονται μέχρι σήμερα εγχώριες ειδήσεις (Χουβαρδά, 2017).

Η ανάπτυξη της δημοσιογραφίας δεδομένων στον ελλαδικό χώρο λειτουργεί έως σήμερα σε πρώιμο στάδιο παρόλο που χρονικά άρχισε να εμφανίζεται η δημοσιογραφία δεδομένων την ίδια περίοδο με τις υπόλοιπες χώρες, οι οποίες, όμως, κατάφεραν να υιοθετήσουν τις βασικές αρχές της σε πιο σύντομο χρονικό διάστημα. Η περίοδος ανάπτυξης της δημοσιογραφίας δεδομένων στον ελλαδικό χώρο καθορίζεται ουσιαστικά κατά την περίοδο, που αρχίζουν να δημοσιοποιούνται κρατικά έγγραφα στη Διαύγεια, σύμφωνα με το άρθρο 16 το 2010. Ο όρος αυτός θεωρείται ότι δεν έχει διαδοθεί ευρέως στη χώρα μας, ενώ η αναγνώριση και η αξιοποίηση του γίνεται, κυρίως, στον δημοσιογραφικό κλάδο (Veglis&Bratsas, 2017).

5.1.1 Μελέτες περιπτώσεων στα Ελληνικά Μέσα

Οπτικοποιήσεις στην πλειοψηφία τους στατικές, χρησιμοποιούνται από τα περισσότερα διαδικτυακά και έντυπα μέσα αλλά και τα τηλεοπτικά προχωρούν σε αρκετές περιπτώσεις σε οπτικοποιήσεις, οι οποίες είναι στατικές τις περισσότερες φορές και αφορούν την περιγραφή των διαφόρων πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων. Τα παραδείγματα σχετικά με εγχειρήματα- project δημοσιογραφίας δεδομένων αυξάνονται τα τελευταία χρόνια, καθώς οι ειδησεογραφικοί οργανισμοί επιλέγουν πλέον να τα χρησιμοποιούν πιο συχνά (Χουβαρδά, 2017).

Στον ελλαδικό χώρο, λοιπόν, χρησιμοποιούνται δημοσιογραφικά project, τα περισσότερα από τα οποία αποτελούν οπτικοποιήσεις-infographics, που αναφέρονται σε σημαντικά γεγονότα για το προηγούμενο έτος. Ενδεικτικά αναφέρεται το σημαντικό γεγονός της επίσκεψης στην Αθήνα του αμερικανού προέδρου Μπαράκ Ομπάμα το 2016. Η κάλυψη της διήμερης επίσκεψης του αμερικανού προέδρου στην Αθήνα παρουσιάστηκε μέσω ενός infographic, που σχεδιάστηκε για το TheToc.gr⁸⁹. Το γεγονός αυτό καλύφτηκε με χρονοδιαγράμματα, χάρτες και αριθμούς, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό στο κοινό μία εικόνα με συνοπτικό τρόπο της επίσκεψης του Ομπάμα, αναλύοντας στοιχεία για το πρόγραμμα, τη διαδρομή και παράλληλα τις επισκέψεις του (Χουβαρδά, 2017).

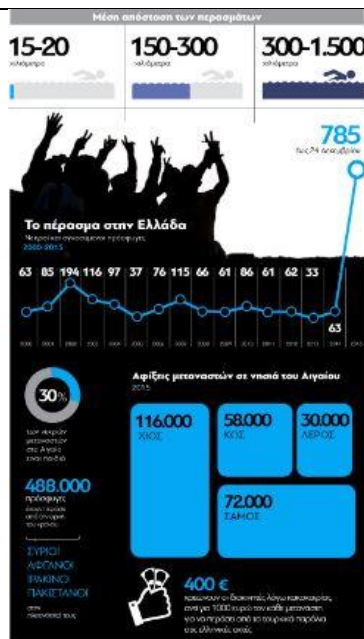
Εικόνα 5.1 – Επίσκεψη Ομπάμα στην Αθήνα

Πηγή : Χουβαρδά, 2017

Ένα ακόμα δημοσιογραφικό εγχείρημα που παρουσιάζει ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια είναι το μεταναστευτικό ζήτημα και η μεγάλη εισροή προσφύγων στον ελλαδικό χώρο. Το μέγεθος του γεγονότος της εισόδου Σύριων προσφύγων στη χώρα μας αναδεικνύεται κι από το ειδησεογραφικό πόρταλ Protagon.gr μέσω σημαντικών αριθμών και γραφήματος, τα οποία αναφέρονται σε πραγματικά στοιχεία.

Εικόνα 5.1.2 – Μεταναστευτικό Ελλάδα

Πηγή: protagon.gr¹⁶

Σημαντικό είναι, επίσης, το θέμα της οικονομικής κρίσης και του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Οι έρευνες που αφορούν το συγκεκριμένο φαινόμενο παρουσιάστηκαν κυρίως από την ιστοσελίδα dianeosis.org χρησιμοποιώντας πληθώρα πινάκων, γραφημάτων και διαφόρων σχημάτων που θεωρούνται ότι μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση αυτού του θέματος και στην απάντηση, τέλος, ιδιαίτερα σημαντικών ερωτημάτων¹⁷

5.2 Οι γνώσεις και η ενασχόληση των Δημοσιογράφων με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων

Η εισαγωγή των τεχνολογιών της πληροφορίας αλλά παράλληλα και της επικοινωνίας έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Με τον τρόπο αυτό το επάγγελμα των δημοσιογράφων μετασχηματίστηκε με την εισαγωγή του διαδικτύου και την ψηφιοποίηση της εργασίας (Veglis 2009). Η εξέλιξη της δημοσιογραφίας των πολιτών οδήγησε στην αύξηση του ανταγωνισμού και την ίδια στιγμή οι εταιρείες παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης στον ελλαδικό χώρο δέχονται διαρκείς πιέσεις, ώστε να επιτύχουν τη δημιουργία με άμεσο τρόπο εκσυγχρονισμένων μέσων ενημέρωσης. Σήμερα οι δημοσιογράφοι αναμένεται να μπορούν (Veglis & Bratsas, 2017):

¹⁶ <https://greekinfographics.com/?portfolio=metanastes-3>

¹⁷ Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης. Διανέοσις.
http://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece

-
- i) να εκμεταλλευτούν πολλά εργαλεία και ποικίλες υπηρεσίες, αλλά και να ενημερωθούν όσο το δυνατόν πιο άμεσα για τα τρέχοντα και τα τελευταία νέα
 - ii) να χρησιμοποιούν ποικίλα εργαλεία και ποικίλες εφαρμογές, για να προετοιμαστούν και να διαδοθούν διάφορα άρθρα και ειδήσεις

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρουσιαστεί εκσυγχρονισμένες μορφές δημοσιογραφίας, με πιο σημαντικές τη δημοσιογραφία των πολυμέσων και των δεδομένων, οι οποίες αναδεικνύουν την ανάγκη απόκτησής από τους δημοσιογράφους ειδικών δεξιοτήτων ΤΠΕ, καθώς σχεδόν πάντα η δημοσιογραφία θεωρείται ότι συνδέεται στενά με την τεχνολογία. Με την επέκταση των ΤΠΕ τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε η επιρροή της δημοσιογραφίας και δημιουργήθηκαν νέες ευκαιρίες κατανάλωσης και συγκέντρωσης και παράλληλα δημιουργίας και διάδοσης των διαφόρων ειδήσεων. Επίσης τα τελευταία χρόνια η δημοσιογραφία των δεδομένων εστίασε το ενδιαφέρον της στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία αλλά παράλληλα και τις νέες εξελίξεις, οι οποίες παρατηρούνται στην ψηφιακή παραγωγή ειδήσεων. Όπως παρατηρείται και στην περίπτωση της δημοσιογραφίας των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης αλλά πολλές φορές και της δημοσιογραφίας των πολιτών, η δημοσιογραφία των δεδομένων θεωρείται ευρέως ότι αποτελεί το μέλλον της δημοσιογραφίας (Veglis & Pomportsis, 2012).

Τα προηγούμενα χρόνια οι δημοσιογράφοι είχαν ως αρμοδιότητά τους την αναφορά των διαφόρων ειδήσεων, ενώ σήμερα οι περισσότερες ειδήσεις διαδίδονται καθώς μπορούν να συμβούν από ποικίλες πηγές πληροφοριών. Με τον τρόπο αυτό η συλλογή, το φιλτράρισμα αλλά πολλές φορές και η οπτικοποίηση τους συμβάλει ώστε να αποκτούν μία διαρκώς αυξανόμενη αξία. Υπάρχουν πάρα πολλά δεδομένα, αλλά η εκμετάλλευσή τους δεν μπορεί να γίνει με εύκολο τρόπο. Είναι σαφές ότι οι δημοσιογράφοι πρέπει να έχουν συγκεκριμένες δεξιότητες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη δημοσιογραφία των δεδομένων. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται να δίνουν οι δημοσιογράφοι στο Web 3.0 και στα ανοικτά δεδομένα που μπορούν να διαδραματίσουν τις περισσότερες φορές ρόλο στη δημοσιογραφία των δεδομένων (Veglis & Pomportsis, 2014).

Σε γενικές γραμμές οι περισσότεροι Έλληνες δημοσιογράφοι αποφεύγουν την εμπλοκή τους σε έργα δημοσιογραφίας δεδομένων. Οι δημοσιογράφοι που εργάζονται σε διαδικτυακά μέσα φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη επαφή με τον χώρο της δημοσιογραφίας των δεδομένων σε σύγκριση με τους δημοσιογράφους που απασχολούνται σε άλλα μέσα

ενημέρωσης ή στον τομέα της εκπαίδευσης. Ωστόσο, οι περισσότεροι δημοσιογράφοι αναγνωρίζουν τη σημασία δημοσιογραφίας των δεδομένων και ενδιαφέρονται να εμπλουτίσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους ως προς τη δημοσιογραφία των δεδομένων (Veglis & Bratsas, 2015)

Επισημαίνεται, επίσης, ότι στην εποχή μας οι Έλληνες δημοσιογράφοι πρέπει να διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες ΤΠΕ, για να αντιμετωπίσουν με επιτυχή τρόπο τις διάφορες προκλήσεις στον χώρο της δημοσιογραφίας. Οι δημοσιογράφοι σήμερα αναζητούν συχνά πληροφορίες στο διαδίκτυο και μέσω της χρησιμοποίησης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Με τον τρόπο αυτό γράφονται άρθρα ειδήσεων, κατασκευάζονται διαγράμματα μέσω εφαρμογών υπολογιστικού φύλλου, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται η επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και επιτυγχάνεται η οπτικοποίηση δεδομένων με τη βοήθεια διαφόρων εφαρμογών, αποδεικνύοντας, τέλος τις κοινές δεξιότητες, που πρέπει να διαθέτουν οι δημοσιογράφοι (Peebles 2011).

5.3 Η στάση των Ελλήνων Δημοσιογράφων

Προτεραιότητα των δημοσιογράφων τα τελευταία χρόνια αποτελεί η προσπάθεια να λειτουργήσουν ουσιαστικά ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στις πηγές των διαφόρων δεδομένων και το κοινό, συμβάλλοντας με ενεργό τρόπο στην απαιτούμενη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα διάφορα θέματα, που προκαλούν το ενδιαφέρον του. Επίσης, με τον τρόπο αυτό έχουν τη δυνατότητα να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους, αλλά και να μνηθούν στο θέμα με τον τρόπο, που οι ίδιοι θέλουν και επιλέγουν. Με μεγάλη ήδη επιτυχία τα τελευταία χρόνια προωθείται η εφαρμογή της δημοσιογραφίας των δεδομένων στον διεθνή χώρο, ενώ στον ελλαδικό χώρο, όπως ήδη επισημάνθηκε, η χρησιμοποίησή της γίνεται σταδιακά (Βέγλης, 2015).

Σε σχετικές έρευνες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τις ΗΠΑ ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σύνθεσης των ομάδων δημοσιογραφίας δεδομένων, τόσο σε ιστοσελίδες όσο παράλληλα και σε εφημερίδες, τα μέλη αυτών των ομάδων διαφέρουν σε ρόλους αλλά και στις δεξιότητες, που κάθε φορά επιδεικνύουν. Η διαφοροποίησή τους δεν βασίζεται μόνο στην εκπαίδευση τους και στις γνωστικές τους δεξιότητες, αλλά και στις πρακτικές που ακολουθούν, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις, τις ομάδες αυτές αποτελούν προγραμματιστές, οι οποίοι εργάζονται ως μέλη της ομάδας σύνταξης. Στον χώρο των μεγάλων

ειδησεογραφικών πρακτορείων, λειτουργεί τις περισσότερες φορές μία ομάδα, με στόχο την υιοθέτηση και της εφαρμογή των βασικών αρχών της δημοσιογραφίας δεδομένων. Η συγκεκριμένη ομάδα διαφοροποιείται ως προς τον τρόπο σύνθεσης της αλλά και το μέγεθος της, με βάση τις δυνατότητες, που διαθέτει το κάθε μέσο (Veglis&Bratsas, 2017).

Σε μία τυπική ομάδα δεδομένων μπορούν να εργάζονται προγραμματιστές, σχεδιαστές και παράλληλα δημοσιογράφοι. Ειδικότερα, θεωρείται ότι ο ρόλος των προγραμμάτων εστιάζεται στην προσπάθεια να αναλυθούν, να ερμηνευθούν και να οπτικοποιηθούν τα δεδομένα.

Από την άλλη ο ρόλος των δημοσιογράφων αφορά τη δυνατότητά τους να κατανοήσουν και να αφηγηθούν, δίνοντας τη δυνατότητα ενσωμάτωσης σε ένα κοινωνικό, οικονομικό και παράλληλα πολιτικό πλαίσιο. Επιπλέον, μπορούν να παρουσιάσουν τάσεις, οι οποίες στην αρχή μπορούν να κατανοηθούν από τους προγραμματιστές, μέσα από τη σύνδεσή τους με τα διάφορα γεγονότα, ενώ, επίσης, θεωρείται ότι τα μέλη των διαφόρων ομάδων έχουν τη δυνατότητα ανάλογα με την ειδίκευσή τους να μοιραστούν διάφορα κοινά χαρακτηριστικά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διερεύνηση της σχέσης των Ελλήνων δημοσιογράφων με τη δημοσιογραφία. Για τον λόγο αυτό σημαντική θεωρείται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2014 από το Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, προκειμένου να διερευνηθεί η άσκηση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων στον ελλαδικό χώρο και η εξοικείωση των Ελλήνων δημοσιογράφων με την εφαρμογή της στη χώρα μας. Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν Έλληνες δημοσιογράφοι, στους οποίους απευθύνθηκαν ερωτήματα ως προς τα εξής (Veglis & Pomportsis, 2014) :

- 1) χρήση δεδομένων
- 2) βαθμός εξοικείωσης με τον τρόπο λειτουργίας της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων
- 3) απαιτούμενη κατάρτιση των δημοσιογράφων
- 4) πιθανές δυσκολίες από την ενασχόληση με δημοσιογραφικό αυτό είδος

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας ως προς τις εισαγωγικές ερωτήσεις, που διατυπώθηκαν, για τους λόγους πιθανής ενασχόλησης τους με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων, επεσήμαναν την αντίληψη των Ελλήνων δημοσιογράφων για την ύπαρξη προστιθέμενης αξίας στη Δημοσιογραφία Δεδομένων, η οποία μπορεί να εντοπιστεί στα θέματα του δημοσίου οφέλους και της παραγωγής ειδήσεων. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αυτή απάντησαν ότι θα τους ενδιέφερε πιθανή συμμετοχή τους σε ιστορίες με δεδομένα, με στόχο την αύξηση της παραγωγής ειδήσεων, ενώ το 27.6% των ερωτηθέντων έθεσε ως στόχο την ανάπτυξη υπηρεσιών δημοσίου συμφέροντος. Στο πλαίσιο του Μέσου, στο οποίο οι περισσότεροι εργάζονται, παρουσιάστηκε ότι οι δημοσιογράφοι των διαδικτυακών μέσων, των εφημερίδων και των περιοδικών δεν πρόκειται να ασχοληθούν στο άμεσο μέλλον με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων, αν και έχουν επαρκή ενημέρωση για το συγκεκριμένο θέμα (Veglis & Pomportsis, 2014).

Περισσότερες πιθανότητες ενασχόλησης με τον χώρο αυτό παρουσιάζουν οι άνεργοι δημοσιογράφοι, οι οποίοι επισημαίνουν την πρόθεση ενασχόλησης τους στο μέλλον με κάποιο πρότζεκτ δεδομένων. Παράλληλα οι Veglis & Bratsas (2014), επισημαίνουν ότι για τους άνεργους η ενασχόληση με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων μπορεί να «σηματοδοτεί και μία δίοδο προς την εξεύρεση απασχόλησης, ενώ μάλιστα ξεχωρίζουν μεταξύ των υπολοίπων συμμετεχόντων, καθώς διακρίνουν σε μεγαλύτερο βαθμό την αξία των δεδομένων και την Δημοσιογραφίας Δεδομένων. Στον αντίποδα, οι μόνοι που εμφανίζονται να έχουν δημοσιεύσει μία ιστορία βασισμένη σε δεδομένα είναι εκείνοι που απασχολούνται στο χώρο του Διαδικτύου». Στη συνέχεια ως προς τα πιο σημαντικά προβλήματα, που μπορούν να προκύψουν από την ανάπτυξη των πρότζεκτ Δημοσιογραφίας Δεδομένων, οι συμμετέχοντες στην έρευνα αυτή εντόπισαν τα εξής προβλήματα (Veglis, 2009):

- έλλειψη χρόνου
- ελλιπές ενδιαφέρον από το προσωπικό του οργανισμού που εργάζονται
- ελλιπής διοικητική υποστήριξη
- έλλειψη κατάρτισης
- περιορισμένοι πόροι

Τα προηγούμενα χρόνια οι δημοσιογράφοι ήταν υπεύθυνοι για τον τρόπο παρουσίασης των διαφόρων ειδήσεων, ενώ σήμερα οι περισσότερες ειδήσεις διαδίδονται καθώς η συλλογή τους γίνεται από πολλαπλές πηγές πληροφοριών. Με τον τρόπο αυτό η συλλογή, το φιλτράρισμα και παράλληλα η οπτικοποίηση του τι συμβαίνει αποκτούν μια αυξανόμενη αξία. Σε γενικές γραμμές, η δημοσιογραφία των δεδομένων μπορεί να παρουσιαστεί ως κλάδος της δημοσιογραφίας, στον οποίο χρησιμοποιούνται αριθμητικά δεδομένα για την παραγωγή και παράλληλα τη διανομή πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικές οι δεξιότητες που πρέπει να έχουν οι δημοσιογράφοι για να συμμετέχουν στη δημοσιογραφία των δεδομένων. Ιδιαίτερος είναι ο ρόλος του Web 3.0 και στα ανοικτά δεδομένα που μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη δημοσιογραφία των δεδομένων.

Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, στις περισσότερες έρευνες παρουσιάζεται ότι οι περισσότεροι Έλληνες δημοσιογράφοι αποφεύγουν την εμπλοκή τους στον χώρο της δημοσιογραφίας των δεδομένων. Οι δημοσιογράφοι που επιλέγουν να εργαστούν σε διαδικτυακά μέσα έχουν μεγαλύτερη επαφή με τη δημοσιογραφία των δεδομένων σε σύγκριση με τους δημοσιογράφους που επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν σε άλλα μέσα ενημέρωσης. Παρόλα αυτά οι περισσότεροι δημοσιογράφοι κατανοούν τον ρόλο των δεδομένων και επιδεικνύουν έντονο ενδιαφέρον για τον εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους ως προς τη δημοσιογραφία των δεδομένων. Ειδικότερα, οι δημοσιογράφοι που δραστηριοποιούνται στον ηλεκτρονικό χώρο μπορούν πιο εύκολα να ασχοληθούν με τη δημοσιογραφία των δεδομένων, με απώτερο στόχο την αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους (Βέγλης, 2009).

Με βάση, λοιπόν, αυτά τα στοιχεία κατανοούμε το πόσο σημαντική μπορεί να θεωρηθεί η ανάπτυξη της δημοσιογραφίας των δεδομένων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Για τον λόγο αυτό στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η έρευνα, που υλοποιήθηκε για τη διερεύνηση και την αξιολόγησή της στάσης και της κατάρτισης των Ελλήνων δημοσιογράφων στον τομέα της δημοσιογραφίας

Κεφάλαιο 6 – Έρευνα. Η Ελληνική περίπτωση

6.1 Μεθοδολογικό πλαίσιο

Για την υλοποίηση των ερευνών επιλέγονται τις περισσότερες φορές να αξιοποιηθούν οι ή ποσοτικές ή οι ποιοτικές μέθοδοι, ενώ η επιλογή τους γίνεται με βάση τον ερευνητικό στόχο και τα ερευνητικά ερωτήματα. Για την υλοποίηση αυτής της έρευνας με θέμα την δημοσιογραφία δεδομένων στον ελλαδικό χώρο επιλέχτηκε η ποσοτική μέθοδος ως η πιο κατάλληλη μέθοδος, καθώς θεωρείται ότι μπορεί να ανταποκριθεί με επιτυχία στις απαιτήσεις του συγκεκριμένου θέματος. Πιο συγκεκριμένα, με την ποσοτική μέθοδο δίνεται έμφαση στις αντικειμενικές μετρήσεις και ταυτόχρονα στην στατιστική, μαθηματική ή αριθμητική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων, τα οποία συλλέγονται με δημοσκοπήσεις, ερωτηματολόγια ή έρευνες αλλά και με τον κατάλληλο χειρισμό με υπολογιστικές τεχνικές των διαφόρων στατιστικών δεδομένων. Επίσης, με την ποσοτική έρευνα θεωρούν ότι μπορεί να διασφαλιστεί η συγκέντρωση αριθμητικών δεδομένων και παράλληλα η γενίκευση τους σε διάφορες ομάδες και η ερμηνεία των κάθε είδους φαινομένων (Παπαγεωργίου, 1998).

Η ποσοτική μέθοδος επιδιώκει τις περισσότερες φορές τον προσδιορισμό της αναπτυσσόμενης σχέσης, μεταξύ των ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών στο πλαίσιο μίας πληθυσμιακής ομάδας. Τα ποσοτικά ερευνητικά σχέδια, τα οποία μπορούν να υλοποιηθούν, μπορούν να είναι είτε πειραματικά είτε περιγραφικά. Πιο συγκεκριμένα, μια περιγραφική μελέτη μπορεί να καθορίσει μόνο τις αναπτυσσόμενες σχέσεις μεταξύ των διαφόρων μεταβλητών, ενώ αντίθετα μια πειραματική μελέτη δίνει έμφαση στον καθορισμό της αιτιότητας. Επίσης, οι ποσοτικές έρευνες ασχολούνται με διάφορα θέματα, τα οποία αναφέρονται στην αντικειμενική στάση και παράλληλα και στη λογική και τους αριθμούς, ενώ, επίσης, εστιάζουν το ενδιαφέρον τους σε αριθμητικά και σε αρκετές περιπτώσεις αμετάβλητα δεδομένα. Το ενδιαφέρον τους εστιάζεται συχνά όχι τόσο σε μία αποκλίνουσα συλλογιστική, αλλά, κυρίως, σε μία λεπτομερή και συγκλίνουσα συλλογιστική (Creswell, 2011).

Η ποσοτική έρευνα εντάσσεται ουσιαστικά με τον τρόπο αυτό στο πλαίσιο της ερευνητικής φιλοσοφίας του θετικισμού και, επίσης, βασίζεται σε προερχόμενες έννοιες από διάφορες στατιστικές και αριθμητικές αναλύσεις. Η αξιοποίηση των σημαντικότερων αρχών της ποσοτικής μεθόδου θέτει ως προτεραιότητα της την ανακάλυψη των αιτιολογικών

παραγόντων της μεταβολής των κοινωνικών φαινομένων, δίνοντας τη δυνατότητα αριθμητικής ανάλυσης και παράλληλα αντικειμενικής μέτρησης.

Επίσης, θεωρείται σημαντική η επαλήθευση μίας υπόθεσης, μέσω της αξιοποίησης διαφόρων αριθμητικών στοιχείων (Robson, 2007).

Ιδιαίτερο γνώρισμα της ποσοτικής μεθόδου θεωρείται παράλληλα η ανεύρεση των διαφόρων γενικών τάσεων, αλλά και η προσπάθεια επαλήθευσης των θεωρητικών ερωτημάτων. Επιπλέον, κύρια χαρακτηριστικά της ποσοτικής μεθόδου θεωρούνται τα παρακάτω (Martin, 2008) :

- Τα δεδομένα τις περισσότερες φορές συγκεντρώνονται με τη χρήση δομημένων ερευνητικών μέσων
- Προτεραιότητά τους αποτελεί η ταξινόμηση των διαφόρων χαρακτηριστικών, χαρακτηριστικών και η κατασκευή διαφόρων στατιστικών μοντέλων, με απώτερο στόχο την ερμηνεία όλων όσων παρατηρούνται
- Τα αποτελέσματα βασίζονται σε πιο μεγάλα μεγέθη δειγμάτων, τα οποία θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν περισσότερο τις πληθυσμιακές ομάδες
- Πριν τη συλλογή των δεδομένων, όλες οι παράμετροι της μελέτης σχεδιάζονται με προσεκτικό και συστηματικό τρόπο
- Οι ερευνητές χρησιμοποιούν τα ερευνητικά εργαλεία του λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών και τα ερωτηματολόγια για τη συλλογή αριθμητικών δεδομένων
- Η ερευνητική μελέτη επαναλαμβάνεται σε αρκετές περιπτώσεις με βάση την υψηλή αξιοπιστία της
- Οι ερευνητές θέτουν μία καθορισμένη με ακριβή και σαφή τρόπο ερευνητική ερώτηση, για την οποία απαιτούνται αντικειμενικές απαντήσεις

- Τα δεδομένα παρουσιάζονται τις περισσότερες φορές ως στατιστικά στοιχεία ή ως αριθμοί, οι οποίοι εμφανίζονται διατεταγμένοι σε πίνακες, γραφήματα και αριθμούς, γραφήματα, πίνακες, αλλά και σε ορισμένες μορφές κειμένου
- Η έρευνα χρησιμοποιείται για την ευρεία προώθηση της γενίκευσης των εννοιών, αλλά παράλληλα και για την πρόβλεψη διαφόρων πιθανών μελλοντικών αποτελεσμάτων ή για τη μελέτη των διαφόρων αναπτυσσόμενων αιτιακών σχέσεων,

Για τον λόγο αυτό στην έρευνα αυτή επιλέχθηκε να αξιοποιηθεί η ποσοτική μέθοδος, προκειμένου να διαφανεί η σημασία της δημοσιογραφίας των δεδομένων στον ελλαδικό χώρο και να αξιολογηθεί ο βαθμός εξοικείωσης των Ελλήνων δημοσιογράφων με τη συγκεκριμένη μορφή δημοσιογραφίας.

6.2 Σκοπός έρευνας

Παρόλο που ο όρος δημοσιογραφία των στοιχείων άρχισε να προσελκύει την προσοχή των επιστημόνων στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, πρώιμα παραδείγματα δημοσιογραφίας δεδομένων άρχισαν να εμφανίζονται πιο νωρίς. Όπως επισημαίνεται το πρώτο παράδειγμα της δημοσιογραφίας των δεδομένων δημοσιεύθηκε στο Guardian το 1821 και το θέμα αφορούσε τον αριθμό των φοιτητών που φοίτησαν στο σχολείο και το κόστος ανά σχολείο στο Manchester. Στα τέλη του 20ου αιώνα, η χρήση μεγάλων δεδομένων για τη σύνταξη ενός άρθρου ήταν δύσκολη και απαιτούσε δεξιότητες που ξεπερνούσαν τις δυνατότητες του μέσου δημοσιογράφου. Ορισμένες ειδησεογραφικές οργανώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μεγάλη Βρετανία βασίστηκαν ακόμη και σε προγραμματιστές που εργάζονταν σε νέα προϊόντα ειδήσεων. Οι δημοσιογράφοι βασίζονταν στις πληροφορίες που παρείχαν διάφορες πηγές (κυβερνήσεις, υπάλληλοι, ερευνητικές μελέτες κ.λπ.). Φυσικά, υπήρξαν μερικές περιπτώσεις δημοσιογραφικής έρευνας όπου οι δημοσιογράφοι μπόρεσαν να βρουν πόρους για να συλλέξουν και να αναλύσουν τα δικά τους δεδομένα και να δημοσιεύσουν τα αποτελέσματά τους σε άρθρα. Αλλά η κατάσταση άλλαξε ραγδαία, καθώς αυξανόταν η ποσότητα των δεδομένων με αποτέλεσμα σταδιακά να γίνει διαθέσιμη σε απευθείας σύνδεση και να χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά εργαλεία, με τα οποία ο καθένας μπορεί να αναλύσει, να απεικονίσει και να δημοσιεύσει μεγάλα ποσά δεδομένων (Parasied & Dagiral, 2012).

Στον ελλαδικό χώρο, όμως, η δημοσιογραφία των δεδομένων δεν παρουσιάζει ανάλογη ανάπτυξη, ενώ, επίσης, και οι έρευνες για το συγκεκριμένο θέμα θεωρούνται περιορισμένες. Με βάση, λοιπόν, αυτά τα στοιχεία σκοπός αυτής της έρευνας είναι η αξιολόγηση του ρόλου της δημοσιογραφίας των δεδομένων στον ελλαδικό χώρο και η αξιολόγηση της χρησιμοποίησης της από τους Έλληνες δημοσιογράφους, ενώ, επίσης, έμφαση δίνεται στην κατανόηση των ιδιαίτερων δεξιοτήτων, που πρέπει να διαθέτουν οι δημοσιογράφοι, που ασχολούνται με τη δημοσιογραφία των δεδομένων στον ελλαδικό χώρο.

Σύμφωνα με τον ερευνητικό στόχο αλλά και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ως ερευνητικά ερωτήματα αυτής της εργασίας καθορίστηκαν τα εξής :

- 1) Γνωρίζουν οι Έλληνες δημοσιογράφοι τη δημοσιογραφία δεδομένων και σε ποιο βαθμό την αξιοποιούν σήμερα;
- 2) Πόσο σημαντική και χρήσιμη θεωρούν οι Έλληνες δημοσιογράφοι την ενασχόληση με τη δημοσιογραφία των δεδομένων;
- 3) Έχουν οι Έλληνες δημοσιογράφοι τις απαιτούμενες δεξιότητες και επιθυμούν την επιμόρφωσή τους πάνω σε εργαλεία σχετικά με τη δημοσιογραφία δεδομένων;

6.3 Δείγμα έρευνας

Για τη μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της δημοσιογραφίας των δεδομένων και του βαθμού ενασχόλησης των Ελλήνων δημοσιογράφων με τον συγκεκριμένο τύπο δημογραφίας επιλέχτηκε η εφαρμογή της δειγματοληπτικής έρευνας, η οποία εστιάζει το ενδιαφέρον της στη συλλογή των διαφόρων χαρακτηριστικών, στάσεων και παρατηρήσεων από μία συγκεκριμένη πληθυντική ομάδα. Με την επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος αυτής της έρευνας επιχειρήθηκε η επιλογή μετρήσιμων δεικτών και αποτελεσμάτων με όσο το δυνατόν πιο ακριβή και πιο γενικεύσιμο χαρακτήρα, έτσι ώστε να εντοπίζονται πιο κοντά στις αντίστοιχες παραμέτρους, οι οποίες διακρίνουν το ευρύτερο σύνολο (Martin, 2008).

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν, λοιπόν, 46 δημοσιογράφοι και πρόκειται ουσιαστικά για ένα δείγμα ευκολίας, καθώς παρουσιάστηκαν περιορισμοί εύρεσης

κατάλληλου δείγματος. Αρκετοί μελετητές θεωρούν ότι η αξιοποίηση του τυχαίου δείγματος αποτελεί τον κατάλληλο τρόπο δειγματοληψίας στις επιστημονικές εμπειρικές έρευνες, εξαιτίας της αντιπροσωπευτικότητάς του, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις και της δυνατότητας αξιοποίησης των διαφόρων νόμων των πιθανοτήτων.

Με τον τρόπο αυτό θεωρείται ότι μπορεί να διευκολυνθεί η επαγωγή από το ερευνητικό δείγμα πληθυσμό και για τον λόγο αναδεικνύεται η ανάγκη αξιοποίησης αυτού του δείγματος σε μελλοντικές έρευνες (Λαμπίρη – Δημάκη & Παπαχρήστου, 1995).

Το κριτήριο επιλογής των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι να είναι δημοσιογράφοι.

Τα δεδομένα του συγκεκριμένου δείγματος θεωρούνται, όχι μόνο αυστηρά αλλά και εσκεμμένα, ενώ, η επιλογή τους σε γενικές γραμμές πραγματοποιήθηκε με τη δέουσα επιστημονική ακρίβεια. Τέλος, η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε από τον Ιούλιο 2019 – Ιανουάριο 2020.

6.4 Ερευνητικό εργαλείο

Για να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη έρευνα επιλέχτηκε η χρήση ως ερευνητικού εργαλείου του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο θεωρείται ένα σημαντικό εργαλείο διερεύνησης συλλογής των διαφόρων δεδομένων, στο οποίο τα υποκείμενα της έρευνας καλούνται να δώσουν με γραπτό τρόπο τις απαντήσεις για τις προσχεδιασμένες ερωτήσεις, που αφορούν το ερευνώμενο θέμα. Η σημασία του ερωτηματολογίου καθορίζεται τις περισσότερες φορές από τον ποιοτικό χαρακτήρα των ερωτήσεων, αφού θεωρείται αδύνατη ή δύσκολη η εκ των υστέρων υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων. Επίσης, με το ερωτηματολόγιο επιδιώκεται η παρουσίαση των στόχων των ερευνών, υποβάλλοντας καθορισμένες ερωτήσεις, προκειμένου να αντληθούν σημαντικές και παράλληλα σχετικές πληροφορίες. Το ερωτηματολόγιο τις περισσότερες φορές αποστέλλεται ταχυδρομικά ή χορηγείται από τους ίδιους τους ερευνητές, ενώ στη συνέχεια συμπληρώνεται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Αποτελεί ένα έντυπο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται διάφορες ερωτήσεις, στις οποίες οι ερωτώμενοι καλούνται, αφού τις διαβάσουν οι ίδιοι, να δώσουν γραπτές απαντήσεις (Blaikie, 2004).

Η σημασία του ερωτηματολογίου εντοπίζεται στη δυνατότητα υποβολής των απαντήσεων με ανώνυμο τρόπο, διευκολύνοντας, κατά συνέπεια, τους συμμετέχοντες στην έρευνα, προκειμένου να υποβάλουν τις απαντήσεις τους με αντικειμενικότητα και ειλικρίνεια. Σύμφωνα με τον τρόπο διατύπωσης αλλά και τις ίδιες τις ερωτήσεις αναμένονται περισσότερο ή λιγότερο πολλές φορές απαντήσεις. Στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου οι συμμετέχοντες στην έρευνα απαντούν σε ερωτήσεις λιγότερο ή περισσότερο συγκεκριμένες, εκφράζοντας τις προσωπικές τους αντιλήψεις. Στην περίπτωση των κλειστών ερωτήσεων δίνονται εκ των προτέρων δομημένες απαντήσεις αλλά πολλές φορές και εναλλακτικές απαντήσεις, από τις οποίες οι ερωτώμενοι επιλέγουν αυτές, ου θεωρούν ότι τους αντιπροσωπεύουν περισσότερο. εκείνη που θεωρεί τον αντιπροσωπεύει καλύτερα. Συχνά σε ένα ερωτηματολόγιο επιλέγεται η χρήση συνδυασμού ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων (Bryman, 2004).

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα αυτή, στο οποίο συμπεριλήφθηκαν συνολικά 20 ερωτήσεις.. Οι ερωτήσεις του διατυπώθηκαν με τον κατάλληλο τρόπο και παράλληλα παρουσιάστηκαν με σαφήνεια και ακρίβεια αλλά και με την απαιτούμενη προσοχή, προκειμένου να αποτραπεί οποιαδήποτε πιθανή παρερμηνεία τους. Ο σχεδιασμός τους βασίστηκε, όχι μόνο στη βιβλιογραφική ανασκόπηση αλλά και σε ερωτηματολόγια, που αξιοποιήθηκαν σε προηγούμενες έρευνες. Στις ερωτήσεις αυτές χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις με απαντήσεις, που να περιορίζονται ανάμεσα στο ΝΑΙ και στο ΟΧΙ ή παράλληλα και με ποικίλες εναλλακτικές απαντήσεις.

Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν απαντήσεις, με τη μορφή διαβαθμιστικής επιλογής, αλλά και με τη μορφή πολλών επιλογών μεταξύ αμοιβαίων αποκλειόμενων εναλλακτικών απαντήσεων (Blaikie, 2004).

Σε γενικές γραμμές η ερευνήτρια επεδίωξε να κατασκευαστεί το ερωτηματολόγιο με τρόπο, που να περιγράφονται με την απαιτούμενη σαφήνεια και ακρίβεια οι ερευνητικοί στόχοι και το δείγμα της έρευνας και να έχει επιλεγεί με συστηματικό και σωστό τρόπο η διαδικασία της δειγματοληψίας. Τέλος, οι ερωτήσεις συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο αυτό με την κατάλληλη σειρά, προκειμένου ώστε η συμπλήρωσή τους να μπορεί να γίνει με φυσικό και λογικό τρόπο (Martin, 2008).

6.5 Ηθική Δεοντολογία

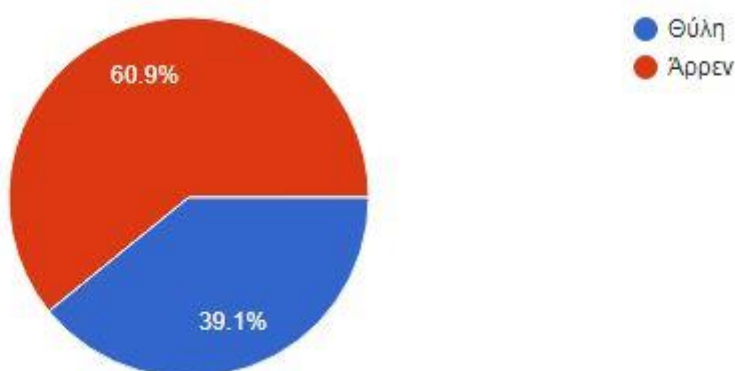
Οι συμμετέχοντες στην έρευνα αυτή, όπως ήδη επισημάνθηκε, ήταν 46 δημοσιογράφοι και σε αυτούς δόθηκαν ερωτηματολόγια, επιδιώκοντάς τη συλλογή των απαιτούμενων δεδομένων. Όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν από την αρχή από την ερευνήτρια ως προς τον σκοπό της έρευνας. Επίσης, ενημερώθηκαν ότι μετά την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας όλα τα σχετικά δεδομένα θα διατηρηθούν με ασφαλή τρόπο και θα καταστραφούν μετά από 3 χρόνια. Οι συμμετέχοντες είχαν παράλληλα τον απαιτούμενο χρόνο για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου (Martin, 2008).

Πιο συγκεκριμένα τα άτομα που αποτέλεσαν το δείγμα ενημερώθηκαν για τον σκοπό αυτής της έρευνας, που επικεντρώνεται στη χρήση της δημοσιογραφίας δεδομένων από τους Έλληνες δημοσιογράφους. Στη συνέχεια έγινε σαφές στους συμμετέχοντες ότι η αποχώρησή τους από αυτή τη διαδικασία συλλογής δεδομένων μπορεί να γίνει οποιαδήποτε στιγμή το θελήσουν, ενώ παράλληλα η απόσυρσή τους σημαίνει για τους ίδιους ότι μπορούν να ζητήσουν την καταστροφή των δεδομένων που παρείχαν. Με αυτόν τον τρόπο διατηρήθηκε η ανωνυμία των συμμετεχόντων και τηρήθηκαν οι βασικοί κανόνες ηθικής δεοντολογίας, προκειμένου να μην μπορεί να αμφισβητηθεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα αυτής της έρευνας (Sapsford, 2007).

6.6 Αποτελέσματα έρευνας

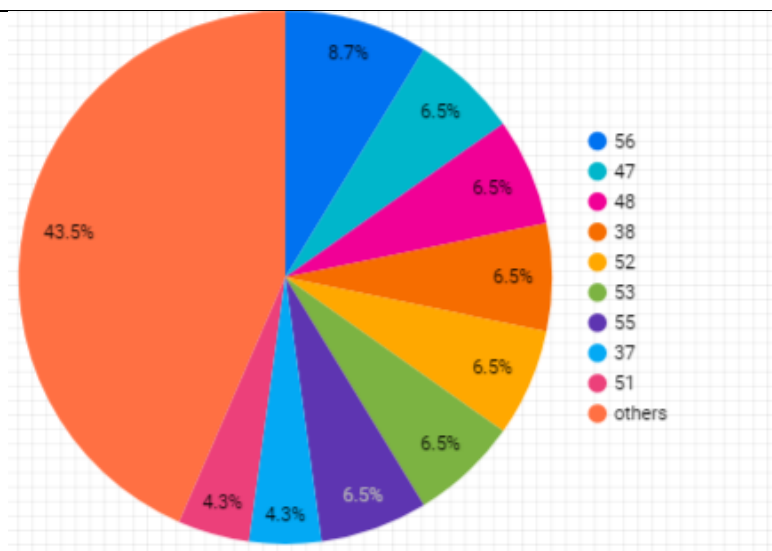
Η υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας διευκόλυνε την κατανόηση της σχέσης των Ελλήνων δημοσιογράφων με τη δημοσιογραφία δεδομένων, καθώς, επίσης, και τον βαθμό αξιοποίησης της. Πιο συγκεκριμένα, με βάση το δείγμα αυτής της έρευνας, συμμετείχαν 60,9% άντρες και 39,1 % γυναίκες.

Διάγραμμα 1 – Φύλο συμμετεχόντων

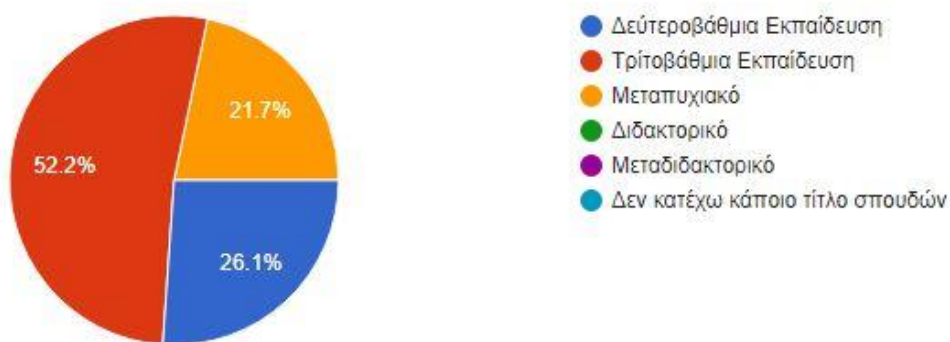
Στο παρακάτω διάγραμμα, επίσης, παρουσιάζεται η ηλικία των 46 συμμετεχόντων στην έρευνα αυτή.

Διάγραμμα 2 – Ηλικία συμμετεχόντων

Ως προς το επίπεδο σπουδών οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες είναι πτυχιούχοι (52,2 %), ενώ το 26,1 % είναι απόφοιτοι Λυκείων.

Διάγραμμα 3 – Επίπεδο σπουδών

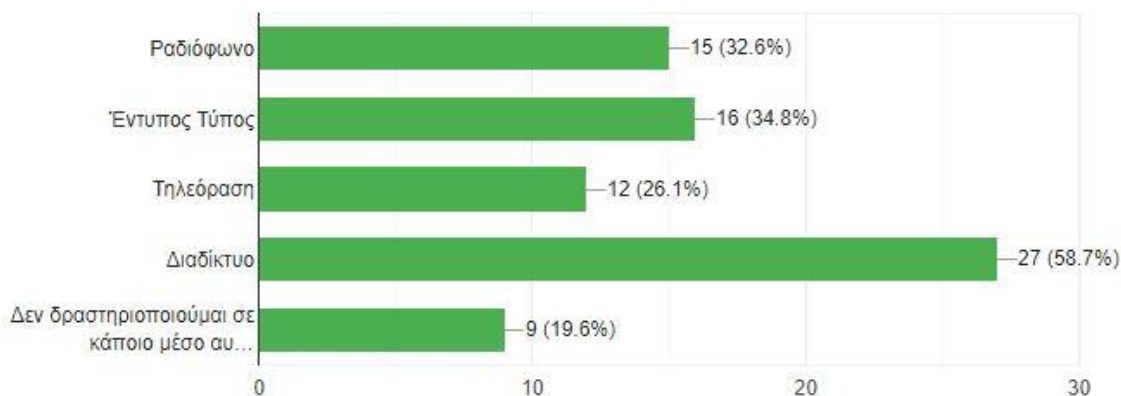
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα το 97,8 % δήλωσαν ότι είναι επαγγελματίες δημοσιογράφοι.

Διάγραμμα 4 – Τρόπος ενασχόλησης με δημοσιογραφία

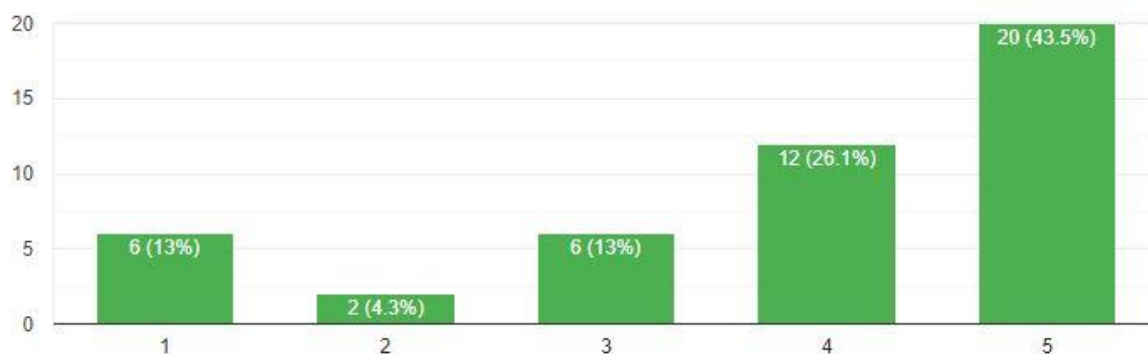
Στην επόμενη ερώτηση οι περισσότεροι δήλωσαν ότι δραστηριοποιούνται στον χώρο του διαδικτύου (58,7 %), ενώ το 34,8 % δήλωσε ότι ασχολείται με τον έντυπο τύπο.

Διάγραμμα 5 – Μέσο δραστηριοποίησης

Το 43,5 % από τους συμμετέχοντες δήλωσε στην επόμενη ερώτηση ότι γνωρίζει τι είναι η δημοσιογραφία δεδομένων

Διάγραμμα 6 – Γνώση δημοσιογραφίας δεδομένων

Τα σημαντικότερα αίτια άγνοιας για τον τρόπο λειτουργίας της Δημοσιογραφίας δεδομένων θεωρήθηκαν από τους συμμετέχοντες, παρόλο που περισσότεροι δήλωσαν ότι γνωρίζουν (54,3%) είναι τα εξής :

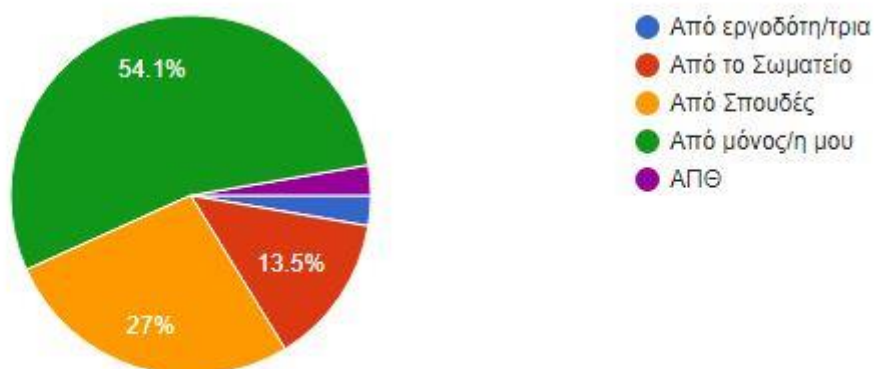
- 1) Δεν υπάρχει η κατάλληλη εξειδικευμένη εκπαίδευση από φορείς, ομάδες και σωματεία
- 2) Δεν υπάρχει η κατάλληλη ενημέρωση από εργοδότες

Διάγραμμα 7 – Αίτια άγνοιας για δημοσιογραφία δεδομένων

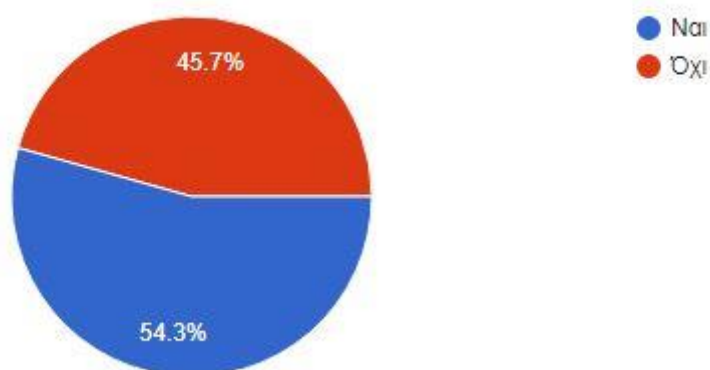
Στο ερώτημα από που ενημερώθηκαν οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι κυρίως, μόνοι τους κατάφεραν να ενημερωθούν για τη δημοσιογραφία δεδομένων και τη λειτουργία της (54,1 %).

Διάγραμμα 8 – Από που ενημερώθηκαν για Δ.Δ

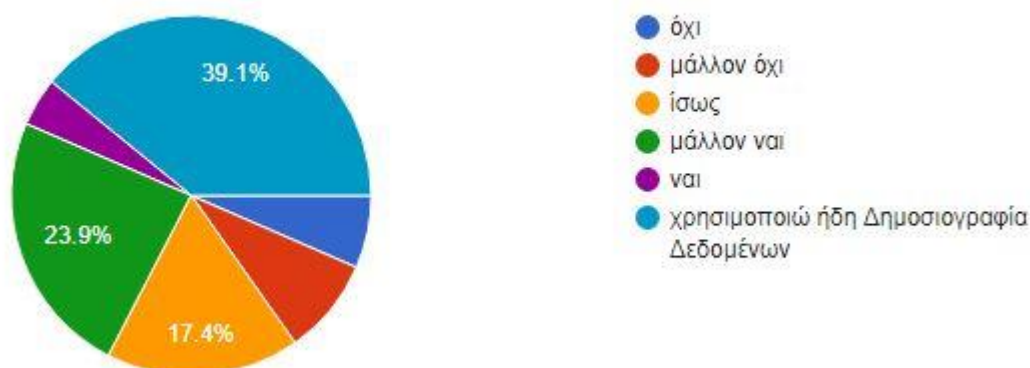
Το 54,3 % δήλωσε, επίσης, ότι έχει κάνει μέχρι τώρα χρήση της δημοσιογραφίας δεδομένων.

Διάγραμμα 9 – Χρήση Δημοσιογραφία Δεδομένων

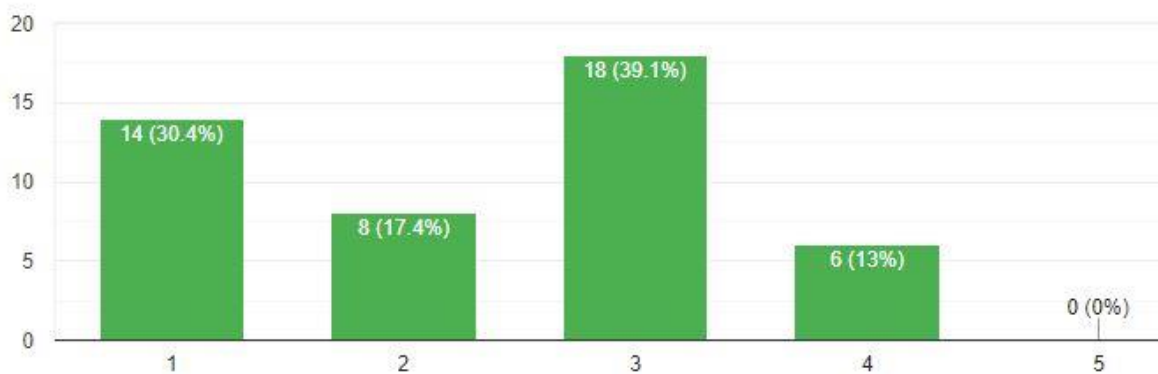
Στη συνέχεια, στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε ότι το 39,1 % δήλωσε ότι χρησιμοποιεί τη Δημοσιογραφία Δεδομένων, ενώ το 23,9 % δήλωσε ότι μάλλον σκοπεύει να τη χρησιμοποιήσει.

Διάγραμμα 10 – Μελλοντική χρήση Δημοσιογραφίας Δεδομένων

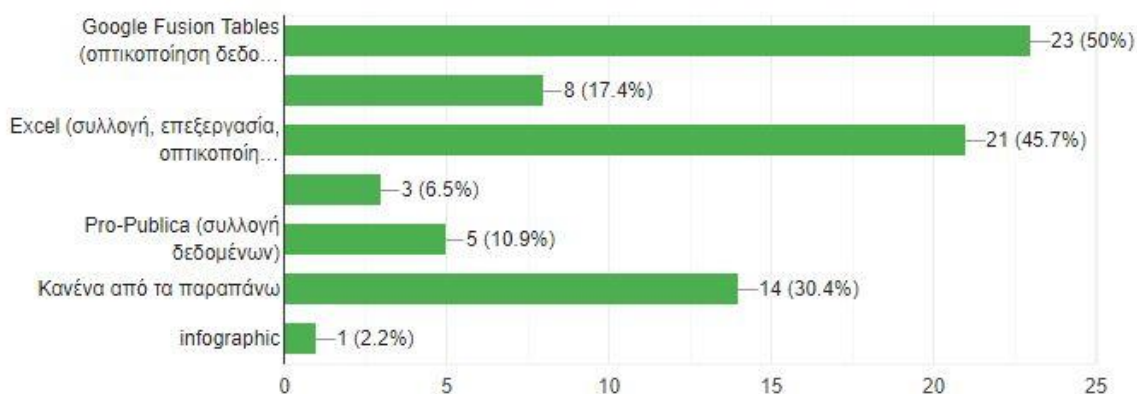
Το 39,1 % δήλωσε ότι κάνει συχνή χρήση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων.

Διάγραμμα 11 – Συχνότητα χρήσης Δημοσιογραφίας Δεδομένων

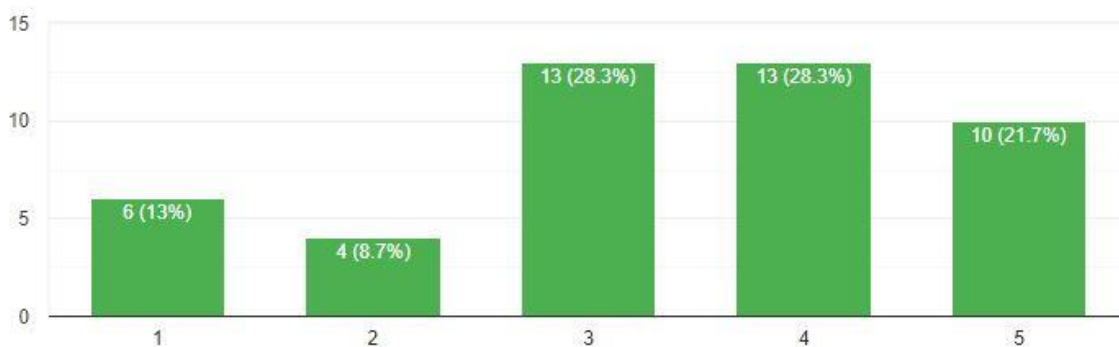
Ως προς τα εργαλεία, που χρησιμοποιούν το 50% δήλωσε ότι χρησιμοποιεί την οπτικοποίηση δεδομένων (Google Fusion Tables)

Διάγραμμα 12 – Εργαλεία Δημοσιογραφίας Δεδομένων

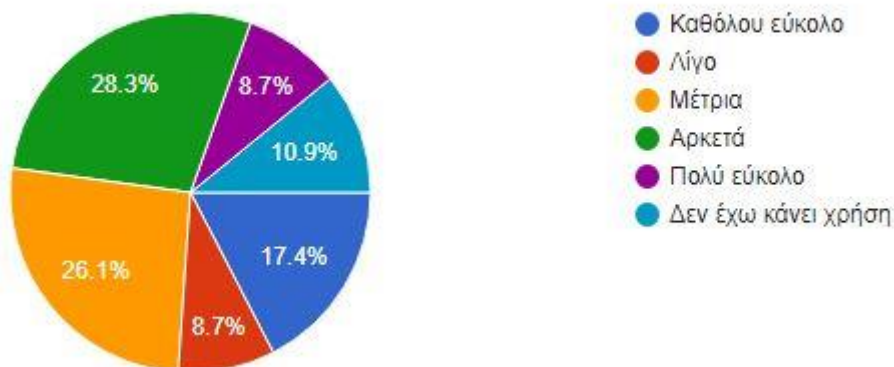
Παράλληλα, το 28,3 % των ερωτηθέντων επεσήμανε τη σημασία της αξιοποίησης της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων

Διάγραμμα 13 – Σημασία Δημοσιογραφίας Δεδομένων

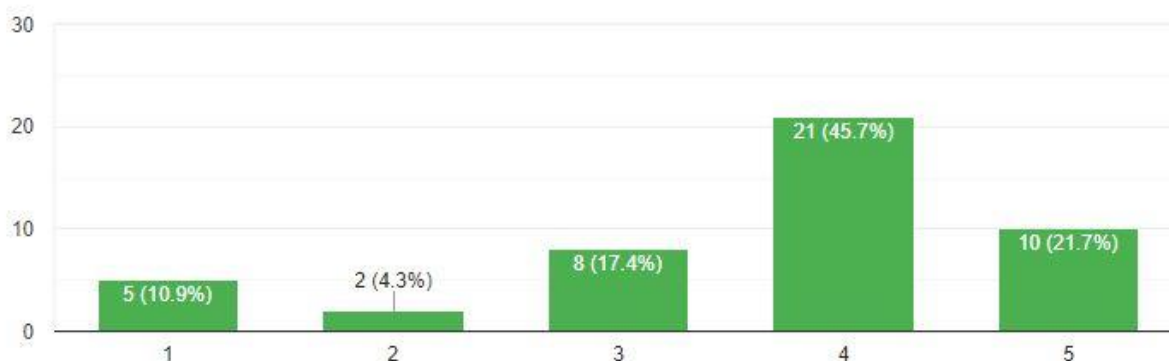
Ως προς την ευκολία χρήσης των μεθόδων της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων, το 26,3 % απάντησε μέτρια, ενώ μόνο το 8,7 % απάντησε πολύ εύκολα

Διάγραμμα 14 – Ευκολία χρήσης Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Ταυτόχρονα, το 45,7 % δήλωσε ότι θα συνιστούσε τη συγκεκριμένη μορφή δημοσιογραφίας σε συναδέλφους του.

Διάγραμμα 15 – Πρόταση χρήσης Δημοσιογραφίας Δεδομένων σε συναδέλφους

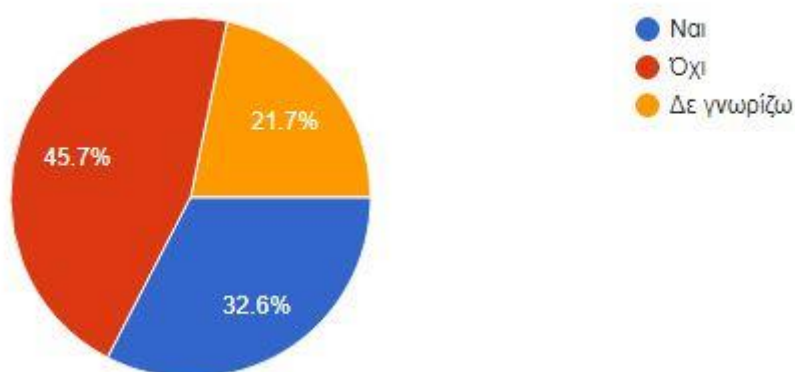
Στο ερώτημα αν έχουν δημοσιεύσει άρθρο Δημοσιογραφίας Δεδομένων το 50% απάντησε ότι δεν έχει δημοσιεύσει και δεν σκοπεύει να δημοσιεύσει στο προσεχές μέλλον

Διάγραμμα 16 - Μελλοντική δημοσίευση άρθρου Δημοσιογραφίας Δεδομένων

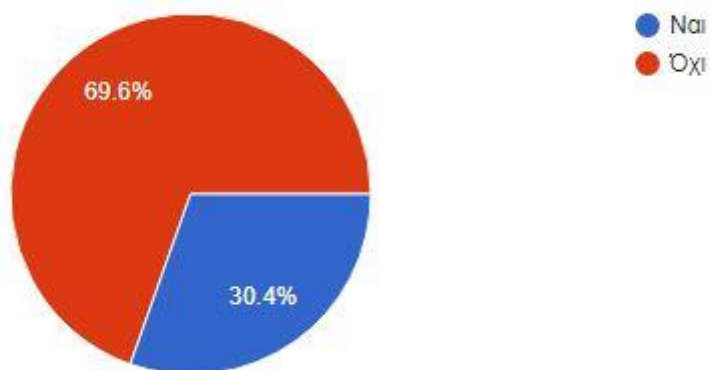
Σε επόμενη ερώτηση το 46,7 % δεν υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός ανοικτών δεδομένων στην Ελλάδα, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους δημοσιογράφους στο πλαίσιο της Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Διάγραμμα 17 – Βαθμός ύπαρξης ανοικτών δεδομένων σε Ελλάδα

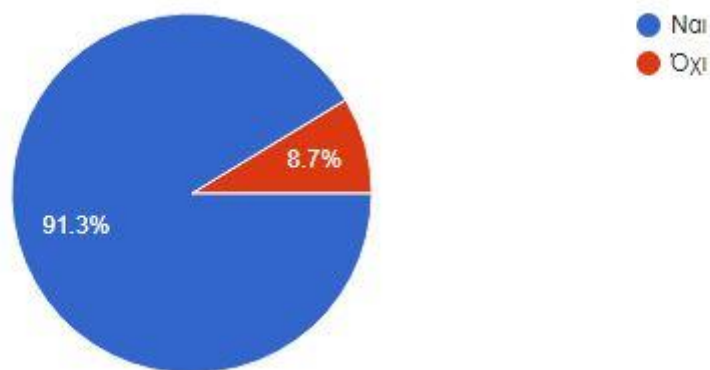
Επιπλέον, το 69,6 των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν έχει λάβει την απαιτούμενη εκπαίδευση για τη χρησιμοποίηση της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων.

Διάγραμμα 18 – Εκπαίδευση πάνω σε Δημοσιογραφία Δεδομένων

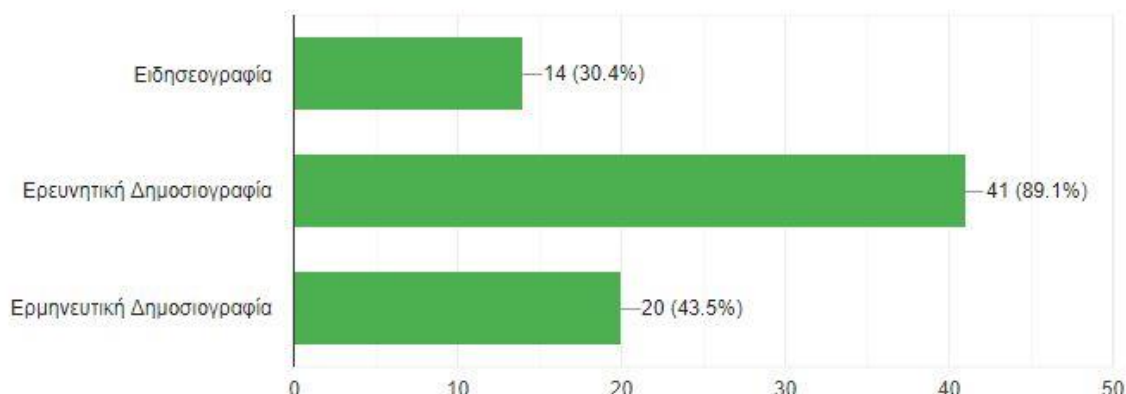
Ως προς το αν πιστεύουν ότι πρέπει να διδάσκεται η Δημοσιογραφία Δεδομένων το 91,3 % απάντησε ναι

Διάγραμμα 19 - Διδασκαλία Δημοσιογραφίας Δεδομένων

Ως προς το είδος, στο οποίο ταιριάζει περισσότερο η Δημοσιογραφία Δεδομένων το 89,1 % δήλωσε στην Ερευνητική δημοσιογραφία

Διάγραμμα 20 – Συναφές είδος δημοσιογραφίας

6.7 – Συζήτηση

Οι αλλαγές που έχουν προκληθεί από το διαδίκτυο στη λειτουργία της δημοσιογραφίας τα τελευταία χρόνια καθιστούν επιτακτικό ουσιαστικά το ζήτημα του καθορισμού, όσο παράλληλα και των πρακτικών αποτύπωσης των διαφόρων χαρακτηριστικών της υπό ένα πρίσμα τις περισσότερες φορές συγκριτικό, ως προς τις παραδοσιακές μορφές λειτουργίας της. Το διαδίκτυο έχει μεταβάλει στην εποχή μας τους όρους της δημοσιογραφίας με ποικίλες μορφές, καθώς αρχικά έχει καταστήσει περιορισμένο τον ρόλο των δημοσιογράφων, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, κυρίως, σε διαμεσολαβητικό και επικοινωνιακό επίπεδο ανάμεσα στους πολίτες και στην εξουσία στα δημοκρατικά καθεστώτα. Η δεύτερη αλλαγή εντοπίζεται στην προσφορά διευρυμένων των δυνατοτήτων κατά τη διαδικασία άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, ως προϊόν της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών. Τα τελευταία χρόνια ουσιαστικά έχει αναπτυχθεί η ψηφιακή δημοσιογραφία, η οποία καθορίζεται από δικούς της κανόνες και ξεχωριστά πρότυπα (Allemang & Hendler, 2012).

Παράλληλα μπορεί να σχηματοποιηθεί στο δικό της περιβάλλον, στο πλαίσιο του οποίου αξιοποιούνται νέες επαγγελματικές πρακτικές για τον κλάδο των δημοσιογράφων, ενώ, επίσης, προβάλλονται ενδιαφέροντα και σημαντικά κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά για τους διάφορους χρήστες. Στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, η χρήση μεγάλων δεδομένων για τη σύνταξη των άρθρων θεωρούνταν ήταν δύσκολη και απαιτούσε σημαντικές δεξιότητες, οι οποίες δεν ανταποκρίνονταν τις περισσότερες φορές στις δυνατότητες του μέσου δημοσιογράφου. Στο πλαίσιο αυτό ορισμένες ειδησεογραφικές οργανώσεις στις ΗΠΑ και παράλληλα στη Μεγάλη Βρετανία προσλήφθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις και από προγραμματιστές που συμμετείχαν σε νέα προϊόντα ειδήσεων. Οι δημοσιογράφοι βασίζονταν, κατά κύριο λόγο, στις πληροφορίες που παρέχονταν από τις διάφορες πηγές.

Επίσης, παρουσιάζονταν ορισμένες περιπτώσεις δημοσιογραφικής έρευνας, στο πλαίσιο των οποίων οι δημοσιογράφοι οδηγήθηκαν στην εύρεση πόρων για να συλλέξουν και στη συνέχεια να αναλύσουν τα δικά τους δεδομένα και να προχωρήσουν στη δημοσίευση των αποτελεσμάτων τους σε άρθρα. Η κατάσταση αυτή, όμως, άλλαξε σε γενικές γραμμές με την αύξηση της ποσότητας των δεδομένων, δίνοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα να παρουσιάζεται διαθέσιμη σε απευθείας σύνδεση και παρέχοντας αποτελεσματικά εργαλεία με τα οποία ο κάθε δημοσιογράφος μπορούσε να αναλύσει, να απεικονίσει και να δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό δεδομένων (Allemang & Hendler, 2012).

Η έννοια της δημοσιογραφίας δεδομένων αναμφισβήτητα δεν αποτελεί μία νέα έννοια. Τα ψηφιακά δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν αρχικά στην παραγωγή ειδήσεων από τα τέλη της δεκαετίας του '60 στις εφημερίδες στις ΗΠΑ. Η έναρξη της λειτουργίας της προωθήθηκε σταδιακά με την ταχεία εισαγωγή των ΤΠΕ και τη διαθεσιμότητα παράλληλα των διαφόρων δεδομένων σε ψηφιακή μορφή. Είναι συνώνυμο με τον όρο "data-driven" δημοσιογραφία, ενώ παρατηρείται ουσιαστικά αυξημένη αλληλεπίδραση μεταξύ δημοσιογράφων και πολλών άλλων τομέων και χαρακτηριστικά επισημαίνονται ο σχεδιασμός, η επιστήμη των υπολογιστών και παράλληλα οι στατιστικές. Όπως επισημαίνεται σε σχετικές έρευνες, στόχος τα τελευταία χρόνια θεωρείται η χαρτογράφηση των νέων πρακτικών που δημιουργεί στη δημοσιογραφία η σύγχρονη τεχνολογία. Ενδεικτική μπορεί να θεωρηθεί η λειτουργία του igraphics.gr, το οποίο δραστηριοποιείται στην Δημοσιογραφία Δεδομένων, στην οπτικοποίησή τους, καθώς, επίσης, και στα infographics, αλλά και στις εφαρμογές των διαφόρων ιστοσελίδων (Appelgren & Nygren, 2014).

Οι ιστορίες τους αφορούν ποικίλα θέματα, ανάμεσα στα οποία εντοπίζονται η πολιτική, η οικονομία και παράλληλα η επιστήμη, ο αθλητισμός, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις και το περιβάλλον, η υγεία και τα διάφορα διεθνή θέματα. Σε αρκετές περιπτώσεις οι οπτικοποιήσεις συνοδεύονται από κάποιο σχετικό κείμενο-ρεπορτάζ, ενώ παρέχεται όχι μόνο η δυνατότητα αποθήκευσης και download, αλλά παράλληλα και εκτύπωσης των διαφόρων ιστοριών, στο πλαίσιο ουσιαστικά της σχετικής εγγραφής στις υπηρεσίες της σχετικής ιστοσελίδας. Πολλές από τις οπτικοποιήσεις έχουν διαδραστικό χαρακτήρα, συμπεριλαμβάνοντας πολλές φορές υπερσυνδέσμους και ταυτόχρονα κάποιες κρυμμένες πληροφορίες σε μία διαστρωμάτωση, η οποία πραγματοποιείται σε βάθος, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό την περιήγηση των χρηστών σε επιπλέον σχετικές ιστορίες (Appelgren & Nygren, 2014).

Όπως παρατηρείται τις περισσότερες φορές σε όλα τα δημοσιογραφικά είδη, με τον ίδιο τρόπο και στη Δημοσιογραφία Δεδομένων επιλέγεται να εφαρμοστούν σχετικές αρχές και κανόνες, με στόχο την αποτελεσματική και ορθή άσκηση της, εφαρμόζοντας πάντα το θεσμικό πλαίσιο. Για τους δημοσιογράφους δεδομένων ισχύουν ουσιαστικά όλοι οι κανόνες δεοντολογίας που εφαρμόζονται και για τους υπόλοιπους δημοσιογράφους, και δίνουν έμφαση, κυρίως, σε ηθικά ζητήματα. Επειδή, τα δεδομένα αποτελούν την πρώτη ύλη, για τον λόγο αυτό παρατηρούνται αναφαίρετα δικαιώματα ως προς την πρόσβαση και παράλληλα την απόκτηση τους, ενώ σημαντικά θεωρούνται τα διάφορα πνευματικά δικαιώματα, με απώτερο στόχο την προστασία των δημιουργών (Appelgren & Nygren, 2014)

Σε παλιότερες έρευνες, επισημαίνονται ότι όλοι οι συμμετέχοντες που απασχολούνται σήμερα σε περιοδικά και εφημερίδες και γενικότερα στον έντυπο τύπο δεν έχουν άμεσα σχέδια να αρχίσουν να ασχολούνται με τη δημοσιογραφία των δεδομένων, ενώ το 20% των συμμετεχόντων που εργάζονται σε εφημερίδες ασχολείται στην παρούσα φάση με ένα έργο αυτού του τύπου δημοσιογραφίας. Παράλληλα, κανείς από τους ανέργους δημοσιογράφους δεν έχει προχωρήσει στη χρησιμοποίηση ενός σχετικού άρθρου. Το ίδιο ποσοστό των ανέργων δηλώνει έτοιμο να επεξεργαστεί τα δεδομένα τους επόμενους έξι μήνες, ενώ παράλληλα το 60% δεν σχεδιάζει να ασχοληθεί άμεσα με τη δημοσιογραφία των δεδομένων.

Σύμφωνα με την παρούσα έρευνα, το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων ήταν αρκετά υψηλό (συνολικά το 78,3%), καθώς 24 ήταν απόφοιτοι δημοσιογραφικών τμημάτων, ενώ 12 κατείχαν μεταπτυχιακό δίπλωμα. Από τους 46 ερωτηθέντες το μεγαλύτερο ποσοστό των

συμμετεχόντων εργάζεται σε ηλεκτρονικά μέσα (58,7%, 27 συμμετέχοντες) ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό (32,% 15 συμμετέχοντες) εργάζονται στα έντυπα μέσα.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, λοιπόν, στην οποία συμμετείχαν 46 δημοσιογράφοι δείχνουν ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων δημοσιογράφων έχουν γνώση για το τι σημαίνει δημοσιογραφία δεδομένων (43,5%). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι ποσοστό αυτό που απάντησε θετικά προέρχεται από προσωπική ενασχόληση (51,4%) με αμέσως επόμενο ποσοστό να προέρχεται από ακαδημαϊκή εκπαίδευση, σπουδές, (27%) και όχι από κάποια επαγγελματική επιμόρφωση ή ενημέρωση υποδηλώνοντας έτσι ότι υπάρχει κενό στην εκπαίδευση των δημοσιογράφων στις νέες πρακτικές της Δημοσιογραφίας Δεδομένων. Οι δημοσιογράφοι που εργάζονται σε διαδικτυακά μέσα φαίνεται να έχουν κάποια σχέση με τη δημοσιογραφία των δεδομένων σε σύγκριση με τους δημοσιογράφους που απασχολούνται σε άλλα μέσα ενημέρωσης (Appelgren & Nygren, 2014). Όταν ερωτήθηκαν οι συμμετέχοντες αν έχουν κάνει χρήση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων η πλειοψηφία απάντησε ότι χρησιμοποιεί τις μεθόδους της (54,3%) με το 39,1% όμως να κάνουν μέτρια χρήση της. Δηλαδή, οι δημοσιογράφοι σήμερα στην Ελλάδα αξιοποιούν σε μέτριο βαθμό τη Δημοσιογραφία Δεδομένων με τη πλειοψηφία να θεωρεί ωστόσο ότι είναι πολύ χρήσιμη η χρήση της στη σύγχρονη ελληνική δημοσιογραφία.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έρευνα αυτή διαφαίνεται ότι οι περισσότεροι δημοσιογράφοι κατανοούν και συμφωνούν με τον ρόλο της δημοσιογραφίας των δεδομένων και ενδιαφέρονται να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τη δημοσιογραφία αυτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δημοσιογράφοι, που ασχολούνται περισσότερο στον χώρο του διαδικτύου φαίνεται να ασχολούνται περισσότερο με τη δημοσιογραφία των δεδομένων και επιθυμούν στο πλαίσιο αυτό να βελτιώσουν και παράλληλα να διευρύνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους στον χώρο της δημοσιογραφίας των δεδομένων. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, που αφορά τη δημοσιογραφία των δεδομένων στον ελληνικό χώρο συμφωνούν ουσιαστικά με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών. Πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι οι δημοσιογράφοι, οι οποίοι εργάζονται σε περιοδικά είναι λίγοι και, κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα σχετικά με τη στάση τους απέναντι στη δημοσιογραφία των δεδομένων δεν μπορούν να θεωρηθούν απολύτως ακριβή (Veglis, 2016).

Σε γενικές γραμμές με την έρευνα αυτή διαφάνηκε ότι οι περισσότεροι Έλληνες δημοσιογράφοι γνωρίζουν τη δημοσιογραφία δεδομένων, ειδικά τα άτομα, τα οποία δραστηριοποιούνται στον χώρο των ηλεκτρονικών μέσων. Η προσπάθεια υιοθέτησης βασικών αρχών της δημοσιογραφίας δεδομένων από τους Έλληνες δημοσιογράφους αποδεικνύει τη σημασία, που διαδραματίζει για αυτούς η συστηματική ενασχόληση με τη δημοσιογραφία δεδομένων. Όπως και οι περισσότεροι σύγχρονοι δημοσιογράφοι, έτσι και οι Έλληνες απαιτείται να καλλιεργήσουν τις απαιτούμενες δεξιότητες και να καταρτισθούν με τον κατάλληλο τρόπο για την αξιοποίηση βασικών αρχών της. Παράλληλα ως ερευνητικά εργαλεία χρησιμοποιούν, κυρίως, το Google Fusion Tables και το excel. Αυτά τα αποτελέσματα, λοιπόν, συμφωνούν παράλληλα με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών, αποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό τη λειτουργία της δημοσιογραφίας δεδομένων στον ελλαδικό χώρο.

Όπως ήδη επισημάνθηκε ο όγκος των δεδομένων που διατίθενται στο Διαδίκτυο αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς. Για τον λόγο αυτό, εάν οι δημοσιογράφοι θέλουν να παραμείνουν ανταγωνιστικοί, πρέπει να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του επαγγέλματός τους και να εκσυγχρονίσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους.

Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικός είναι ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην απόκτηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων δημοσιογραφίας δεδομένων. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν για τον εμπλουτισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των δημοσιογράφων. Αυτό παράλληλα καθίσταται αναγκαίο, επειδή οι συνεχείς αλλαγές στις απαιτήσεις της αγοράς, ως προς τις δημοσιογραφικές δεξιότητες, έχει αναγκάσει τους εκπαιδευτές της δημοσιογραφίας να προσαρμόσουν τα προγράμματά τους, έτσι ώστε να διευκολύνουν την ικανοποίηση των αναγκών της εποχής μας. (Wenger & Owens, 2012). Με αυτόν τον τρόπο, οι απόφοιτοι δημοσιογραφίας θα εισέλθουν στην αγορά των μέσων ενημέρωσης καλύτερα προετοιμασμένοι για να ανταποκριθούν στις εργασιακές τους απαιτήσεις (Veglis, 2013).

Οι δεξιότητες Web 3.0 είναι ιδιαίτερα σημαντικές και συμπεριλαμβάνουν βασικές γνώσεις και εμπειρίες, οι οποίες αφορούν τις τεχνολογίες Web 3.0. Τα ανοικτά δεδομένα αποτελούν ουσιαστικά ένα κίνημα, που προωθεί την ιδέα ότι ορισμένα δεδομένα θα πρέπει να είναι ελεύθερα διαθέσιμα σε όλους για χρήση και αναδημοσίευση με τον τρόπο, που

επιθυμούν, χωρίς να παρουσιάζονται κάθε είδους περιορισμοί από πνευματικά δικαιώματα, διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή άλλους μηχανισμούς ελέγχου (Wenger & Owens, 2012).

Όπως ήδη επισημάνθηκε, με βάση τον ορισμό των Ανοιχτών Δεδομένων, τα Ανοιχτά Δεδομένα είναι δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν με ελεύθερο τρόπο και παράλληλα να επαναχρησιμοποιηθούν και να αναδιανεμηθούν από οποιονδήποτε, με τον όρο μόνο της απαίτησης να αποδίδονται ή πολλές φορές και να μοιράζονται. Τα ανοιχτά δεδομένα μπορούν να συνοδεύονται πολλές φορές από ανοικτή άδεια όπως θεωρείται το ODBL1 ή το Creative Commons2, μέσα από το οποίο μπορούν να εκχωρηθούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή να επιτραπεί σε τρίτα μέρη να μπορούν να επαναχρησιμοποιούν εκ νέου τα δεδομένα. Τα συνδεδεμένα ανοιχτά δεδομένα αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο του Web 3.0, καθώς μπορούν να συνδεθούν με άλλα δεδομένα και έτσι να υποστηρίξουν τον σημασιολογικό ιστό. Σε γενικές γραμμές με την ανάπτυξη των ανοικτών δεδομένων δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη κατάρτισης των Ελλήνων δημοσιογράφων ως προς τον τρόπο χρήσης της εκσυγχρονισμένης αυτής μορφής δημοσιογραφίας (Veglis, 2016).

Μέσα από την εργασία αυτή κατανοήθηκε, λοιπόν, ότι είναι περιορισμένη η κατάρτιση των Ελλήνων δημοσιογράφων για τα δεδομένα, γεγονός που καθιστά αναγκαία την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος και την αξιολόγηση των παραγόντων, που δεν διευκολύνουν την ενασχόληση των Ελλήνων δημοσιογράφων με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων.

Κεφάλαιο 7^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια η κρίση, που παρατηρείται στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει προκαλέσει έντονο προβληματισμό ως προς το μέλλον της λειτουργίας της δημοσιογραφίας. Μια νέα πρακτική, όμως, όπως ήδη επισημάνθηκε, η δημοσιογραφία δεδομένων άρχισε να εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια, εκσυγχρονίζοντας τον τρόπο λειτουργίας της δημοσιογραφίας. Η δημοσιογραφία πλέον εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και παράλληλα το άνοιγμα σε δημόσιο επίπεδο των συνόλων των δεδομένων, με αποτέλεσμα η δημοσιογραφία δεδομένων να αρχίζει να χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο μετά το 2010.

Η ψηφιακή δημοσιογραφία συσχετίζεται σε αρκετές περιπτώσεις με τη δημοσιογραφία δεδομένων, αποτελώντας με τον τρόπο αυτό μία φυσική εξέλιξη και όχι μια εκδηλούμενη τάση στον χώρο της επικοινωνίας και της δημοσιογραφίας. Στο πλαίσιο αυτό ευνοείται η ανάπτυξη της δημοσιογραφίας των δεδομένων, καθώς η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας στον τομέα και κυρίως η ανάπτυξη του διαδικτύου και των εφαρμογών επέφερε αξιοσημείωτες μεταβολές στον κλάδο των επικοινωνιών, και κατά συνέπεια και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία δεν μπορούν να μην επηρεαστούν από αυτές τις εξελίξεις. Σε γενικές γραμμές οι νέες συνθήκες που προκλήθηκαν από τη σύγκλιση των τηλεπικοινωνιών, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και της πληροφορικής, αξιοποιώντας τις ψηφιακές εφαρμογές άσκησαν σημαντική επιρροή σε όλα τα στάδια, που αφορούν την ανάλυση, την παραγωγή και παράλληλα την παρουσίαση των ειδήσεων.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι υπάρχουν περιθώρια στην εποχή μας ανάπτυξης των διαφόρων εναλλακτικών μέσων ενημέρωσης, δίνοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα ενίσχυσης του πλουραλισμού και τόνωσης της πολυφωνίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παραγωγή των διαφόρων εγχειρημάτων με βάση την ανάπτυξη της συνεργασίας και του συνεταιρισμού θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για να κερδίσει η δημοσιογραφία τον εξερευνητικό της χαρακτήρα. Η ελεύθερη πρόσβαση, που προωθείται σε δεδομένα από τους διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, παράλληλα με τη χρήση εφαρμογών οπτικοποίησης και λειτουργικών εργαλείων, δίνει τα απαιτούμενα κίνητρα για την ανάλυση και την αξιοποίηση των δεδομένων από τους δημοσιογράφους, επιδιώκοντας με τον τρόπο

αυτό την παροχή της απαιτούμενης γνώσης στο κοινό τους, το οποίο απαιτεί έγκυρη, έγκαιρη και ολοκληρωμένη ενημέρωση.

Στη δημοσιογραφία δεδομένων, υποστηρίζεται, επίσης, ότι τα δεδομένα με την κατάλληλη ανάλυση και παράλληλα τη σωστή ερμηνεία τους, μπορούν να συσχετιστούν με τον χρόνο και τον χώρο, αποκαλύπτοντας κάθε φορά όλα όσα συμβαίνουν. Οι δημοσιογράφοι παράλληλα παρέχουν σε κάθε περίπτωση το ερμηνευτικό πλαίσιο, το οποίο απαιτείται, προκειμένου να προωθηθεί η αποκάλυψη σημαντικών συμπερασμάτων, διαμεσολαβώντας στη μεταφορά των διαφόρων ειδήσεων από την πηγή άντλησης τους στους καταναλωτές των ειδήσεων.

Με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησης της οπτικοποίησης, με απώτερο στόχο την παροχή της πληροφόρησης και της γνώσης στο κοινό, προωθώντας τη δημιουργία ιστοριών, που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Για τον λόγο αυτό θεωρείται σημαντική η αξιοποίηση των προκλήσεων και ευκαιριών, που τίθενται από την εφαρμογή στον χώρο της δημοσιογραφίας αυτής της καινοτόμου πρακτικής, ενώ, επίσης, παρέχεται η ευκαιρία στα παραδοσιακά μέσα να ανακτήσουν την αξιοπιστία τους.

Υποστηρίζεται, επίσης, ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στο μείγμα των διαφόρων στοιχείων, που μπορεί να προωθηθεί από τους συγγραφείς και τους αναγνώστες για διαφορετικούς σκοπούς. Ταυτόχρονα ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς αυτό το μίγμα μπορεί να παρουσιάζει πολυδιάστατο χαρακτήρα, σύμφωνα με το κοινό, τη μορφή και την επιθυμητή ιστορία.

Πρέπει να επισημανθεί ότι είναι απαραίτητη η περαιτέρω έρευνα, για να κατανοηθεί ο τρόπος, με τον οποίο οι αναγνώστες αντιλαμβάνονται τις αφηγήσεις που παρουσιάζονται μέσω των διαφόρων οπτικοποιήσεων. Τέτοιου είδους μελέτες θα μπορούσαν να παρέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες για τον σχεδιασμό του τρόπου, με τον οποίο το κοινό θα μπορούσε με πιο αποτελεσματικό τρόπο να πετύχει την αφηγηματική απεικόνιση. Στο πλαίσιο αυτό μελλοντικές έρευνες απαιτείται να δίνουν έμφαση στην ανάλυση των τύπων έργων δημοσιογραφίας δεδομένων που παράγονται από μεγάλους οργανισμούς ειδήσεων σε όλο τον κόσμο, προκειμένου να δοκιμαστεί η προτεινόμενη ταξινόμηση. Επίσης, πρέπει να διεξαχθεί μια πιο λεπτομερής μελέτη του τύπου αλληλεπίδρασης που μπορεί να προσφέρει κάθε είδος αυτής της μορφής απεικόνισης. Χωρίς αμφιβολία, η δημοσιογραφία των

δεδομένων είναι ένας πολύ ελπιδοφόρος τύπος δημοσιογραφίας με πολλές δυνατότητες που δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί για διάφορους λόγους. Καθώς η κοινωνία στρέφεται βαθμιαία στην εποχή των μεγάλων δεδομένων, η αξία της δημοσιογραφίας δεδομένων θα αυξηθεί στη συνέχεια και για τον λόγο αυτό οι δημοσιογράφοι πρέπει να δουν αυτή την εξέλιξη ως ευκαιρία και να επιδιώξουν να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες για να παραμείνουν ανταγωνιστικοί και να υλοποιήσουν τους στόχους τους.

Κατά συνέπεια, η Δημοσιογραφία Δεδομένων αποτελεί ένα ιδιαίτερα δυναμικό και δημιουργικό πεδίο ενασχόλησης, το οποίο οδηγεί την ενημέρωση σε νέες πρακτικές, που αρχικά απομακρύνουν τον δημοσιογράφο από τις παραδοσιακές δομές του επαγγέλματός του, ενώ παράλληλα καθιστούν το κοινό συμμετόχο της πληροφόρησης και όχι απλώς ένα δέκτη των διαφόρων μηνυμάτων.

Με βάση αυτά τα στοιχεία είναι σαφές ότι η Δημοσιογραφία Δεδομένων είναι ένα σύγχρονο και ευρύ ερευνητικό πεδίο, που σίγουρα θα συνεχίσει να απασχολεί στο μέλλον όλους όσους ασχολούνται με τη δημοσιογραφία αλλά και τα ανοικτά δεδομένα. Από τη στιγμή που η δημοσιογραφία σήμερα στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στις Τεχνολογίες της Πληροφορικής και Επικοινωνίας, η Δημοσιογραφία Δεδομένων δεν μπορεί απλά να περιοριστεί στις αίθουσες σύνταξης των ειδησεογραφικών οργανισμών, αλλά ουσιαστικά αποτελέσει το ίδιο το μέλλον της ερευνητικής δημοσιογραφίας και της ενημέρωσης σε διεθνές επίπεδο. Η Δημοσιογραφία Δεδομένων θα συνεχίσει να εξελίσσεται και να παρουσιάζει νέες προοπτικές και διεξόδους σε όσους ασχολούνται μαζί της, καθώς τα βασικά συστατικά της, η πληροφορική και τα δεδομένα θα συνεχίσουν όχι μόνο να υπάρχουν αλλά παράλληλα και να αναβαθμίζονται διαρκώς. Για τον λόγο αυτό άλλωστε οι περισσότεροι ειδησεογραφικοί οργανισμοί έχουν ήδη ξεκινήσει να δραστηριοποιούνται στον χώρο και η ενασχόληση των δημοσιογράφων με το αντικείμενο τείνει να αυξάνεται σταδιακά.

Οι δημοσιογράφοι τα τελευταία χρόνια εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην επιλογή και στη συνέχεια στη διερεύνηση και την επεξεργασία των ειδήσεων και παράλληλα στη μετατροπή τους σε κάτι εύληπτο και απτό για το κοινό τους, έτσι ώστε να περικλείεται με τον τρόπο αυτό όλο το νόημα με σκοπό την παρουσίαση του και, επίσης, την επίτευξη της εγκυρότητας των διαφόρων αποτελεσμάτων, διασφαλίζοντας την αξιοπιστία σε όλα τα στάδια των χρησιμοποιούμενων μεθόδων και της έρευνας. Οι δημοσιογράφοι ουσιαστικά καλούνται να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στο κοινό και στις πηγές

δεδομένων, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τη λήψη αποφάσεων για θέματα, που τον ενδιαφέρουν και παράλληλα ενθαρρύνοντας με τον τρόπο αυτό τη συμμετοχή του.

Παράλληλα, η διαρκώς αυξανόμενη δύναμη που χαρακτηρίζει στην εποχή μας την ψηφιακή δημοσιογραφία δίνει τα απαιτούμενα ερεθίσματα για την ανάκτηση των διαφόρων πληροφοριών και για την ανάλυση, επίσης, όλων εκείνων των δεδομένων, που μπορούν να πετύχουν την κάλυψη με αξιόπιστο τρόπο των ειδήσεων στον διεθνή χώρο και να οδηγήσουν σε μία περισσότερο διεισδυτική δημοσιογραφία. Ταυτόχρονα, οι δημοσιογράφοι μπορούν να πετύχουν τη διεύρυνση και τον εκσυγχρονισμό των δεξιοτήτων τους στη διαδικασία διαχείρισης των διαφόρων δεδομένων. Επιπλέον, διαθέτουν ποικίλα εργαλεία, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να πετύχουν την πρόσβασή τους σε δεδομένα από εκσυγχρονισμένες και αναβαθμισμένες βάσεις δεδομένων, όπως μπορούν να θεωρηθούν τα κυβερνητικά σύνολα δεδομένων, τα οποία παρουσιάζονται σε ηλεκτρονική πλέον μορφή και τα οποία οδηγούν στις απαραίτητες συσχετίσεις για την εξαγωγή των απαιτούμενων ασφαλών συμπερασμάτων.

Τα ανοιχτά δεδομένα μπορούν να αξιοποιηθούν, οδηγώντας σε ενδιαφέρουσες και πολύπλοκες ιστορίες και αναλαμβάνοντας παράλληλα την εικονική σύνοψη τόσο οι δημοσιογράφοι δεδομένων όσο και οι διάφορες ομάδες δημοσιογραφίας δεδομένων. Οι δημοσιογράφοι λειτουργούν με τον συγκεκριμένο τρόπο στον διεθνή χώρο, ενώ στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια οι δημοσιογράφοι να εκσυγχρονίσουν τον ρόλο τους.

Οι εκπρόσωποι της ενημέρωσης καλούνται τώρα στη χώρα μας να εκπαιδευτούν σε μία καινοτόμα μορφή δημοσιογραφίας, διευρύνοντας τους ορίζοντές τους πέρα από τον τρόπο λειτουργίας της παραδοσιακής δημοσιογραφίας. Οι δημοσιογράφοι καλούνται ουσιαστικά να λειτουργήσουν και ως προγραμματιστές και γραφίστες, ενώ οι γραφίστες και οι προγραμματιστές των ειδησεογραφικών οργανισμών πρέπει να δραστηριοποιηθούν και δημοσιογράφοι. Μπορεί να θεωρείται εκσυγχρονισμένο και πρωτότυπο είδος η Δημοσιογραφία Δεδομένων, ως ένα τμήμα της δημόσιας πληροφόρησης και άσκησης επιρροής, όμως ακολουθεί πιστά στις αρχές και τις αξίες της παραδοσιακής δημοσιογραφίας, επιδεικνύοντας σεβασμό για τα όρια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και διατηρώντας την ακρίβεια και την αντικειμενικότητά της, καλλιεργώντας νέες πρακτικές επικοινωνίας και παράλληλα συνεργασίας με το κοινό της.

Για τον λόγο αυτό, όπως ήδη επισημάνθηκε στην έρευνα αυτή οι Έλληνες δημοσιογράφοι καλούνται να ενισχύσουν το ενδιαφέρον τους για τη Δημοσιογραφία των Δεδομένων, εμπλουτίζοντας τις γνώσεις τους και συμμετέχοντας σε κατάλληλα επιμορφωτικά σεμινάρια. Τέλος, με την εργασία αυτή δίνονται τα ερεθίσματα, για να αξιοποιηθούν τα συμπεράσματα της, με απώτερο στόχο την περαιτέρω διερεύνηση αυτού του θέματος, δίνοντας έμφαση στην επιρροή της οικονομικής κρίσης στη λειτουργία της Δημοσιογραφίας των Δεδομένων στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βέγλης Ανδρέας (2009). Μελέτη δικτυακών τόπων των Ελληνικών ΜΜΕ. Νέα Μέσα, Νέο Περιεχόμενο, ΙΟΜ. Αθήνα.
2. Βέργος, Δ., (2007). *Ανάλυση και σύγκριση των διαφορών τηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων και συμπεριφορά καταναλωτή*, Χίος
3. Λαμπίρη-Δημάκη, Ι. & Θ. Κ. Παπαχρήστου, (1995). *Κοινωνικές Έρευνες με Στατιστικές Μεθόδους*. Αθήνα: εκδόσεις Σάκκουλα
4. Λίτινας, Α., (2018), *Mobile Journalism και νέες τάσεις στη δημοσιογραφία*, Πύργος
5. Μεγαλοοικονόμου, Β., (2019). *Διαχείριση και ανάλυση δεδομένων μεγάλου όγκου: προκλήσεις, μέθοδοι και τεχνικές*, Πανεπιστήμιο Πατρών
6. Παναγιωτίδης Π. Αρβανίτης Π. (2006). *Παραγωγή πολυμεσικού υλικού και ηλεκτρονικών δραστηριοτήτων για γλωσσική εκπαίδευση*, Πατάκης
7. Παναγιωτίδης Π. Αρβανίτης Π. (2014). *Τεχνολογίες Web 3.0 και εκπαίδευση. Οι επιπτώσεις στη γλωσσική διδασκαλία*, Εκδόσεις Διόνικος
8. Παπαγεωργίου, Γ. (1998). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg, Τυπωθήτω
9. Παπαθανασόπουλος, Στ., (2011). *Τα μέσα επικοινωνίας στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη
10. Παπουτσή, Ε., (2013). *Η Κατευθυνόμενη Ενημέρωση των Κεντρικών Δελτίων Ειδήσεων που άπτεται της εσωτερικής πολιτικής*, Αργοστόλι
11. Πετρόφσκι, Α.Β. (1990). Επικοινωνία. Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, τόμος 4, 2025
12. Σιάπερα, Ε. & Δημητρακοπούλου Δ. (2012). *Διαδίκτυο και Δημοσιογραφία: Παραδοσιακές και Εναλλακτικές Μορφές. Ζητήματα Επικοινωνίας ΤΕΥΧΟΣ 14-15*
13. Τσούκης, Ε.,(2014), *Δημοσιογραφία στο Διαδίκτυο, Νέες και παραδοσιακές μορφές, Το δικαίωμα στη λήθη*, Αθήνα
14. Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2005). Μ.Μ.Ε., Κοινωνία και Πολιτική: Ρόλος και Λειτουργία στη Σύγχρονη Ελλάδα, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα
15. Χουβαρδά, Σ., (2017). *Δημοσιογραφία Δεδομένων-Η περίπτωση της διαδικτυακής The Guardian*, Θεσσαλονίκη

16. Agner F. (2004). The supposed and the real role of mass media in modern democracy
17. Allemang, D & Hendler, J. (2011). *RDF –The basis of the Semantic Web*. In: *Semantic Web for the Working Ontologist*, Morgan Kaufmann 2nd Ed.
18. Appelgren, E. & Nygren. G. (2014). Data Journalism in Sweden Introducing new methods and genres of journalism into old organizations, *Digital Journalism*, 2:3, pp. 394-405
19. Bakker, P., (2014). *Mr. Gates Returns: Curation, community management and other new roles for journalists*, Journalism Studies, 15 (5), 596-606
20. Blaikie N. (2004). *Analyzing Quantitative Data: from description to explanation*. London: Sage Journals
21. Borges- Rey, E. (2016). Unravelling data journalism. *A study of data journalism practice in British newsrooms*, Journalism Practice 10
22. Boyles, J. L. and Meyer, E. (2016). *Letting the data speak. Role perceptions of data journalists in fostering democratic conversation*, Digital Journalism 4
23. Bradshaw, P. & Rohumaa, L. (2011). *The Online Journalism Handbook: Skills to survive and thrive in the digital age*, Longman practical journalism series
24. Bruce A. Arrigo & Veglis, A., (2018). *The SAGE Encyclopedia of Surveillance, Security, and Privacy, Social Media*
25. Bryman, A. (2004). *Social Research Methods* (second edition). Oxford University Press
26. Cairo, Alberto (2013). *The functional art: an introduction to information graphics and visualization*. New Riders
27. Coddigton, M., (2015). *Clarifying Journalism's Quantitative Turn*, A typology for evaluating data journalism, computational journalism, and computer assisted reporting. *Digital Journalism* 3:3, 331-348, DOI: 10.1080/21670811.2014.976400
28. Creswell, J., (2011). *Εκπαιδευτική έρευνα*, Αθήνα, Έλλην
29. Curran, J. & Gurevitch, M. (1996). *M.M.E. και KOINΩΝΙΑ*. Αθήνα: Πατάκη
30. Dubberley, S., Marai, M. & Larrea, D., (2017). *Finding the Truth amongst the Fakes*, Al Jazeera Media Institute
31. Duze, M. (2011). *Media life*, Sage
32. Few, S. (2013). *Data Visualization for Human Perception*. In: Soegaard, Mads and Dam, Rikke Friis (eds.). *The Encyclopedia of Human-Computer Interaction*, 2nd Ed.. Aarhus, Denmark

33. Fink K., & Anderson C. W., (2015). Data Journalism in the United States, *Journalism Studies*, 16:4, 467-481.
34. Fortunati et al., (2009). The Influence of the Internet on European Journalism. *Journal of Computer-Mediated Communication* 14 (2009) 928–963
35. Getting, B., (2007). *Basic Definitions: Web 1.0 , Web 2.0, Web 3.0. Practical Ecommerce*
36. Gray, Jonathan; Chambers, Lucy; Bounegru, Liliana (2012). *The Data Journalism Handbook, How journalists can use data to improve the news* [<http://datajournalismhandbook.org/>]
37. Hermida, A. & Thrumann, N. (2008). *A clash of cultures: The integration of user-generated content within professional journalistic frameworks at British newspaper websites*, Taylor and Francis Online
38. Heer J., Bostock M., & Ogievetsky V.,(2010). *A Tour through the Visualization Zoo*, Stanford University
39. Karlsen, J. and Stavelin, E. (2014). Computational journalism in Norwegian newsrooms. *Journalism Practice*
40. Knight, M. (2015). *Data journalism in the UK: a preliminary analysis of form and content*, School of Journalism and Media, University of Central Lancashire, Preston
41. Leveson, B. (2012). *An inquiry into the culture, practices and ethics of the press*. London: TSO
42. Mair, J., Keeble, R. L., Bradshaw, P. & Beleaga, T. (Eds.) (2013). *Data Journalism: Mapping the Future*. Abramis Academic Publishing: Suffolk
43. Martin, O. (2008). *Η Ανάλυση Ποσοτικών Δεδομένων*. Αθήνα: εκδόσεις Τόπος
44. Mitchell A., Gottfried J., Kiley J. & Matsa K. (2014). *Political Polarization & Media Habits*, Pew Research Center [<https://www.journalism.org/2014/10/21/political-polarization-media-habits/>]
45. Niall J., Conroy, Victoria L Rubin & Yimin Chen, (2015). Automatic deception detection: Methods for finding fake news. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 52(1):1{4, 2015.
46. Parasie, S. & Dagiral, E. (2012). Data-driven journalism and the public good: Computer-assisted-reporters and programmer-journalists in Chicago. *New Media Society*, 15(6), 853–871.
47. Pavlik John Vernon (2008). *Media in the Digital Age*, Columbia University Press

48. Peebles, J. (2011, March9). Digital media skills every young journalist needs. Net worked:<https://blogs.spjnetwork.org/tech/2011/03/09/digitalmediaskillseveryyoungjournalistneeds>
49. Powers, M. (2012). In Forms That Are Familiar and Yet-to-Be Invented”: American Journalism and the Discourse of Technologically Specific Work. *Journal of Communication Inquiry*, 36(1), 24–43
50. Quinn, S. & Lamble, S. (2008). *Online newsgathering*. Amsterdam: Focal Press
51. Robson, C. (2007). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg
52. Rogers, S. (2013). Facts are sacred. London, England: Faber and Faber limited
53. Rogers, S., (2014). *Data journalism is the new punk*, British Journalism Review
54. Royal, C. and Blasingame, D. (2015). *Data journalism: an explication*, #ISOJ 5(1)
55. Sapsford R. (2007) *Survey Research* (second edition), London: Sage
56. Schellong A. Stepanets E., (2011). The state of open data in Europe, Business Solutions Technology Outsourcing
57. Shneiderman, B. Card S., Mackinlay J. (1999). *Readings in Information Visualization: Using Vision To Think*, Morgan Kaufmann
58. Shneiderman, J. Plaisant C., Cohen M. & Jacobs S, (2009). *Designing the User Interface: Strategies for Effective Human-Computer Interaction*, Pearson
59. Silverman, Craig (2014). Verification Handbook. European Journalism Centre
60. [<http://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook.pdf>]
61. Smiciklas M. (2012). *The Power of Infographics: Using Pictures to Communicate and Connect with Your Audiences*, Que Publishing
62. Suthaharan, S. (2014). Big data classification: Problems and challenges in network intrusion prediction with machine learning. *Performance Evaluation Review*
63. Uskali, T. & Kuutti, H. (2015). *Models and Streams of Data Journalism*, The Journal Of Media Communication 2.1, 77–88
64. Veglis, A. (2016). Interactive Data Visualization, article in Schintler LA, McNeely CL and Golson JG (Eds) *the Sage Encyclopedia of Big Data* (forthcomming).
65. Veglis, A. (2013). Education of Journalists on ICTs: Issues and Opportunities’, *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 2:2, pp. 265-279.

66. Veglis, A. (2009). Cross Media Communication in newspaper organizations. In Poulymerakou, A. Pouloudi, N. and Pramataris, K. (eds), *4th Mediterranean Conference on Information Systems*, Athens Greece.
67. Veglis, A. & Pomportsis, A. (2014). Journalists in the age of ICTs: Work demands and Educational needs', *Journalism & Mass Communication Educator*, 69:1, pp. 61 – 75.
68. Veglis, A. & Pomportsis, A. (2012). The e-citizen in the cyberspace – A journalism aspect. *The 25th International Conference on Information Law and Ethics. Kerkyra 29-30 June*.
69. Veglis, A & Bratsas, Ch. (2015). *Reporters in the age of data journalism, Journal of Applied Journalism & Media Studies*
70. Veglis, A & Bratsas, Ch. (2017). Towards A Taxonomy of Data Journalism, *Journal Of Media Critiques*
71. Ware, C. (2008). *Visual Thinking: For Design*. Morgan Kaufmann Series in Interactive Technologies
72. Ware, C. (2012). *Information Visualization. Third Edition: Perception for Design*. Morgan Kaufmann
73. Wenger, D.H. & Owens, L.C. (2012). Help Wanted 2010: An Examination of New Media Skills Required by Top U.S. News Companies', *Journalism & Mass Communication Educator*, 67:1, pp. 9-25
74. Willnat, L., Weaver, D. H., (2014). *American Journalist in the digital age: Key findings, School of Journalism, Indiana University*
75. Worthy, B. & Hazell, R. (2014). The Impact of the Free-dom of Information Act in the UK. In Bowles et al. (Eds.) *Transparency in Politics and the Media. Accountability and Open Government. Reuters Institute for the Study of Journalism & I.B. Tauris, Oxford*, 31 - 48
76. Wu, S. (2013). 'A review on coarse warranty data and analysis', *Reliability Engineering and System*
77. Young, M., Hermida, A. & Fulda J. (2017). *What Makes for Great Data Journalism? A content analysis of data journalism awards finalists 2012–2015, Journalism Practice*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- 1) Ποιο είναι το φύλο σας;
- 2) Ποια είναι η ηλικία σας;
- 3) Ποιο είναι το επίπεδο σπουδών σας;
- 4) Είστε επαγγελματίας δημοσιογράφος;
- 5) Σε ποιο μέσο δραστηριοποιείστε αυτή την περίοδο;
- 6) Γνωρίζετε τι είναι Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 7) Αν όχι, πού πιστεύετε οφείλεται αυτό;
- 8) Αν ναι, από πού ενημερωθήκατε;
- 9) Στην εργασία σας κάνατε χρήση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων;
- 10) Αν όχι, σκοπεύετε στο επόμενο διάστημα να ασχοληθείτε με τη Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 11) Αν ναι, πόσο συχνά κάνατε χρήση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων;
- 12) Ποια εργαλεία χρησιμοποιείτε;
- 13) Σας φάνηκε χρήσιμη η Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 14) Πόσο εύκολο ήταν για εσάς να κάνετε χρήση των μεθόδων της Δημοσιογραφίας Δεδομένων;
- 15) Θα συνιστούσατε τη χρήση της Δημοσιογραφίας Δεδομένων σε συναδέλφους σας;
- 16) Έχετε δημοσιεύσει άρθρο Δημοσιογραφίας Δεδομένων;
- 17) Πιστεύετε ότι υπάρχουν αρκετά ανοικτά δεδομένα στην Ελλάδα, που μπορεί να χρησιμοποιήσει σήμερα ένας δημοσιογράφος για τη Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 18) Έχετε λάβει εκπαίδευση πάνω στη Δημοσιογραφία Δεδομένων;
- 19) Πιστεύετε θα πρέπει να διδάσκεται η Δημοσιογραφία Δεδομένων ή να πραγματοποιούνται επιμορφωτικά σεμινάρια;
- 20) Σε ποιο είδος δημοσιογραφίας πιστεύετε ταιριάζει η Δημοσιογραφία Δεδομένων;